نووسەران لە نێو ڕايەڵەيەكى نادياردا.. ئەحمەد ڕەسوڵ

نووسەران، ئەو گرۆيە لە مرۆڤن، كە جيهانێكى تايبەتى و ناوەكيى خۆيان هەيە، جيهانێك تايبەت بە هەر يەكێك لەوان و تاكەكەسيى، لە هەمان كاتدا هاوبەش و گرێدراو بە ئەوانيديكەوە. نووسەران، جياواز لە هەموو توێژەكانى ديكەى نێو كۆمەڵگاى مرۆيى، بەجێى فەزاى كۆمەڵايەتيى و كارى پێكەوەيى و كۆمەڵيى، دنيايەكى تايبەت و تاكەكەسيى سەرل□ بەرى خوێندنەوە، بيركردنەوە و كارى نووسينى ئەوان پێكدەهێنێت. خوێندنەوە و نووسين، جياواز لە هەر كارێكى ديكەى مرۆڤ، بە پلەى ئيمتياز كارێكى تاكەكەسيى و تايبەتە. بەڵام ڕەنگبێ زێدەڕۆيى تێدا نەبێت ئەگەر بڵێم گرێدراوترين و كارلێككارترين كايەيەك لە نێو هەموو كايەكاندا، كايەى نووسين و ڕوناكبيرييە.

نووسەران سەربارى دنياى تايبەتى خۆيان و فەزاى كاركردنى خۆيان و ئەو پانتاييانەى خوێندنەوە و نووسين كە بۆ هەر يەكێكيان، بوارێك و كايەيەك تايبەت و جێگاى بايەخە و لەپێشترينە، بەڵام هێشتا تۆڕێكى نەبينراو و ناڕاستەوخۆ، هەمووان پێكەوە گرێدەدات و هەستى نزيكايەتيى بە هەر يەكێكيان لەگەڵ ئەوانى دى، دەبەخشێت.

فەزاى خوێندنەوە و نووسين لەلاى نووسەران، تايبەتمەندييە ناوازەكەى لەوەدايە، كە هەريەكێك لەوان هێندەى وەكو ئەوە وەهايە كە بە تەواوى دابڕاو و سەربەخۆ لەو كايەيە و لە نووسەرانى ديكە بێت، بەڵام هاوكات، لە ڕەهەند و ڕوانگەى ديكەوە دەبينين كە هێندە پێكەوە گرێدراو و نزيك لە يەكدين، وەكو ئەوەى هەمووان لە پەيوەندييەكى تايبەتى و نزيكدا بن لەگەڵ يەكترى.

لەوانەيە نهێنێييەكە ئەم□ بێت كە وادەكات ڕۆشنبيرێك (بەختيار عەلى لە چاوپێكەوتنێكدا) بڵێت: نووسەرێك هەرچەندە خراپ و حزبيش بێت، بەروارد بە هەر سياسييەك، سەد هێندە بە باشتر دەزانم و نزيكتر لە خۆمەوەى دەبينم.

نووسەران، سەربارى دوورييان لە يەكدى و تەنانەت يەكتر نەناسينيان، كاريگەرييان هەيە لە ڕەگڕێژكردنى جيهانى تايبەتى يەكدى و شێوە وەرگرتنى بيركردنەوە و ڕوانگەى يەكدى.

تەنانەت كاتێك دوو نووسەر يان زياتر لە نێوانياندا ناكۆكيى و مشتومڕ لەبارەى بابەتێك يان زياتر دروست دەبێت و بيركردنەوە و ڕوانگەيان بۆ بابەتەكە يان پرسەكە نەوەكو تەنها جياواز و پێكدژە، بەڵكو ئاسمان و ڕێسمانە و ئەمەش ناكۆكيى قووڵيى فيكريى و ئەدەبيى

لەنێوانیادا دێنێتە ئاراوە، بەڵام هێشتا لە نێو ئەو ڕایەڵە نەبینراو و ناڕاستەوخۆیەی فەزای ڕوناکبیرییدا، نزیک لە یەکتری و پێکەوە گرێدراون.

لێرەدا چەمکی نووسەر، بەهیچ شێوەیەک ئەوانە ناگرێتەوە کە خزمەتکاری عەقڵییەتی ئاپۆڕایین و بیرکردنەوە و تێگەیشتنی کۆیی پەرەپێدەدەن و خزمەتدەکەن، جا با تەنانەت خاوەنی زۆرترین ژمارەی پەڕتوک و درێژترین نووسین و چەندین وتار و چاوپێکەوتنیش بێت.

لێرەدا، نووسەر و ڕۆشنبیر، ئەوانە دەگرێتەوە کە لە چەندین ڕەهەندی جیاوازەوە، جیاوازییەکی قووڵ و ڕیشەیی لە بیرکردنەوە و تێگەیشتنی گشتیی کۆمەڵگا بۆ پرسێک یان بابەتێک لە بوارێک یان کایەیەکی دیاریکراودا، پێسکەشدەکەن. چەمکی نووسەر، لێرەدا ئەو کەسە دەگرێتەوە کە سەرقاڵی بیرکردنەوەیە و جیهانی بیرکردنەوە و نووسین بە جدی دەگرێت و وزەی بیرکردنەوە و نووسینی خۆی لە ڕەخنەکردنی ئەو بیرکردنەوە و تێگەیشتنە کۆییەدا “تفکیر و تفهیم جماعی” ئاڕاستە دەکات.

نووسەر و ڕۆشنبیر لێرەدا، تەنها ئاماژە نییە بۆ کەسێک کە سەروکاری لەگەڵ کتێب و نووسیندا هەبێت، بەڵکو تایبەتمەندیی لە بیرکردنەوە و نووسیندا هاوتای جیابوونەوە لە عەقڵی ئاپۆڕایی و ڕەخنەکردنی، بنەمایەکی سادەی نێو فەزای ڕوناکنبیریی و هەموو ئەوانەیە کە لەو کایەیەدا کاردەکەن.

…

ئەم نووسینە لە پەیوەند بە کۆچی دوایی نووسەر و ڕۆشنبیر، خەلات عومەر، نووسراوە.

خەڵات عومەر یەکێک لە دەنگە تایبەتی و ناوازەکانی نێو کایەی نووسین و ڕوناکبیریی کۆمەڵگای ئیمە، هەمیشە لە ڕوانگەیەکی جیاوازەوە لەبارەی هەر پرس و بابەتێکەوە دەینووسی.

سەرباری ئەوەی بۆ ماوەیەکی درێژ لەگەڵ ناوەڕۆک و ماناکانی ئەو وتارانەی “بە تایبەتی وتارە سیاسیی-فیکرییەکانی” کە بۆ ماوەی چەندین ساڵ دەینووسین ناکۆکیی و سەرنجی زۆرم هەبوو، بەڵام هێشتا ڕوانگەی تایبەت و ناوازەیان تێدابوو کە تایبەت ڤێرژنی خەڵات عومەر خۆی بوون.

من هیچ پەیوەندیی و نزیکایەتیی و یەکترناسینێکم نەبوو لەگەڵ کاک خەڵات، تەنها لێرە لە فەیسبووک هاوڕی “فرێند” بووین بەڵام هەروەکو چۆن بۆ هەموو نووسەران و ئەدیبان بە بڕ و ئاستی جیاواز هەمە، هەستی پەیوەندییەکی تایبەت و نزیکایەتیی و یەکترناسینم بۆ خەڵات عومەریش هەبوو.

تەنها یەک جار، دوای دەستخۆشیی سەرنجێکی کورتی لەسەر یەکێک لە

بابەتەکانم دەربڕیی و کورتە گفتوگۆیەکی لە نێوانماندا دروستکرد.
کەچی دوایی کاک خەڵات، نیگەران و غەمباری کردم.
ڕەحت بە هەمیشە لە ئاشتیی و ئارامییدا.
ناو و یادت، هەمیشەیی و درەوشاوە.
...
تێبینی: لە کاتی ئەم نووسینەدا ئەو ڕستەیەی نێو چاوپێکەوتنەکی بەختیار عەلیم هاتەوە یاد و بە تەواوی لە یادم نەماوە چاوپێکەوتنەکە کەی و لە کام شوێندا خوێندوومەتەوە هەروەها شێوازی داڕشتنەکەی دڵنیا نیم بە تەواوی وەکو خۆیەتی یان نا، بەڵام هەمان ناوەڕۆک و مانایە.

جیاوازی چییە لەنێوان مێیینەیەکی موسڵمانی کورد و مێینەیەکی موسڵمانی ئیسلامی سیاسیی کورددا ؟.. بەختیاری شەمەیی

ئەمە نووسینەکە بە زمانەکی سادەوساکار سەبارەت بە (پێوەندیی جلوبەرگ بە ڕەوشتەوە)

مێیینەی موسڵمانی کورد و مێینەی موسڵمانی ئیسلامی سیاسیی کورد

با لێرەوە داوە تیشکێک بخەینە سەر جیاوازییەکان، مێیینەی موسڵمانی ئیسلامیی کورد خودی خۆی بە ئابڕوو/شەرەفی نەرینەکانی خێزانەکەیی و بە شەرەفی نەرینەکانی کەسوکارەکەی دەزانێت، ئیتر بەم هۆکارە جەستەی خۆی بە لەچک و باڵاپۆش یان بە رووپۆش/نیقابی هاوردەکراوی ئیسلامی سیاسی دەپۆشێت بە ئەوەی پێی بڵێن مێیینەیەکی بەشەرەفە یان پێی بڵێن مێیینەیەکی بڕوادار و لەخواترسە، بەڵام مێیینەی موسڵمانی نائیسلامیی کورد خۆی بە شەرەفی نەرینەکانی خێزانەکەیی و نەرینەکانی کەسوکارەکەی نازانێت، بەڵکو مرۆڤێکی

ئاساییە و خاوەنی خودی خۆیەتی، خۆی خاوەنی جەستەی خۆیەتی و بڕوای بەخۆیەتی و ڕێزلێخۆگرتووە، خۆی چ جۆرە جلوبەرگێکی پێ باش و پێ جوان بێت، ئەوە دەپۆشێت.

مێیینەی موسڵمانی نائیسلامیی کورد، شکۆمەندی و باوەڕبەخۆبوون و ڕێزی بوونی خۆی بۆیە دەردەبڕێت کە بە ئاگا و هۆشیارە لە ئازادیی خۆی و لەو زانینی ئەرک و مافە ڕەواکانی خۆیدا، دەزانێت سنووری ئازادی و ئەرک و مافەکانی چین، لەهەمان کاتیشدا ڕێزی نەرینەکانی خێزانەکەی خۆی و کەسوکارەکەی دەگرێت نەرینەکانی خێزانەکەیی و نەرینەکانی کەسوکارەکەیشی ئەمیان پەسەندە وەک ئەوەی کە خۆی دەیەوێت و وەک ئەوەی کە هەیە پەسەنیان کردووە و ڕێزی لێدەگرن، بەڵام مێیینەی موسڵمانی ئیسلامی سیاسی پێبەندە بە بڕواداریی و خواستی نەرینەکانی خێزانەکەیی و نەرینەکانی کەسوکارەکەیەوە، هەردەم لە هەوڵی ئەوەدایە کە لە هەموو ڕوویەکەوە بەدڵی نەرینەکانی خێزانەکەیی و نەرینەکانی کەسوکارەکەی بێت، خۆی هیچ شکۆمەندی و خواست و بڕوابەخۆبوونێکی نییە، بێبەرییە لە خاوەندارێتیی خودی خۆی، بێبەرییە لە ئازادیی تاکەکەسیی خۆی، جلوبەرگە هاوردەکراوە ئیسلامییەکانی لەلایەن نەرینەکانی خێزانەکەیەوە، باوک و برا و مام و خاڵ و کوڕە مام و کوڕە خاڵەکانیاوە بۆی دەستنیشان کراوە و بەسەریدا سەپێبراوە، هیچ خواستێکی تاکەکەسیی خۆی تێدا نییە، خۆ ئەگەر مێیینەیەکی موسڵمانی ئیسلامیی کورد بە خواستی خودی خۆیشی ئەو جلوبەرگە هاوردەکراوە ئیسلامییانە بپۆشێت، ئەوە هەر ئەوە دەگەیەنێت کە وەک مرۆڤێک و وەک مێیینەیەک قوربانیی پەروەردەیەکی دواکەوتووانە و کەنەپەرستانەی ئیسلامییانەی خێزانەکەیی و کەسوکارەکەیەتی کە ئەو جۆرە جلوبەرگە هاوردەکراوە دواکەوتووە ئیسلامییانەیان لەلای ئاسایی کردووە و لێیان کردووە بە هەمای بەشەرەف بوون و بڕوادار بوونی و لەناو خێزانەکەیدا بەسەریدا سەپێنراوە و دەبێت بیانپۆشێت. جا ئەگەری ئەوەش هەیە کە ڕەنگە خودی خۆی پێشینی ئەو جۆرە جلوبەرگە ئیسلامییە هاوردەکراوانەی پێ جوان و باش بێت و بەهۆی پێشینی ئەو جلوبەرگە ئیسلامییەوە چێژ لەوە ببینێت کە پێی بڵێن کەسێکی بڕوادار و پۆشتە و بەشەرەف و لەخواترسە، ئیتر بەم شێوەیە لەچک و باڵاپۆش و نیقابی ئیسلامیی ئیخوانی و مۆدێلەکانی جلوبەرگی مێینە موسڵمانەکانی تورکیا و میسر و سعودییە و قەتەر و میرنشینەکانی تری کەنداو دەپۆشێت و لاسایی ئەوان دەکاتەوە، خۆ ئەگەر مێیینەی موسڵمانی ئیسلامیی کورد لەلای خۆیەوە و لە دڵیشەوە جلوبەرگی ڕەسەن و جوان و ڕازاوە و شارستانییەکانی کوردی و کوردەواریشی بەدڵ بن و پێی جوان و باش و پەسەندبن، بەڵام بەهۆی پێبەند بوونییەوە بە یاسا و

ڕەساکانی ئیسلامی عەرەبەوە، هەروەها بەهۆی پێبەندبوون یان ترسانییەوە لە نێرینەکانی خێزان و کەسوکارەکەیەوە، ملکەچ و ناچاری بڕیارەکان و خواستەکان و ناچارکردنەکانی نێرینەکان دەبێت و بە لەچک و باڵاپۆش و هەندێکیشیان بە نیقاب، جەستەیان دەپێچنەوە و بەبێ خواستی خۆیان، وەک مرۆڤێک و وەک مێینەیەک بەبەرییان دەکەن و مێینەکان خۆیشیان بە ناچاری خودی خۆیان لە پۆشینی جلوبەرگی ڕەسەن و جوان و ڕازاوە و شارستانییانەی میللەتەکەی خۆیان بێبەری دەکەن.
با بپرسین: یانی ئیتر هەر مێینەیەکی موسڵمان کە لەچکی لەسەر کرد و باڵاپۆشی لەبەرکرد و نیقابی پۆشی، ئیتر ئەوە نیشانەی چاکی و باشی و ڕەوشتبەرزی و ئابڕوومەندییەتی؟
لەڕاستیدا مەرج نییە هەر کچ و ژنێکی موسڵمانی ئیسلامیی کورد لەچکی لەسەر کرد و باڵاپۆشی لەبەر کرد و نیقابی پۆشی، ئیتر بێبەری بێت لە کاروکردەوەی نەشیاو و نائاسایی یان ئیتر پارێزراو بێت لە دەستدرێژیی نێرینە خۆپەرست و چاوچنۆک و داوێنپیسەکانی ناو کۆمەڵگە.
هەموومان ئەو چیرۆک و بەسەرهات و ڕووداوانەی هەندێک لە کچان و ژنانی لەچکبەسەر و باڵاپۆشلەبەر و نیقابپۆشەکانمان بیستوون کە چ مامەڵە و بازرگانی و بەکارهێنانێک لەنێوانیاندا هەیە و چ کاروکردەوەیەکی نائاسایی و نەشیاو و ناشایستە لەژێر لەچک و باڵاپۆش و نیقابدا ئەنجام دەدرێن.
لەناو کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییە موسڵمانەکاندا مێینەکانیان لە ترسی نێرینەکانیان خۆیان بە جلوبەرگی دەستنیشانکراوی عەرەبی و ئیسلامی دەپێچنەوە بەڵام لەناو کۆمەڵگە ناموسڵمانەکان یان لەناو کۆمەڵگە ئەوروپییەکاندا مێینەکانیان هیچ ترسێکیان لە نێرینەکانیان نییە، لەبەرئەوە ناچار نین خۆیان بە جلوبەرگێکی دەستنیشانکراوی ئایینی بپۆشن و سەرتاپای خۆیان بپێچنەوە.
شایانی باسە کە مێینەی موسڵمانی نائیسلامیی کورد، مرۆڤێکی ئازاد و مێینەیەکی خاوەن ئازادییە لە جلوبەرگ پۆشیندا، هەرکاتێک پێی خۆش بێت یان بە بۆنەکان پێویست بێت، بە خواستی خۆیی و بە ئەوپەڕی شانازی و سەربەندییەوە جلوبەرگی ڕەسەن و جوان و ڕازاوە و شارستانییانەی میللەتەکەی خۆی دەپۆشێت و جوانترین نمایشتی خۆیی و شکۆمەندی و خواست و ئازادیی خۆی پێوە دەکات، بەڵام بەپێچەوانەوە مێینەی موسڵمانی ئیسلامی سیاسیی کورد، جلوبەرگی کوردی ناپۆشێت و بێبەرییە لەو جوانی و ڕازاوەیی و چێژ و خۆشی و شانازییە نەتەوەیی و نیشتمانییە، هەربۆیە مێینەی موسڵمانی ئیسلامی سیاسیی کورد، ناچارکراو و کۆیلەیە و بەبێ خواستی خۆی وەک

بووکەڵە پێشتەکراوە و پێچراوەتەوە.

لێرەوە ئاماژەیەک بە سیمای جلوبەرگی کۆمەڵایەتی و کوردەواریی کۆمەڵگەی باشووری کوردستانی ساڵانی هەشتاکان دەدەین و دەڵێین هەتا ئەوکاتەی گروپە ئیسلامییە سیاسییەکان لە باشووری کوردستان دروستنەکرا بوون و سەریان هەڵنەدا بوو و هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر کۆمەڵگەی باشووری کوردستان نەبوو، ئەوکاتە بەدەگمەن مێینەیەکی موسڵمانی کوردی باشوور هەبووە کە لەچک و باڵاپۆش و نیقابی هاوردەکراوی وەهابییەکان سەلەفییەکان و ئیخوانییەکان و میرنشینەکانی کەنداو و عەرەبستانی سعودییە و قەتەری پۆشیبێت.

بێگومان دوای سەرهەڵدان و پەرەسەندن و بەهێزبوونی گروپە ئیسلامییە سیاسییە دروستکراو و نەکەر و بەکرێگیراوەکان، سیمای کوردەواری و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگەی باشووری کوردستان گۆڕا بە هاوشێوەی وڵاتانی میسر و تورکیا و ئێران و میرنشینەکانی کەندا و عەرەبستانی سعودی، مێینەکانی موسڵمانە کوردە ئیسلامییە سیاسییەکان کەوتنە لاسایی کردنەوە و پۆشینی لەچک و باڵاپۆش و نیقابی هاوردەکراوی ئەم وڵاتانەی ناومان هێناون.

هەتا ساڵانی نەوەدەکانیش لەچک و باڵاپۆش و نیقابی ئیسلامی لەناو کچان و ژنانی باشووری کوردستاندا نەبوون و نەبینراون، بەڵام ئەمڕۆ بە هەزاران هەزارن، بە دەیان دوکان و فرۆشگەی پیشاندان و فرۆشتنی لەچک و باڵاپۆش و نیقابی ئیسلامییان لە شار و شارۆچکەکانی باشووری کوردستاندا کردوونەتەوە و فرۆش و برەویان پێداون.

سەرنج بدەن مێینەیەکی موسڵمانی کوردی ئیسلامی نییە کە جلوبەرگی کوردی بپۆشێت. مێینەیەکی ئیسلامی سیاسی کورد نییە کە شانازی بە جلوبەرگی ڕەسەنی میللەتەکەی خۆیەوە بکات، جگە لەمەش، مێینەی ئیسلامی سیاسیی کورد، جلوبەرگی ڕەسەنی کوردیی کچان و ژنانی کورد بە ناجایز و دژی ئایینی ئیسلام دەزانێت و بە لادان لەو ڕەوشتەی دەزانێت کە خۆی پێی وایە ئەوە ڕەوشتی ئیسلامییە و دەبێت هەموو کچان و ژنانی کورد وەک ئەو بن و پەیڕەوی لەو ڕەوشتە ئیسلامییەی ئەو بکەن.

ئەمڕۆ سیمای جلوبەرگی مێینە موسڵمانە ئیسلامییە سیاسییەکانی کۆمەڵگەی باشووری کوردستان گۆڕاوە بە جلوبەرگی هاوردەکراو و سەپێنراوی وەهابی و سەلەفی و ئیخوانی و تورکی و عەرەبی و ئێرانیی ئیسلامیی دواکەوتوو و کۆنەپەرست و ناشارستانیانە و ناسەردەمیانەی ئەو وڵاتە ئیسلامییانە. هەر لە سایەی سەرهەڵدانی ئەو باند و گروپە ئیسلامییە سیاسییانە و هەبوونی هەزاران مەلای ئیسلامیی سیاسی و بانگخوازی ئیسلامیی سیاسییە،کۆمەڵگەی باشووری کوردستان بەشێوەیەکی وا نائاسایی و خراپ گۆڕاوە کە لە شوێنە گشتییەکاندا بە شێوازی

پێشینی جلوبەرگی هاوردەکراوی ئیسلامیی سیاسی، ناتوانیت مێینەیەکی موسڵمانی کورد لە مێینەیەکی موسڵمانی ئیسلامیی عەرەبی نیشتەجێبووی باشووری کوردستان یان لە مێینەیەکی موسڵمانی ئیسلامیی گەشتیاری عەرەب و تورک جیابکەیتەوە. ئا بەم شێوەیە گروپە ئیسلامییە سیاسییە دروسکراوەکان، بە هاوردەکردنی ئەجندای ئامادەکراوی دەرەوەی کوردستان، دژایەتی و دوژمنایەتیی فەرهەنگ و دابونەریتی ڕەسەنی مێژوویی و دێرینی جوان و شارستانییانە و سەردەمییانە کورد و کوردەواری دەکەن، ئا بەم شێوە و شێوازە ئیسلامییە عەرەبی و تورکییانە، باند و گروپە ئیسلامییە سیاسییەکان دابونەریتی ڕەسەن و باش و جوان و پەسەندکراوی دێرینە و مێژوویی کورد و کوردەواری دەسڕنەوە، بە لەچک و باڵاپۆش و نیقابی هاوردەکراوی ئیسلامی سیاسی، ململانەی جلوبەرگی ڕەسەن و جوان و ڕازاوە و شارستانییانەی کورد و کوردەواری دەکەن و لە هەوڵی سڕینەوە و نەهێشتن و نەمانیدان.
لێرەدا پێویستە باسی ئەوەش بکەین کە هەر لە کۆنەوە کچان و ژنانی کورد سەروپۆچی جوانی کوردەوارییان لەسەر کردووە و کراس و کەوای دامەندرێژی کوردییان لەبەرکردووە و چێفتەیان داوە بەشانیاندا و جلوبەرگی جوان و ڕازاوەی کوردەوارییان پێشیوە بەبێ ئەوەی ئەمە هیچ پەیوەندییەکی بە ئایین و ئایینداری و بە ناچارکردنەوە هەبوو بێت.
بەکورتییەکەی مەرج نییە ئەوەی لەچکی لەسەردا بێت و باڵاپۆشی لەبەردا بێت و نیقابی پۆشی بێت ئیتر ئەوە نیشانەی ئەوە بێت ئەو کەسە ئاییندار بێت یان کەسێکی چاک و باش و ڕەوشت بەرز بێت، پێچەوانەکەیشی هەر ڕاستە.
ڕاستییەکی دیکەش هەیە، لە ڕابووردوودا و لە ئەمڕۆشدا بە هەزاران لە کچان و ژنانی کورد لەچکیان لەسەر کردووە و لەچک لەسەر دەکەن بەبێ ئەوەی دەستی دەرەکی و سیاسیی گومانایی لە پشتەوە بووبێت و ببێت، بێگومان ئەمە ئازادیی تاکەکەسییە و هیچ پەیوەندییەکی بە سیاسەت و بە خواستی گروپە ئیسلامییە سیاسییەکانەوە نەبووە نییە. لەهەمان کاتیشدا ئەو جۆرە لەچکپۆشییە هیچ کاتێک زیانی بە هیچ بوونەوەرێک نەبووە و نییە.
بێگومان هەموو مێینەیەک دەبێت ئازاد بێت لە پێشینی ئەو جۆرە جلوبەرگەی کە خۆی بە خواستی تاکەکەسی و تایبەتیی خۆی دەیەوێت بیپۆشێت.

مێینەی فێمینیست و سیکولاریستی ئازادبیر

پێویستە ئاماژە بە جۆرێکی تریش لە ڕەگەزی مێیینەی کۆمەڵگەکەمان بدەین ئەویش ئەو مێیینە ئازادبیر و فێمینیست و سیکولاریستانەی ئەمڕۆی کوردستانن کە خۆیان خاوەنی خۆیانن، خاوەنی جەستەی خۆیانن، خاوەنی بیرکردنەوە و تێگەیشتن و هەڵوێستی خۆیانن، ئەم جۆرە لە مێیینەی کۆمەڵگەی کوردەواری و کوردستان، ئەو مرۆڤە ڕۆشنبیر و ڕێزلەخۆگرتوو و بەهەڵوێستانەن کە بیردەکەنەوە و تێگەیشتن و بەرهەمی هزری و ڕۆشنبیری و فەرهەنگیی تایبەت بە خۆیان هەیە، بەهرەوەر و توێژەر و کاریگەریی ئەرێنییان لەسەر نەوەی نوێ بەتایبەتی و کۆمەڵگە بە گشتی هەیە. ئەوانە ئەمڕۆ بە هەزاران لە مامۆستایانی فێرگەکان و زانکۆکان و ئامۆژگاکانن، بە هەزاران لە ڕۆشنبیران و چالاکوانان و ڕەخنەگران و وەرگێڕان و هونەرمەندان و موزیکژەنان و گۆرانیبێژان و شانۆکاران و شێوەکاران و کۆمەڵناسان و دەروونناسان و فێمینستان و سیکولارستەکانی کۆمەڵگەکەمانن کە سیمایەکی هەرە جوان و هەرە پێشکەوتووانە و هەرە شارستانییانەیان بە کۆمەڵگەی کوردستان بەخشیوە و مایەی سەربەرزی و شانازی و سوپاسگوزاریی گشت هاونیشتمانییەکی پاک و دڵسۆز و تێکۆشەر و نیشتمانپەروەرن. کۆمەڵگەی کوردستان بەم خانمە بەڕێز و دڵسۆز و تێکۆشەر و کۆڵنەدەرانەوە جوانتر و سەربەرزتر و گەشاوەتر بووە. ئەم جۆرە مێیینانەی کوردستان لە هەموو چین و توێژ و نەتەوە و کەمە نەتەوەییەکانی دانیشتووانی کوردستانن.
با ئەوەشمان بیرنەچێت کە لەم جۆرە خانمانەی کۆمەڵگەکەمان ئێستا بە هەزاران هەزارانیان لە دەرەوەی کوردستانن و دانیشتووی هەندەرانن وەک خانمانی بیرکەرەوە و ڕۆشنبیر و زمانزان و چەندین زمان دەزانن و مامۆستای زانکۆن و ئەندامی پارتە سیاسییەکانی ئەورووپان و سیاسەتوان و ئەندام پەرلەمانن و خاوەنکار و فەرمانبەر و شەفی گەورەی فەرمانگە و کۆمپانیا و بانکەکانن و چالاکوان و کارا و بەرهەمدار و کاریگەرن، هەڵگری بڕوانامەی دوکتۆران لە گشت بوارەکانی زانست و زانستە کۆمەڵایەتییەکان و تەکنەلۆجیا و هونەر و موزیکدا و جێپەنجەیان بەسەر کوردان و کوردستانیانی هەندەرانشین و تەنانەت ئەو کۆمەڵگەیانەشەوە دیارە کە تێیدا دەژین.

نەوەی نوێی ئەمڕۆی کۆمەڵگەکەمان

هەر بەم بۆنەیەوە ئەگەرچی زۆر بەکورتیش بێت، پێویستە ئاماژەیەک بە نەوەی نوێی ئەمڕۆی کۆمەڵگەکەمان بدەین، ئەمڕۆ بە هەزاران هەزار لە کچان و لە کوڕانی باشووری کوردستان کە نەوەی نوێن و

نەوەی ئەم سەردەمە پێشکەوتووەی مرۆڤایەتین، نەوەیەکن لە خێزانە تێگەیشتوو رۆشنبیرەکان و لە شار و شارۆچکە و گوندەکانەوە ئینتەرنێت بەکاردەهێنن و زۆربەی هەرە زۆریان ئینگلیزی یان زمانێکی دیکەی جیهانیباش دەزانن، خوێندکارن و خوێندکاری زانکۆن یان دەرچووی زانکۆن، ئاگاداری پێشکەوتنەکان و گۆڕانکارییەکانی جیهانن. گەلێکیان گەشتی وڵاتانی پێشکەوتوویان کردووە و بە پێشکەوتن و شارستانەتیی میللەتانی تر ئاشنا بوون. خۆشبەختانە ئەم نەوە نوێیەی کۆمەڵگەکەمان نەوەیەکی بیرکەرەوە و هۆشیار و چاوکراوەن و لە راستیی ژیان تێگەیشتوون و ژیاندۆستن و نەکەوتوونەتە ژێر کاریگەریی خراپی ئیسلامی سیاسی و مەلا و بانگخوازە مووچەخۆرەکانیانەوە. خۆیان بەشوێن زانیاری راست و دروستدا دەگەڕێن و سوود لە زانستەکانی مرۆڤایەتی وەردەگرن بەڵێن و پاداشتی درۆزنانەی بەهەشت و ترس و ئازاریئاگری دۆزەخی خەیاڵی هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر بیرکردنەوە و ژیانیاندا نییە. کاتی زێڕینی خۆیان بە ئایینەوە ناکوژن و بڕوایان بە خورافیات و خورافیاتپەرستی نییە. نەوەیەکی بیرکەرەوە و هۆشیار و زانستدۆستن و هیوا و ئومێدی ئێستا و داهاتووی کۆمەڵگەکەمانن.

جۆرەکانی جلوبەرگ

پێویستە هێڵێکی جیاکەرەوە لەنێوان ئەو جلوبەرگەی کە کەسەکە بە ئازادانە و بە خواستی خۆی دەیپۆشێن و ئەو جۆرە جلوبەرگەی کە بە کەسەکە دەستنیشان دەکرێت، دابنێین. بەکورتییەکەی جلوبەرگی مێیینەی ئیسلامی سیاسیی کورد، دەستێکی دەرەکی و سیاسی و گوماناوی لەپشتەوەیە و بەرنامەبەدارێژراوە و لە دەرەوەی کوردستان دەستنیشانکراو و ئامادەکراوە و هاوردەکراوە و بەزەبری پارە یان ترساندن و هەڵخەڵەتاندن و فریودان، سەپێنراوە بەسەر مێینە موسڵمانە ئیسلامییە سیاسییەکانی باشووری کوردستاندا، هەر لەبنەڕەتەوە بۆ دژایەتی کردن و دوژمنایەتی کردنی جلوبەرگی رەسەن و شارستانیانە و جوان و رازاوەی کوردییە. بۆ نموونە گروپە ئیسلامییە سیاسییەکان فیستقاڵی لەچک پۆشی و باڵاپۆشی لە شار و شارۆچکەکانی باشووری کوردستاندا رێک دەخەن و بۆ یەک جار لە هەڵێکدا و لەکاتێکی دیاریکراودا هەزاران کچ و ژنی کورد (بەتایبەتی کچانی گەنج)، یەک لەچکپۆش و یەک باڵاپۆش دەکەن، لە هەمووی سەیروسەمەرەتر ئەو فیستقاڵەیان ناوناوە: (فیستقاڵی تاجی زێڕین) کە لەڕاستیدا ئەوە فیستقاڵی خۆتەکەی کردن و دەستدرێژی کردنە بەسەر خواستی تایبەتیی و کەسایەتی و شکۆمەندیی تاکەکەسی و

تاتبەتییان. کۆتوبەندکردن و بەکۆیلەکردنی کچان و ژنانی کوردە. سەپاندنی ئەو جلوبەرگە یەکپۆشییە ئیسلامییە، جلوبەرگی سیاسی و ئیسلامییە، لاسایی کردنەوەی جلوبەرگی ئیسلامییە کە کۆنەپەرست و دواکەوتووە و ناشارستانی و ناسەردەمییەکانی ئیخوانەکانی تورکیا و میسر و سعودییە و قەتەرە، لەهەمان کاتیشدا بۆ ئیسلامی کردنی کۆمەڵگەی باشووری کوردستانە، بەپاشکۆکردنی باشووری کوردستانە بۆ وڵاتانی تورکیا و سعودییە و قەتەر و میسرەوە. بەو شێوەیە گروپە ئیسلامییە سیاسییە دروستکراو و نۆکەر و بەکرێگیراوەکانی باشووری کوردستان، بە زەبری پارە و سەرمایە و کۆمەک و پشتیوانیی دەرەکی، هەزاران لە کچان و ژنانی خێزانە هەژارەکان و گوندنشینەکانی کوردی باشووریان ناچار کردووە کە لەچکی ئیسلامی مۆدێلی وەهابی و سەلەفی و ئیخوانی لەسەر بکەن و بالاپۆشی و چارشێو پۆشیی ڕەشی عەرەبی و ئیسلامیی توندڕەو بپۆشن. ئیسلامییە سیاسییەکان بەم شێوەیە ئازادی و مافداری و شکۆمەندی و کەسایەتیی تایبەتی لەو کچانەی کورد دەسێننەوە.

هیچ گومانێکی تێدا نییە کە لەو کۆمەڵگە نائیسلامیانەدا پۆشینی جلوبەرگ پەیوەندیی بە کەسەکان خۆیانەوە هەیە، چونکە هەڵبژاردن و پۆشینی جۆری جلوبەرگ، ئازادیی تاکەکەسیی مرۆڤەکانە. لە کۆمەڵگەیەکدا کە یاسا سەروەر بێت و ئازادییە دیموکراسییەکان و ئازادییە کەسییەکان دەستەبەر بن، هەموو هاونیشتمانییەک ئازادە لە پۆشینی جۆری ئەو جلوبەرگانەدا کە دەخواز و خواستی تاکەکەسی و تایبەتیی خۆیەتی، هیچ کەسێک و هیچ لایەنێک و تەنانەت هیچ دەوڵەتێکیش بۆیان نییە جۆری جلوبەرگ و جلوبەرگێکی تایبەتی و دەستنیشانکراو بەسەر هاونیشتمانیاندا بسەپێنن.

پڕۆژەکانی ئیسلامییە سیاسییەکان

با ئاماژە بەوەش بدەین کە گروپە ئیسلامییە سیاسییەکانی باشووری کوردستان بە پارە و سەرمایەی دەوڵەتانی قەتەر و سعودییە و ئێران و تورکیا و هەندێک ڕێکخراو و دامەزراوەی ئیسلامیی جیهانی لە ساڵانی ڕابووردووەوە بە سەدان کۆرسی لەبەرکردنی قورئانیان بۆ منداڵان و مێرمنداڵانی کورد کردووەتەوە و مێشکی ئەو منداڵە بە گوناهانەیان بە ئایینی ئیسلامی عەرەبی بارگاوی کردووە و بەم شێوەیە ئەو منداڵ و مێرمنداڵە کوردانەیان لە ژیانی پڕ لە یاری و چێژ و خۆشیی منداڵی و مێرمنداڵیی خۆیان دوور خستوونەتەوە و لە هەمان کاتیشدا بۆ داهاتوو هەست و گیان و بیر و هۆشی سروشتیی نەتەوەپەروەری و نیشتمانپەروەری و کوردایەتییان سڕ دەکەن.

سڕینەوەی فەرهەنگی ڕەسەن و مێژوویی و دێرینەی کورد، دوژمنایەتی کردن و باونەهێشتنی جلوبەرگی ڕەسەن و جوان و شارستانییانەی مێینەی کورد پڕۆژەیەکە کە دوژمنانی کورد و داگیرکەرانی کوردستان زۆر لەمێژە کاریان لەسەر کردووە و بەردەوام کاری لەسەر دەکەن و سەرمایەی تۆکمەیان بۆ تەرخان کردووە، هیچ گومانێکی تێدا نییە و ڕوون و ئاشکرایە کە جێبەجێ کردنی ئەم پڕۆژە گڵاوەیان لەناو کۆمەڵگەی کوردستاندا بە ئیسلامییە سیاسییەکان و مەلا و بانگخوازە مووچەخۆرەکانیان سپاردووە.

ئیسلامییە سیاسییەکان هەر بەوەوە نەوەستاون کە بە لەچک و باڵاپۆش و ڕووپۆشی عەرەبی و ئیسلامی، کچان و ژنانی کورد کۆت و بەند دەکەن و بە کۆیلەیان دەکەن، بەڵکو ئەو کۆت و بەند کردن و بەکۆیلە کردنە، تەنانەت کچانی منداڵی ٦تا١٧ ساڵانیشی گرتووەتەوە و ئەو کچە منداڵە و کچە هەرزەکارانەشیان تێوەگلاندووە و بە کۆیلەی جلوبەرگی عەرەبی و ئیسلامی و ئیخوانی و وەهابی و سەلەفیان کردوون.

ئەمەش بەوە دەکەن کە دەرفەت لە هەژاری و نەخوێندەواری داماویی خێزانی ئەو کچە منداڵە و کچە هەرزەکارانە دەهێنن و بە زەبری پاداشت و پارە و مووچە بە بڕینەوە دووچاری کۆت و بەند و بەکۆیلە بوونیان دەکەن، خۆشی تەمەن و ژیانی منداڵانە و هەرزەکاریانە لەو کچە منداڵە و کچە هەرزەکارانە دەشێوێنن و لەو هەست و چێژ و خۆشییەی ئەو تەمەنە هەستیارەیان بێبەریان دەکەن. هەموو ئەو دیاردە دواکەوتوو و ناشارستانی و خراپ و ترسناکانە، کە هەڕەشەن لەسەر ئاسایشی نەتەوەیی کورد و نیشتمانیی کوردستان، بە ئاشکرا و بە ئازادانە بەبەرچاوی سەرانی پارتی و یەکێتی و سەرانی دەسەڵاتدارانی خۆماڵییەوە گوزەراون و دەگوزەرێن.

هاوردەکردنی ئەو جۆرە جلوبەرگە ئیسلامییە سیاسییانە بۆناو کۆمەڵگەی کوردستان، جگە لە کۆتوبەند کردن و بە کۆیلە کردنی مێینەکانی کوردستانە، لە هەمان کاتیشدا بازرگانی کردنە بە جەستەی مێینەکانەوە و سەرانی ئیسلامییە سیاسییەکان پارەی پێ پەیدا دەکەن و خۆیانی پێ دەوڵەمەندتر دەکەن.

جلوبەرگ و ڕەوشت

جلوبەرگێکی تایبەتی هەستێکی تایبەتی بە کەسەکە دەبەخشێت کە پێشیوەیەتی، بۆ نموونە جلوبەرگی پۆلیس و پۆلیسی هاتوچۆ و ئاسایش و پاسەوانی فەرمی هێمایەکە بە بەرپرسیارێتی و فەرمانبەری و دەسەڵاتدارییەکی سنووردار، ئەم جۆرە جلوبەرگانە لە ڕووی دەروونییەوە جۆرە هەستێکی تایبەتی و دەسەڵاتداریی بە کەسەکە

دەبەخشن، بەڵام ئەم جۆرە جلوبەرگانە ناکرێت هێمایەک بن بۆ چاکی یان خراپی و ڕەوشتبەرزی یان ڕەوشتنزمیی ئەو کەسانەی کە ئەو جۆرە جلوبەرگە فەرمیانە دەپۆشن. بۆ نموونە کەسێک کە مێزەرێک یان کڵاوێک یان جامانەیەک لەسەر دەکات، ئەمە هەرگیز نابێتە نیشانەی ڕەوشبەرزی و ڕەوشتچاکی و ڕەوشجوانی و ئازایەتیی کەسەکە، ڕەوشتی چاک، بەڵکو ڕەوشتی جوان، ڕەوشتی بەرز یان پێچەوانەکەی، ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە جۆری بیرکردنەوە و پەروەردە و هەڵسوکەوتی کەسەکەوە.
هەر نەتەوەیەکیش خاوەنی جلوبەرگی میللیی تایبەت بەخۆیەتی، جلوبەرگی میللی ڕەنگە لە پێداویستی ژینگەی ژیان و دەستڕەنگینی و هونەری میللی دەدەنەوە. بۆ نموونە جلوبەرگی هەندێک نەتەوە جۆراوجۆر و ڕەنگاوڕەنگ و کراوەن کە گەشبینی و سروشتدۆستی و ژیاندۆستیی زۆرتر تێدایە، بەڵام دیسان جلوبەرگی میللی، تابەتەکی مێژوویی و نەریتییە و هیچ پەیوەندییەکی بە باشی و خراپی و ڕەوشتبەرزی و ڕەوشتنزمییەوە نییە.
مەبەست و مانای پۆشینی هەر جۆرە جلوبەرگێک یان پۆشینی جلوبەرگێکی تایبەتی، تابەتەکی ڕێژەییە، لە نەتەوەیەکەوە بۆ نەتەوەیەک و لە کەسەکەوە بۆ کەسێکتر جیاوازن، مەرج نییە جلوبەرگ ڕەنگ لە ناخی کەسەکە بداتەوە، کەسێک کە جلوبەرگی تاریک یان ڕەش دەپۆشێت، مەرج نییە ئەوە نیشانەی ئەوە بێت کە کەسەکە کەسێکی ڕەشبین و نائومێدە و دژی بە جوانی و بە ژیان خۆش نییە، دەکرێت پێچەوانەکەیشی ڕاست بێت.
هیچ پەیوەندییەکی لۆژیکی لەنێوان جلوبەرگ و جۆری بیرکردنەوە و ئابڕوو و ڕەوشتی بەرزدا نییە. دەکرێت کەسێک جلوبەرگی پۆلیسی لەبەردا بێت و پۆلیسیش نەبێت، بۆ نموونە کەسێکی ساختەچی و ڕێگر و دز بێت، یان مێینەیەک جلوبەرگێکی دابونەریتیی ئایینیی لەبەردا بێت، بەڵام ئایندار نەبێت و خەریکی مامەڵەی نایاسایی و کاری نەشیاو و ناشایستە بێت.
ئەگەر مێینەیەک بە هەر هۆکارێک بێت شوێنێکی جەستەی بەدەرەوە بێت، ئەوە هەرگیز نیشانەی ئەوە نییە کە ئەو مێینەیە کەسێکی باش نەبێت و کەسێکی خراپ بێت یان لەڕووی ڕەوشتەوە کەموکوڕیی هەبێت، ئەمە بەهیچ شێوەیەک وا نییە و ڕاست نییە.
لەڕاستیدا پۆشینی جۆرە جلوبەرگێکی تایبەتی جۆرە هەستێکی تایبەتی بە کەسەکە دەبەخشێت، بەڵام ئەمە هەستە نەک ڕەوشت، جلوبەرگ هەر جۆرە جلوبەرگێک بێت پێوەر نییە بە ڕەوشتی چاک و جوان و بەرزی مرۆڤەکان.
هەندێک جلوبەرگ هەن کە ڕەنگ لە کار و پیشەیەک دەدەنەوە، وەک

جلوبەرگی فەرمیی پۆلیس و پۆلیسی هاتوچۆ و هێزە چەکدارەکان و کارگە و چێشتخانە و هۆتێل و شوێنە گشتییە فرۆشیارییەکان، ئەمە پێداویستیی ئیش و کارە، ئەمەش بە هیچ شێوەیەک پێوەر نییە بۆ جۆری بیرکردنەوە و ئابڕوو و ڕەوشتی مرۆڤەکان.

جلوبەرگ دەکرێت نیشانەی پیشەیەک و پلەوپایەیەکی کۆمەڵایەتی بێت، وەک جلوبەرگی هەندێک لە شوێنە فرۆشیارییەکان و چێشتخانە و کارگەکان، یان جلوبەرگی شیک و گرانبەهای دەوڵەمەندەکان. بۆ نموونە لە کۆمەڵگەی کۆنی چینییەکاندا دەسەڵاتدارانی دەوڵەت جۆرە جلوبەرگێکی تایبەتییان هەبووە، بەهەمان شێوە خێزان و بنەماڵەی خانەدانەکان جلوبەرگی تایبەت بە خۆیان لەبەرکردووەکە خەڵکی هەژارەکان و کۆیلەکان بۆیان نەبوو هەمان ئەو جۆرە جلوبەرگانەی خێزانە دەوڵەمەندەکان و بنەماڵەی خانەدان لەبەربکەن. هەژارەکان و کۆیلەکانیش دەبووایە جلوبەرگی هەژارانە و کۆیلانەی تایبەت بەخۆیان لەبەربکەن.

هەندێک جلوبەرگیش هەن ڕەنگ لە ئامانجێکی تایبەتیی ژیان دەدەنەوە وەکو ئەو جۆرە جلوبەرگە ئایینییانەی کە مێینە کریستیانە دەرنشینەکان دەیپۆشن، ئەوانە خۆیان بۆ ئەوە هەڵگرتووە کە لە داهاتوودا هاوسەرگیری لەگەڵ عیسای مەسیح دا بکەن. هەروەها ئەو جۆرە جلوبەرگە نارنجییانەی کە پەرستگەنشینەکانی ئایینی بودایی دەیپۆشن کە نیشانەی ئەوەیە ئەو ئاییندارانە خۆیان بۆ خزمەتی بودا و ئایینی بودایزم تەرخان کردووە.

شایانی باسە لە هەموو کۆمەڵگەکاندا ئەم جیاوازیی جۆری جلوبەرگە لە نێوان چینە هەژار و دەوڵەمەندکاندا هەبووە و لە سەردەمی ئێستایشدا ئەم ڕەوشە هەر بەردەوامە. لە کوردەواریی خۆشماندا لە گوندەکاندا جلوبەرگی دەرەبەگەکان و زەویدارە دەوڵەمەندەکان، لە جلوبەرگی جووتیارەکان و پالە و سەپان و شوانەکان جیاواز بووە. لە مێژوودا هەروا بووە، دەوڵەمەندەکان شیکپۆش و گرانبەهاپۆش بوون و هەژارەکانیش شڕپۆش و هەرزانبەهاپۆش بوون.

هەر وەک ئاماژەمان پێدا کە جلوبەرگ یان هەر جۆرە جلوبەرگێکی تایبەتیي، پێوەر نییە بۆ باشی یان خراپی، رەوشتبەرزی یان رەوشتنزمیی مرۆڤەکان، هەر بۆ نموونە بۆ میلیۆنان مێینەی ئەوروپایی کە بۆ باشیی تەندروستییان لە کەناری دەریا و رووبارەکاندا خۆیان رووت دەکەنەوە تا تیشکی خۆر لە جەستەیان بدات، یان بە رووتی و نیوە رووتی لە کەنار دەریا و رووبارەکاندا مەلە دەکەن و یاری دەکەن یان پشوو دەدەن، ئایا ئەو مێینە ئەوروپییانە خراپن، رەوشت نزمن، ئایا ئەوانە بێ ئابڕوون؟ بێگومان وەڵامەکەی نا و نەخێرە.

لەبەرەوە پێویستە چەند ڕاستییەک دووبارە بکەینەوە، ئەویش ئەمەیە کە جلوبەرگ هەرگیز نیشانە و هێما و پێوەر نەبووە و نییە بۆ چاکی و خراپیی هیچ مرۆڤێک، هەر بۆ نموونە هۆزە ئەمازۆننشینەکانی بەرازیل و هەندێک لە هۆزەکانی ئەفەریقا بەگشتی ڕووتن، بەڵام ئەوە جۆری ژیانی تایبەتیی خۆیانە، هیچ هێما و نیشانەیەک نییە بۆ خراپییان یان بۆ ڕەوشت نزمییان.
هەموومان ئەم ڕاستییە دەزانین کە جلوبەرگ پێداویستییەکی ژیانە، بۆ خۆپارستنە لە سەرما و لە گەرما، هەروەها لەهەمان کاتیشدا بۆ جوانکاری و خۆڕازاندنەوە و شیکپۆشیشە، بۆ جوانی و دڵخۆشی و چێژ بینینیشە. جلوبەرگ هیچ پەیوەندییەکی بە ئابڕوومەندی و ڕەوشت بەرزیی مرۆڤەوە نییە.

پەیوەندییەکانی کچان و کوڕان

پرسیارێکیتر هەر لەم بوارەدا: ئایا هەموو ئەو کچ و کوڕە ئەوروپییانەی کە لە تەمەنی سەروو هەژدە ساڵاییەوە، لە دەرەوەی پەیوەندیی هاوسەرگیرییەوە پێکەوە دەژین و پێکەوە دەخەون، ئایا ئەو هەموو میلیۆنان کچ و کوڕانە خراپن، بێ ئابڕوون، ڕەوشت نزمن؟ لەناو ئەو کچان و کوڕانەدا کە پێکەوە دەژین، پێکەوە مەلە دەکەن، پێکەوە گەشت دەکەن، پێکەوە دەخەون، بە هەزارانیان دەرچووی زانکۆ هەرە پێشکەوتووەکانی جیهانن، چەند زمانێک دەزانن، پزیشکن، ئەندازیارن، تەلارسازن، لێکۆڵەرەوەن، گەردوونناسن، ئابووریزانن، سیاسەتزانن، شوێنەوارناسن، نووسەرن، وەرگێڕن، کۆمەڵناسن، دەروونناسن، فەرمانبەری پلە بەرزی بانکەکانن و هتد. بێگومان ئەو جۆرە پەیوەندییەیەی کچان و کوڕانی ئەوروپی هیچ پەیوەندییەکی بە ڕەوشت و ئاکارەوە نییە، لەبەرئەوەی کۆمەڵگەی ئەوروپییەکان پێش کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییەکان چەند هەنگاوێکی ژیانی کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و ڕۆشنبیری و ئابووری و سیاسییان لە مێژوودا ناوە و ئێستا ئەمە بەشێکی جۆری پەیوەندیی کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگەی ئەوروپییەکانە و بە سروشتی و بە ئاسایی وەرگیراوە و پەسەند کراوە.
ڕاستە لە کۆمەڵگەی ئێمەدا جارێ ئەم دیاردەیە نییە، بەڵام دەگونجێت لە داهاتوودا لای ئێمەش ئەو دیاردەیە سەرهەڵبدا و لەلامان ئاسایی و پەسەندکراو بێت. کۆمەڵگە و ژیان بەردەوام لە گۆڕانکاریدان. بێگومان ئەوروپاش پێشتر وەکو ئێستا نەبووە، ساڵانی ٦٠کان پەیوەندییەکۆمەڵایەتییەکان لەناو کۆمەڵگەی ئەوروپییەکانیشدا وەکو ئەمڕۆ نەبووە.

لەلای خۆمان بەهۆی پابەند بوونی زۆرینەی خەڵک بە ئایینی ئیسلام و دابونەریتی عەرەبەوە، جارێ ئەو دیاردەیە نییە و زۆریشی دەوێت تا وەکو ئەوروپامان لێ بێت.

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا هەمووان ئەو باش دەزانین کە ئەمڕۆ لەشارە گەورەکاندا چی دەگوزەرێت، تا ئەندازەکیش پەسەندکراوە و وەک کێشەیەکی گەورە وەرنەگیراوە.

هەر بەم بۆنەیەوە پێویستە باسی دیاردەیەکی هەرە خراپی نێو هەندێک لە خێزانە ئیسلامییە سیاسییەکان و هەندێک لە خێزانە نائیسلامییەکان بەڵام خێزانی ئایینداری زۆر توندڕەو و ئەوپەڕگیر بە پرسی ئایینی بکەین، هەندێک لەو خێزانە ئیسلامییە سیاسییەکان و ئایینداری توندڕەوەکان و ئەوپەڕگیرەکان کە مێیینەکانی خۆیان بە هەڕەشە و ترساندن و بە بەکارهێنانی شێوازی پڕ لە زەبروزەنگ ناچاردەکەن تا لەچک و باڵاپۆش و پەچە و رووپۆش بپۆشن، ئەو خێزانانە بارودۆخێکی خێزانی و کۆمەڵایەتیی نائاساییان هەیە و خێزانێکن کە لە کەشوهەوایەکی خێزانی و کۆمەڵایەتیی زۆر ناجێگیر و زۆر نائارام و پڕ لە کێشەی دەروونی و رەوشتیدا ژیان بەسەر دەبەن. پێوەندییەکانی نێوان نێر و مێیینەکانی ئەم جۆرە خێزانانە لەسەر بنچینەی رێز و خۆشەویستی و سۆزداریی بەرامبەریی خێزانی نییە و مێیینەکانیان لە ناخۆشترین بارودۆخی خێزانی و دەروونی و کۆمەڵایەتیدا دەژین کە هەندێک جار ناگوێڕایەڵیی و یاخی بوونی ئەو مێیینانەی لێدەکەوێتەوە و دواجار ئەو مێیینانە جگە لە چەوساندنەوە و ئازاری دەروونی، رووبەڕووی چەوساندنەوە و بەندکردن و لێدان و ئازاردانی جەستەییش دەبنەوە و هەندێک جار سووتاندن و خنکاندن و کوشتوکوشتاریشی لێدەکەوێتەوە. نموونە زۆرن، وەک ئەو خێزانە موسڵمانە توندڕەو و ئەوپەڕگیرانەی کە لە ئەوروپا دەژین و مێیینەکانیان لەناو خێزان و پێوەندییە کۆمەڵایەتییە ناوخۆییەکانیاندا جۆرێکن و لە دەرەوەی خێزان و لە دەرەوەی پێوەندییە کۆمەڵایەتییە ناوخۆییەکانیاندا جۆرێکی ترن و جۆرە جلوبەرگێکی تر دەپۆشن و جۆرە هەڵسوکەوتێکی دیکەی جیاوازیان هەیە، بەتایبەتی ئەو کچە گەنجانەی کە دەخوێنن و تێکەڵی کچ و کوڕە ئەوروپییەکان و کچ و کوڕە ناموسڵمانەکانی میللەتانی تر بوون و ئەمانیش چاو لەوان دەکەن و دەیانەوێت وەکو ئەوان بن و ئەمانیش وەکو هاوڕێ و هاوپۆلەکانیان بن و وەکو ئەوان ئازادانە جلوبەرگ لەبەربکەن و وەکو ئەوان ئازادانە هەڵسوکەوت بکەن و وەکو ئەوان پێوەندییەکانیان لەگەڵ کچان و کوڕانی تردا رێکبخەن.

دەبێت ئەمەش بڵێین کە لەم نووسینە بواری ئەوە نییە بچینە ناو وردەکارییەکانی کێشە تاکەکەسی و خێزانی و کۆمەڵایەتییەکانی ئەو

مەیینانەی کە لە ناو خێزانی موسڵمانی ئیسلامی سیاسی و لەناو خێزانی موسڵمانی ئاییندارى توندڕەو و ئەوپەڕگیردا کە لە ئەوروپا دەژین، کێشەکان زۆر زۆرن و جۆراوجۆرن، بەشێکی زۆری ئەو کێشانە دەچنە ناو میدیاکانی وڵاتە ئەوروپییەکانەوە و کاردانەوەی فرە زۆر و جۆراوجۆری کەسایەتییەکان و فێمینیستەکان و ڕێکخراوە فێمینیستییەکانی داکۆکیکار لە مافە مرۆییە مەیینەکانی لێدەکەوێتەوە.

بەڵێ ڕاستە لە ئەوروپا ئازادی و دیموکراسی هەیە و پەیڕەو دەکرێن، بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا تا ئەندازەیەکی پێویست پێشینی هەندێک جۆرە جلوبەرگی نائاسایی ڕەنگە پێنەدراوە، لە زۆربەی زۆری وڵاتە ئەوروپییەکاندا، لەبەر پاراستنی باری ئاسایش و ژیانی ئاسایی هاونیشتمانیان، بۆ فەرمی، پێشینی پەچە و ڕووپۆش و لە هەنێک لە خوێندنگە و فەرمانگە دەوڵەتییەکاندا تەنانەت لەچک و باڵاپۆشی ئیسلامیش بە یاسا یاساخ کراون.

کۆمەڵگەی ئەمڕۆی ژاپۆنی

هەر لەم بارەیەوە سەرنجێک لە کۆمەڵگەی ئەمڕۆی ژاپۆنی بدەن کە یەکێکە لە پێشکەوتووترین و ژینگەپارێزترین و ڕەوشتبەرزترین کۆمەڵگەکانی جیهان، ڕاستییەکە ئەمەیە کە ئەمڕۆ زۆرینەی هەرە زۆری ژاپۆنییەکان یان بێ ئایینن، یان هیچ پەیوەندارییەکیان بە جێبەجێ کردنی ئەرک و فەرمانە ئایینییەکانەوە نییە، هەروەها زۆرینەیەکی زۆری ژاپۆنییەکان کاتی خۆیان بۆ پرسی بوون و نەبوونی خوایەکەوە بەخەرج نادەن، بەڵام ئایا ژاپۆنییەکان بەم هۆکارە و لەبەرئەوەی ئاییندار یان موسڵمان یان خواناس نیین، ئیتر مرۆڤی باش نین و خراپن یان ڕەوشت نزمن؟ هەروەک ئاماژەدانێک بەو پێشکەوتنە زۆرەی کە ژاپۆنییەکان لە گشت بوارەکانی پێشکەوتنی ژیانی ماددیدا پێی گەیشتوون، ئەمڕۆ لە هەموو کۆمەڵگە موسڵمان و ئیسلامییەکاندا ماڵێک یان کارگەیەک و فەرمانگەیەک و نەخۆشخانەیەک و خوێندنگەیەک و سەربازگەیەکی ئەو کۆمەڵگە موسڵمان و ئیسلامییانە نییە کە داهێنانێک و دروستکراوەکی بەرهەمی بیر و هزر و کاری ژاپۆنییەکانی تێدا نەبێت و لێی سوودمەند نەبووبن و نەبن. بە پێچەوانەی ئەمەشەوە هیچ ماڵێک یان کارگەیەک و فەرمانگەیەک و سەربازگەیەک و نەخۆشخانەیەکی ژاپۆنی نەبووە نییە کە داهێنانێک و دروستکراوەکی بیر و هزر و کار و بەرهەمی موسڵمانێک هەبوو بێت و هەبێت کە ژاپۆنییێک بەکاری هێنابێت و بەکاری بهێنێت و لێی سوودمەند بووبێت و لێی سوودمەند بێت.

ئایین و ڕەوشت

پرسیارێکە ئەمەیە کە ئایین چۆن و بۆچی سەرچاوەی ڕەوشت بێت لەکاتێکدا کە هەموو ئایینەکان لەلایەن پیاوانەوە داهێنراون، هەموو پەیامبەرانی ئایینەکان لە ڕەگەزی پیاو بوون.

تەنانەت خواپەرستی و ئایینداری یان پێچەوانەکەی، نیشانە و پێوەر نین بۆ چاکی و خراپی یان ڕەوشتبەرزی و ڕەوشتنزمی مرۆڤەکان.

سەرباری ئەمەش (جگە لە ئایینی زەردەشتی کە ئایینێکی ئاسمانی نییە و داهێنراوی زەردەشتی بیرمەند و فەیلەسوف و چاکەخوازە)، ئیدی ئایینەکانی تر بەچاوێکی کەم لە ڕەگەزی مێینەیان ڕوانیوە، لە ئایینە ئاسمانییەکاندا کە گوایە پەیامی خوان، بێ ڕێزی و سووکایەتی بە ڕەگەزی مێ کراوە، ڕەگەزی مێ بە بوونەوەرێکی کەمتر لە ڕەگەزی نێر پێناسە کراوە، مێ بە پاشکۆ و خزمەتکاری نێر دانراوە، ئەمە لەگەڵ دادپەروەری و ڕەوشتی بەرز و ویژدانی مرۆڤایەتیدا یەکناگرێتەوە. هەربۆیە ئایین هەرگیز ناتوانێت سەرچاوەی ڕەوشتی چاک و جوان و بەرزی مرۆڤایەتی بێت.

دەبێت ئاماژە بەم ڕاستییەش بدەین کە لەناو هەموو پەڕتووکە ئاینییە ئاسمانییەکاندا تێکستی جوان و چاکەخوازانە هەن، بۆ نموونە فەرمان بە چاکە و نەکردنی خراپە، ڕێزگرتن و یارمەتیدانی دایکان و باوکان، سۆز و خۆشەویستی و میهرەبانی هەبوون بە منداڵانی بۆ دایک و بۆ باوک، ئەمانە هەموویان بیرۆکەی باشن، بەڵام ئەم بیرۆکانە پێش پەیدابوونی ئایینەکانیش هەر هەبوون، پێش پەیدابوونی ئایینەکان مرۆڤەکان ئەم ئەرک و فەرمانانەیان هەر بەجێهێناوە، یارمەتیی یەکتریان هەر داوە، نەوەکان بە سروشتی، ڕێزی دایک و باوکی خۆیان هەر گرتووە، خەڵک بەگشتی سۆز و خۆشەویستی و میهرەبانیان بۆ منداڵانی بۆ دایک و بۆ باوک هەر هەبووە، بە هەبوونی ئایین و بێ ئایینداریش، ڕێز و سۆز و خۆشەویستی و میهرەبانی یارمەتیدان لەنێوان مرۆڤەکاندا هەر هەبووە و هەر هەیە و هەر دەبێت.

ئەگەر ئایینەکان لەناو چوارچێوەی چەمکی باشە بکە و خراپە مەکە و وەکو ئامۆژگاریی باش و چاک و مرۆڤدۆستانە بمانایەنەوە و خۆیان تێکەڵی ژیانی تایبەتیی مرۆڤەکان نەکردنایە و نەبوونایەتە سەرچاوەی یاسا و دەسەڵات و دەسەڵاتدارێتی و فەرمانکردن، سوپا و هێزی چەکداریان بۆ خۆیان دروست نەکردایە و لێبگەڕانایە کە مرۆڤەکان ئازاد بوونایە لە پەسەندکردن و پەیڕەوکردنی خۆبەخشانەی هەر ئایینێکی دەخوازی خۆیان، ژیان باشتر و خۆشتر دەبوو، ئایینداران بە ئاژاوە و بە شەڕ و جەنگ و بە داگیرکاری و

تاڵانکاری و کوشتوکوشتار، بۆ خۆشی و ئاشتی و ئارامی و ئاسوودەیی و خۆشگوزەرانی پێکەوە دەژیان.
جا وەک چۆن یاساکان بە سەردەمی خۆیان نووسراون و بۆ ئەو سەردەمە کارا و گونجاو و بەسوود بوون، بە تێپەڕبوونی ڕۆژگار و بە هۆکاری گۆڕانی ژیانی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسی و ڕۆشنبیری و فەرهەنگیی کۆمەڵگەکان، یاساکانیش کۆن دەبن و سەردەمەکەیان بەسەر دەچێت و پێویستە بگۆڕێن و دەشگۆڕێن و یاسای نوێ و سەردەمییانە و گونجاو، شوێنی یاسا کۆنبوو و بەسەرچووەکان دەگرنەوە. بەهەمان شێوە پێویستە و دەبێت هەموو ئایین و بیروباوەڕێك بەردەوام بەشێوەیەك چاکسازی گۆڕانکاریان تێدا بکرێت کە ناوەڕۆکەکەی لەگەڵ راستیی ژیانی مرۆڤایەتیی سەردەمدا بگونجێت. پێویستە و دەبێت چاکسازی و گۆڕانکاری لە لە گشت ئەو یاسا و فەرمان و بڕگانەی ئایینەکاندا بکرێت و یاسا و فەرمانە کۆنبووە زیانبەخشەکان و بڕگە توندوتیژەکان سڕ بکرێن و چیتر کاریان پێنەکرێت. ئایینێك كه نیوەی کۆمەڵگە بە کۆیلەی نیوەکەی دیکەی بکات، دەبێت یاسا و فەرمان و بڕگە کۆنبووە زیانبەخشەکانی پێڕەو نەکرێن و بخرێنە ناو ئەرشیفی مێژووەوە.
ئایین ئامڕازە، ئامانج نییە. دەبێت ئایین لە خزمەتی مرۆڤدا بێت نەک مرۆڤ لە خزمەتی ئاییندا بێت.
پێویستە ئەم راستییە هزری و فەلسەفییە لەبیرنەکەین کە تاکە پێوەر بۆ چاکی و باشی و ڕەوشتبەرزی و مرۆڤدۆستی و ژیاندۆستیی مرۆڤەکان، ئەم سێ چەمکە فەلسەفییە، جەوهەرییە، هەتاهەتاییەی مرۆڤایەتییە کە بریتییە لە:
(بیری چاک، وتەی چاک، کرداری چاک).

کۆتایی

بۆئەوەی ئەم نووسینە لەمە درێژتر نەبێتەوە، لەکۆتاییدا دەڵێین: بۆ ئەوەی کۆمەڵگەی باشووری کوردستان لە داهاتوودا بە هەمان ئەزموونی کارەساتباری تاڵیبان و ئەلقاعیدەی ئەفغانستاندا نەڕوات و هەمان پاشکەوتن و چەوساندنەوە و گرتن و ئەشکەنجەدان و ماڵوێرانی و کوشتوکوشتار و بەکۆیلەکردنی کچان و ژنانی کوردستانی لێنەکەوێتەوە، داوا لە دەسەڵاتدارانی دەسەڵاتی باشووری کوردستان دەکەین یان سنوورێک بۆ ڕەوتی ئیسلامی سیاسی دابنێن، یان ئەگەر لەتوانایاندایە و ئازایەتی و بوێریی ئەوەیان هەیە، هەوڵ بدەن بە زووترین کاتی گونجاو بە یاسا هەموو باند و گرووپە ئیسلامییە سیاسییەکانی باشووری کوردستان هەڵبوەشێننەوە و هەموو جۆرە کار و

چالاكییەكی رەوتی ئیسلامی سیاسی لەناو كۆمەڵگەی باشووری كوردستاندا یاساخ بكەن. جگە لەمەش پێویستە و دەبێت لایەنە پێوەندیدارەكان كۆنتڕۆڵی وتاردانی مەلاكان و بانگخوازە ئیسلامییە سیاسییەكان بكەن و رێگە نەدەن ئەو مەلا و بانگخوازانە لەسەر سەكۆی مزگەوتەكان و لە بۆنەكاندا و لەناو تۆڕە كۆمەڵایەتییەكاندا بە خواستی دوژمنانی كورد و داگیركەرانی كوردستان و هەروەها بە ئارەزووی خۆیان چی بەسەر دەمیاندا بێت بیڵێن و چییان بوێت بینووسن و بڵاوی بكەنەوە، هەڕەشە لە کچان و ژنان و رۆشنبیران و نووسەران و رەخنەگران بکەن، فەتوای کوشتن و وڵاتبەدەرکردنیان بدەن، بە ئارەزووی خۆیان چییان بوێت، بیكەن و بۆیان بچێتەسەر؟.

چەند پ□یق□كی پێوەندیدار بەم بابەتەوە لە پەڕتووكی (روانگەكان)ەوە :

١

تۆڵەی شەرەف

چەمكی نامۆ و نەفرەتی و ترسناكی (تۆڵەی شەرەف)، یەكێ لە كارەساتبارترین چەمكە هاوردەكراوەكانی ناو عەرەب و ئیسلام□ ب□ كوردستان كە بەردەوام كچان و ژنان – خوشكان و دایكانمان باجەكەی دەدەن.

٢

جەستەی مرۆڤ

- هەموو مرۆڤێك، خۆی خاوەنی جەستەی خۆیەتی.
- جەستەی گشت بوونەوەرانی گۆی زەوی، نە شەرمە، نە شانازیه، خوا، سروشت، یان رێكەوت، بەو شێوەیە ئافەریدەی كردوون. ئیتر هیچ بڕوادار و دەسەڵاتدارێك، بەناوی خۆیان و خوا و ئایین و ئایینزاوە، ئەو مافەیان نییە، خواستی تایبەتیی خۆیان بەسەر شێوازی نیشاندانی ئەو جەستەیەدا بسەپێنن.
- هەموو مرۆڤێك بە رووتی لەدایك دەبێت، ئەگەر جەستە شەرم بووایە، خوا مرۆڤی بە پۆشتەیی دروست دەكرد.
- ئەگەر دەركەوتنی جەستەی مرۆڤ نەنگی بێت، كەواتــە خوا بە نەنگییەوه مرۆڤی دروست كردووە.

- پرچی مێیینە هیچ جۆرە پەیوەندارییەکی بە ڕەوشتەوە نییە.
- ئابڕوومەندیی مرۆڤ، لە خۆپێچانەوە و شاردنەوەی جەستەیدا نییە، بەڵکو لە بیری چاك و وتەی چاك و کرداری چاکی دایە.

٣

هۆکارە سەرەکییەکانی سەرهەڵدانی رەوتی ئیسلامی سیاسی

١- رووخانی خیلافەتی ئیسلامیی تورکە عوسمانییەکان.
٢- سەرنەکەوتنی رەوتی ناسیۆنالیزمی عەرەبی: ناسریزم و بەعسیزم.
٣- رووخانی دەسەڵاتی بنەماڵەی پەهلەوی و سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامیی لە ئێران.
٤- ململانێی نێوان هەردوو ئۆردوگای سەرمایەداری و سۆسیالیزم: ئەمەریکا و ئەوروپای رۆژئاوا و یەکێتیی سۆڤێت و وڵاتانی ئەوروپای رۆژهەڵات.
٥- هێرشی سوپای سووری سۆڤێتی بۆسەر ئەفغانستان.
٦- رووخانی یەکێتیی سۆڤێت و سەرنەکەوتنی سیستمی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزم.
٧- شەڕی هەشت ساڵەی ئێران و عێراق.
٨- رووخانی دەوڵەتی عێراق و دروستبوونی کەشوهەوایەکی ئازادانە و دیمۆکراسیانە لە عێراق و باشووری کوردستاندا بۆ گەشەکردنی رەوتی ئیسلامی سیاسی.
٩- دژایەتی و دوژمنایەتی و شەڕی یەکتر کوشتنی پارتی و یەکێتی کە باند و گروپە ئیسلامییە سیاسییەکانی باشووری کوردستان زۆر لێی سوودمەند بوون.

٤

ئیسلامی سیاسی لە باشووری کوردستاندا بەرهەمی سێ هۆکارە

یەکەم: دوژمنانی کورد و داگیرکەرانی کوردستان بۆ دوژمنایەتی کردنی کورد و بزووتنەوەی ئازادیخوازی کوردایەتی و رێگەگرتن لە دروست بوونی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان و بێعەرزە بکردن و تواندنەوەی کورد، دروستیان کردوون.
دووهەم: بە هۆی شەڕی ناوخۆی کوردستانەوە گەشەیان کردووە و بەهێز بوون، پارتی دژی یەکێتی کۆمەکی هەندێکیانی کرد و یەکێتی دژی پارتی کۆمەکی هەندێکی دیکەیانی کرد. ئیسلامییە سیاسییەکان توانیان زۆر سوود لە دژایەتی و دوژمنایەتی و شەڕی یەکتر کوشتنی پارتی و یەکێتی وەربگرن. ئیسلامییە سیاسییەکان ئەو ئاژاوە ناوخۆییەیان بە

بەرژەوەندییەکانی خۆیان بەکار هێنا و ئێستایش ئەو سوود وەرگرتن و بەکارهێنانە هەر بەردەوامە.

سێهەم: بەهۆی ئەو پاشاگەردانییەی کە ناونراوە ئازادیی بیروڕا و ئازادیی چالاکیی سیاسی و بەهۆی ئەو سیستەمە دیمۆکراسییە ناتەندروستەوە کە لە باشووری کوردستاندا بە هەڵە جێبەجێ کراوە و دەکرێت، ئیسلامییە سیاسییەکان تێیدا گەشەیان کرد و توانیان لەو بارودۆخە پاشاگەردانییەدا زۆرترین جەماوەر بۆ خۆیان دروست بکەن و ئەم ڕەوتە ناسروشتییە ئێستایش هەر بەردەوامە.

ئیسلامییە سیاسییەکانی کورد لە هەر شوێنێك بن، بەرژەوەندییەکانی دوژمنانی کورد و داگیرکەرانی کوردستان، لەو شوێنەدا پارێزراوە.

٥

هەر ئیسلامییەکی سیاسی، داعشێکی خۆمەڵاسداوە بۆ کاژێری سفر .

ساڵانی هەشتاکان ئەوکاتەی کە وردە وردە گروپ و کەسانی ئیسلامیی سیاسی بە کۆمەک و پشتیوانیی ئیتڵاعاتی ئێران و دەوڵەتە عەرەبییە شۆفێنیستەکانی ناوچەکە و تورکە تۆرانییەکان، دەنگ و رەنگی ئیسلامیی سیاسیی پەیدا دەبوو، هێشتا زۆر بەهێز نەبوون و پەرەیان نەسەندبوو، ئەو کاتە هاوبیرانی نەتەوەیی هاواریان لە پارتی و یەکێتی دەکرد و بە زمانێکی سادە و پڕ خەمخۆری و پاڕانەوە پێیان دەگوتن، تکایە و دەستمان بە دامێنتان، مەهێڵن ئەو گروپ و کەسە ئیسلامییە سیاسییانە گەشە بکەن و بەهێزبن، مەهێڵن ئەمانە هێزی چەکداریان لە کوردستاندا هەبێت، مەهێڵن ئەواڵنە بەئارەزووی دوژمنانی کورد و دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان، چالاکی بکەن و پێوەندیی بەم دەوڵەت و بەو دەوڵەتەوە بکەن، مەهێڵن ئەو میکرۆب و ڤایرۆسانە لە جەستەی کورد و بزووتنەوەی کوردایەتیدا بڵاوببنەوە و خۆیان بەهێز بکەن، مەهێڵن ئەو دەستە رەشە دروستکراوانە لاوان و خەڵکە هەژار و سادە و ساکارەکەی کوردستان بخەڵەتێنن و فریویان بدەن و بەلای خۆیاندا رایانبکێشن، مەهێڵن بە ناوی ئاینی ئیسلامیی عەرەبییەوە کوردستان و فەرهەنگی رەسەنی کوردەواری ئەنفال بکەن و عەرەبچێتی و تەعریبچێتی و ئیسلامچێتی بکەن، بەڵام بەداخەوە کەس گوێی لە هاوار و پاڕانەوەی دڵسۆزانەی هاوبیرانی نەتەوەیی نەگرت تا وای لێهات لە هەورامان کچان و ژنان لە ماڵەکانی خۆیشیاندا نەیاندەتوانی بێ لەچک و بێ باڵاپۆشی ناشارستانییانەی ئیسلامیی عەرەبی بەسەربەستی بژین. لێرەدا دەبێ بڵێین ماڵی سوپا بەهێزەکەی ئەمەریکا ئاوا بێت کە توانی بە زەبری سەربازییانە هەر لە ئاسمانەوە کۆتاییان پێبهێنیت. بێگومان ئەگەر ئەو هێرش و هەڵمەتە

سەربازییانەی ئەمەریکییەکان نەبووایە، ئێستا ئیسلامییەکان لە هەورامان و ناوچەکانی دەوروبەریدا هەر باڵادەست بوون و بەرەو شاری سلێمانیش هێرشیان دەهێنا. ڕاستییەکە ئەوەیە کە ئێران بە هەموو شێوەیەک بۆ شێواندی باشووری کوردستان، هەموو کۆمەک و پشتیوانییەکی دەکردن. هەزاران جار ماڵی ئەمەریکییەکان ئاوابێت و زۆر سوپاس بۆ ئەوان کە ئەو گورزە کوشندانەیان لێوەشاندن و لە هەورامان کۆتاییان پێهێنان.

هاوبیرانی نەتەوەیی هاواریان دەکرد و دەپاڕانەوە و دەیانوت بیکەن بە خاتری کورد و کوردستان، بیکەن بەخارتی خوا و ویژدانی مرۆڤایەتی، کۆمەکی ئەو گروپ و کەسە ئیسلامییە سیاسییانە مەکەن. هاوبیران دەیانوت ئەو ئیسلامییە سیاسییانە لە سەددام و بەعسییە فاشیستەکان و دەوڵەتی داگیرکەری ئێراق مەترسیدارترن بۆ سەر ئاساییشی نەتەوەیی و نیشتمانیی کورد و کوردستان، ئەمانە زۆر بەئاسانی لە ڕێگای ئایینی ئیسلامی عەرەبییەوە دەتوانن خەڵکە سادە و ساکار و نەخوێنەوارەکەی کوردستان فریوبدەن و هەڵیان بخەڵەتێنن و بیانکەن بە دوژمنی کوردایەتی، بیان کەن بە دوژمنی کەلوپەلی ڕەسەن و جوانی کوردەواری، بیانکەن بە دوژمنی مارشی نەتەوەیی و نیشتمانیی کوردستان، بیانکەن بە دوژمنی ئەی ڕەقیب، بیانکەن بە دوژمنی بیروباوەڕی پیرۆزی کوردایەتی، بیانکەن بە دوژمی هەموو شتێکی کورد کوردایەتی. بەڵام بەداخەوە کەس گوێی لە هاوبیرانی نەتەوەیی نەگرت، بەداخەوە یەکێتی و پارتی لە پێناوی بەرژەوەندیی تەسکی خۆیاندا دژی یەکتر هەر یەکەیان کۆمەک و پشتیوانییان لە یەکێک یان چەند لایەنێکی ئیسلامیی سایسیی دەکرد، پارەیەکی زۆر و بێئەندازەیان بەسەردا هەڵدەڕشتن، ئەمڕۆش لە بوودجەی هەژارانی کورد و کردستان، چەندین کەناڵی تەلەفیزیۆنی و ڕادیۆ و گۆڤار و ڕۆژنامەیان بۆ دامەزراندوون، مانگانە بەناوی بودجەی حیزبییەوە پارەیەکی زۆریان دەدەنێ و بە هەزاران کەسی ئیسلامیی سیاسییان هەر لەسەر بوودجەی خەڵکی کوردستان خانەنشین کردوون و مووچەی موفتیان دەدەنێ. هەر بە پارە و کۆمەک و کارئاسانی کردنی دەسەڵاتی باشووری کوردستان، ئەم گروپە ئیسلامییە سیاسییە بەکرێگیراوانەی ڕەگەزپەرستەکانی تورک و عەرەب و فارس، بە سەدان ماڵپەڕ و بڵاوکراوەی جۆراوجۆریان دامەزراندوە و لەم ڕێگایانەوە و بەهۆی ئەم دەستاوێژانەوە پڕوپاگەندە بۆ ئیسلامچێتی و بۆ بەرژەوەندییە گڵاو و ناڕەواکانی دوژمنانی کورد و داگیرکەرانی کوردستان دەکەن.

ئیسلامی سیاسی و عروبه

بە گریمانەیەك، ئەگەر سەدام زیندوو ببێتەوە و بەعسییەکان دیسانەوە دەسەڵات بگرنەوە دەست، ئەمجارەیان بە بەعەرەب کردن، یان لەناوبردنی کوردی باشوور، زەبروزەنگ و باروت و ئاسن و کیمیایی بەکار ناهێنن و سوپا و هێزە چەکدارەکانی جارانیان نانێرنەوە بۆ داگیرکردنەوەی کوردستان، بەڵکو ئەم شتانە دەکەن: چەند باند و گروپێکی دیکەی ئیسلامی سیاسیی کوردی دوورست دەکەن و ئەو خەرجییانەی کە پێشتر لە کورد و کوردستاندا بە کاریان دەهێنا، ئەمجارەیان بەشێکی مزگەوتی زۆرتری پێ دروست دەکەن و بەشێکەی تریشی دەدەن بە ئیسلامییە سیاسییەکان، بەم شێوەیە بەبێ ئەوەی خۆیان ماندوو بکەن و کات و وزە و توانای خۆیان بەکار بهێنن و یان یەك بەعسی و یەك سەربازی عەرەب بەکوشت بدەن، بە ئامانجە ناڕەواکانیان دەگەن و هەموو کوردی باشوور دەکەنە موسڵمانی خزمەتکاری عەرەب و عروبە.

۷

باشووری کوردستان، سەیرانگە و تەمەڵخانەی ئیسلامییە سیاسییەکانە.

ئیسلامییە سیاسییەکان لە بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستاندا خاوەنی هیچ خەبات و رابووردوو و شانازییەك نە بوون و نین. ئەوانە هاتوونەتە سەر سفرەی ئامادەکراو و لە بارودۆخی ئازادی و دیمۆکراسیی باشووری کوردستاندا، ئەمان سوودمەنترین و بەختەوەرینن و ژێربەژێریش بەرنامەی دوژمنانی کورد و داگیرکەرانی کوردستان جێبەجێ دەکەن و بە هاوکاری و کۆمەکی ئەوان، کار بۆ پاشکەوتن و گەوجاندن و بە ئیسلام کردن و بەعەرەبکردنی کۆمەڵگەی کوردەواری دەکەن.

باشووری کوردستان بە باند و گروپە ئیسلامییە سیاسییەکان و مەلا و بانگخواز و ئەندام و لایەنگرە مووچەخۆرەکانیان بووە بە سەیرانگە و تەمەڵخانە. نە کار دەکەن، نە ماندوو دەبن، نە هیچ بەرهەمێکیان بۆ کۆمەڵگە هەیە، بەڵام لەلایەن دەسەڵاتی کورتبینی کوردییەوە، بوودجەیەکی زۆریان بۆ بڕاوەتەوە و خاوەنی چەندین کەناڵی تی ڤی و رادیۆ و بنە و بارەگا و گۆڤار و رۆژنامە و ماڵپەڕی ئەلەکترۆنین، کە هەموو ئەم ئامڕاز و دەستاوێژانە بۆ ئیسلامچێتی و ئیخوانچێتی و تەرانیچێتی و تەعریبچێتی و گەوجاندی کۆمەڵگەی کوردستان بەکار دەهێنن.

هەتا ئێستا ئیسلامییە سیاسییانەکان نە چەکدارەکیان، نە ئەندامەکیان نە بەرپرسەکیان، بەرەکانی شەڕی دژ بە لەشکری داعشی ئیسلامییان بە خۆیش نەبینوە، تەنانەت، یەك دڵۆپ فرمێسك و خوێنیان

بۆ کورد و کوردستان لێنەڕژاو□. ب□استی خوا بۆی داون، لەسەر بوودجەی هەژارانی میللەت بوون بەخاوەنی هەموو شتێکی خۆیان، هەر دەخۆن و دەخۆنەوە و لە پشووی ژیان و خۆشگوزەرانیدا، بێ خەم و بێ باك، پاڵی هەمیش□یان لێداوەتەوه.

ئەرێ بەراست بۆ هیچ کەس و هیچ لایەنێك له دەسەڵاتی سیاسیی کوردی و له سەرانی پارتی و یەکێتی و گۆڕان ناپرسن: بوونی ئەو کەس و باند و گروپه ئیسلامییە سیاسییە دروستکراو و بەکرێگیراوانە جگە لە مشەخۆری و زیانداری و دواخستنی کورد و کوردستان، چ سوودێکیان هەیه!؟

بەرەو یاساخ کردنی رەوتی ئیسلامی سیاسی لە باشووری کوردستان .

٨

بورقا و نیقاب

بورقا و نیقاب، ئەم مۆدێله جلوبەرگه ئیسلامییە سیاسییە کارەساتاویيانه، بهڕێوەن بۆ باشووری کوردستان، هیچ پێتان سەیر نەبێت و به گاڵەتەش وەریمەگرن، مۆدێلی بورقا و نیقابی تاڵیبان، لەمێژه لەلایەن ئیسلامییه سیاسییەکانەوه بانگهێشتن کراوه و کاری بۆ دەکرێت، بهڵام جارێ کاتی نەهاتووه و تا ئێستا بۆیان نەلواوه بیسەپێنن

٩

بیری چاك، وتەی چاك، کرداری چاك.
زەردەشت

رزگار کردنی ژیانی مرۆڤێك بەنرخترە لە دروست کردنی پەرستگایەك.
کۆنفوشیۆس

هەموو پەیامبەرە چەکدارەکان سەرکەوتنیان بەدەستهێناوە، پەیامبەره بێ چەکەکان، دووچاری تێکشکان بوونەتەوە.
نیکۆڵۆ مەکیاڤیللی

من پێویستم بەوە نییە کە بە هۆی هەڕەشەی دۆزەخەوە بەڕەوشت بم.
بێرتراند رەسەڵ

پیاوانی سیاسی به بهڵێنی خۆشکردنی ژیانی ئێره و پیاوانی ئاینیش به بهڵێنی ژیانی ئەولا، گەورەترین جەهەنەمیان بۆ خوڵقاندوین.
مەسعوود محەمەد

ئەگەر ئافرەتێك بە ڕوتی بەسەر شەقامێكدا رابكات، شارێك لە پیاوان دوای دەكەون، بەڵام ئەگەر پێیان بڵێی وا شارێك دەسوتێت، هەموویان پاساوێك دەهێننەوە كە توانای راكردنیان نیە!
ئۆریانا فالاچی

ئەگەر لە عەرەبستان لەدایك بوویت، دەبیت بە موسڵمان!
ئەگەر لە هیندستان لەدایك بوویت، دەبیت بە هیندوسی!
ئەگەر لە ئەمریكا لەدایك بوویت، دەبیت بە مەسیحی!
دینی ئێوە، بەس جەبری جوگرافیای لەدایك بوونتانە و شوێنی لەدایك بوونتان ئایینتان دیاری دەكات نەك بیركردنەوە و لێكۆڵینەوە لەسەر ئایینەكان!
زانای زیندەوەرزانی و گیانداران و شارەزا لە ئایینەكان :
ریچارد داوكینز

تێبینی: بە نووسینی ئەم نووسراوە نەگەڕاومەتەوە بۆ سەرچاوەكان و تێكستەكانی پەیوەندیدار بەم بپرسەوە، بەڵكو تەنها پشتم بە تێگەیشتن و سەرنج و بۆچوونەكانی خۆم بەستووە.

- هەموو كەس و لایەنێك و پێگەیەكی میدیایی دڵسۆزی كوردایەتی و خەمخۆری ئازادییە دیموكراسییەكان و مافە مرۆییە رەواكانی مێیینەكان، دەتوانن ئەم نووسینە بەبێ دەستكاری و وەكو خۆی، بڵاوی بكەنەوە.

25-12-2025

بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت*-2-.. نەژاد عزیز سورمێ

چەند وێستگەیەکی کورت لە ڕۆژگارەکانی دوای کۆڕبوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

نەژاد عزیز سورمێ
بەشی دووەم

ڕوونکردنەوە
ویستم خوێنەر لەوە باخەبەر بکەم کە ئەم نووسینە نە بیرەوەریە و نە یادداشتنامە، بەو مانایەی دەخوازێ لەم دوو ژانرەدا هەبن ..
تەنیا نووسینێکە بە داوا و جەختی چەند جارەی هەر دوو دۆستم (نیعمەت عەبدوڵڵا و تاریق جامباز)وە بۆ پرۆژەیەك نووسراوە تایبەت بە تۆمارکردن و دیکۆمێنتکردنی نەفیکراوانی کوردستان دوای نسکۆی ساڵی 1975 کە لە دووتوێی کتێبێکدا بەم دوایە بەشی یەکەمیان لێ بڵاو کردەوە.
هیوادارم لەم قاوخەدا بخوێنرێتەوە.
لەبارەی تایتڵی سەرەکی نووسینەکەیشەوە(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت) وەك لە پەراوێزیشدا ئاماژەی پێدراوە، ئەوە ناوونیشانی یادداشتنامەی
باوکم بووکە نزیکەی 900 و قسوور لاپەڕەی فوڵسکابی دەستنووس دەبوو بە داخەوە بە هۆی بۆمبابارانی خانوو و ماڵمان(ناوەڕاستی ساڵی 1974)
بە فڕۆکەکانی سوپای عیراق لە گەڵاڵە تیاچوو.

زۆری نەبرد ئاوا ماوەی حەفتەیەك یان دە ڕۆژ ئێمە کە ڕۆژانە دەهاتینە کەربەلا و لەچایخانە لەگەڵ برادەرانی دانیشتووی ناو شار دادەنیشتین و چەندین جار چووینە ئەو شووقەیەی نیعمەت عەبدوڵڵا و ئەوانی لێ بوو، وای لێهات خەڵکی دیکەشمان دیتەوە، لەوانە دۆستی دێرینم هونەرمەند حەسەن گەرمیانی کە مامۆستا بوو لەئامادەیی کشتوکاڵ و هەروەها سەید داوود کە دەرچووی کۆلیژی قانوون بوو و هەروەها نزار ڕەحمەتوڵڵا کە ئەفسەر بوو و نەقلی وەزیفەیەکی

مەدەنی کرابوو چەندانی دیکەی خەڵکی سلێمانی و هەولێر و کەرکووك کە بۆ جاری یەکەم ناسیمانن و غەریبایەتی وردە وردە لێکی نزیك کردینەوە.

خۆی ڕاستە شتی بەزۆر و قەول شکاندن و درۆ لەگەڵ کردن ناخۆش بوو ، کە ئێمەی هەڵدایە ئەو شوێنە و هی تریش بۆ شارەکانی دی ، بەڵام نای شارمەوە لەدوایدا پاش چەندان ساڵ کە مەینەتی خراپتر و وێرانتر بەسەر نیشتمان و گەلەکەماندا هات لەئەنفال کردن و بەکیمیاوی لێدان و پاشان کارەساتە تراژیکومییدیەکانی دوای ڕاپەڕین… ئێمە ئەوسا کە هێشتا ئومێدمان بە ئایندە هەبوو بەبەراورد، لەنیمچە بەهەشتێکدا بووین…

دە ڕۆژی نەبرد پاش پڕکردنەوەی زانیاری لەسەر هەموومان هەر یەکەمانیان لەفەرمانگەیەك دامەزراند، من کە ئەوسا دەرچووی سێی ناوەندی بووم (چونکە خوێندی ئێرانێم بۆ حساب نەکرا دەنا من بە حەقیقی لەوێ گەیشتبوومە پۆلی پێنجەمی ئامادەیی) ، بە(کرێکاری ناشارەزا – عامل غیر ماهر) لەگەراجی (مەسڵەحەی نەقلی ڕووکاب) دامەزرام .

ڕاستی بەهۆی شایەدنامەکەمەوە تەنیا من بەکرێکار دامەزرام ، برادەرانی لەگەڵم بوون ، هەموویان بەفەرمانبەر ، ئەوەی عەسکەریش بووایە دەیانهێنایە سەر میلاکی مەدەنی و بەفەرمانبەر دایاندەمەزراند، وەك بەنموونە ملازم شوان (عبدولئیلاە احمد) کە دەرچووی کۆلیژی سەربازی بوو هێنایانە سەر میلاکی مەدەنی… من لەفەرمانەکەمدا وەك کرێکار زۆر ماندوویان دەکردم لەو شوێنە ڕۆژانە پێنج تا شەش ئامانە (پاس)ی گەورەیان پێ دەشووشتم و پاك دەکردەوە ، دەوامێکی زۆر، معاشێکی کەم تەواو هیلاکیان کردم ، بەرپرسی گەراج تا بڵێی کابرایەکی تڕوهات و خۆبەزلزانی توند بوو نەك هەر لەگەڵ من بەتەنیا ، لەگەڵ هەموو کرێکارەکان وابوو.

بارەکە وا ڕۆیشت ، ئێواران کە دەگەڕامەوە ئوتێل ، چونکە ئێمە پاش دامەزراندن ڕێگەیان پێدراین بڕۆینە ناو شار، هەبوون چوونە شووقە هەشبوو چووە ئوتێل ، من لەئوتێلی (شەیبانی) بووم” ئوتێلێکی بێ پلە بوو لەلاکۆڵانێك ، هەندێ کوردی تریشی لێ بوو، ئێواران بەجەستەیەکی ماندوو دەگەڕامەوە نانێکی هاکەزایم لەچێشتخانەیەکی نزیك ئوتێل دەخوارد و دەچوومەوە ئوتێل ، ئیتر تا وەختی خەوتن لای من باس هەر باسی ئەو کابرای بەرپرسی گەراجی پاسان بوو ، کە چۆن ڕێگەچارەیەك بدۆزمەوە نەقلی شوێنێکی ترم بکەن…

ئیتر کرێکاری ناشارەزای ئەوسا ، خۆی چی و بەنەقل چی لەمەسەلەکە دەگۆڕێ ، بەڵام من هەمیشە وام لێك دەدایەوە بچمە هەر شوێنێك باوەڕ ناکەم بەرپرسەکەی وەك بەرپرسی گەراجی (ئامانان) پاسان بۆ ،

ئەوەها دڕەق و خۆپەرست و خۆبەزلزان و تۆوهات. بەو جۆرە مامەوە ڕۆژانە بەتایبەتی بە نیعمەت و ملازم شوانم دەگوت ، چ دەبێ ئەگەر دەوام نەکەم ، ئەوانیش هەموو جارێ بەوە ساردیان دەکردمەوە کە ماوەیەکی دی سەبر بگرم تا بزانین بەڵکو دەروویەك بکرێتەوە و بمان گەڕێننەوە کوردستان.

منیش دەمگوت وایە (ئەگەر لەمن نەدەن لەحەمەدی برا بدەن ، لەمن وایە لەجەواڵی کایێ دەدەن) ، ئەوان جێیان لەچاو جێی من خۆش بوو، چارەکی منیش ماندوو نەبوون بەپاس شوشتنێ ، بەو جۆرە هەفتە و مانگ تێپەڕین تا ڕۆژێ وەك خدری زیندە پارێزگارمان لێ پەیدا بوو ، هەمان پارێزگار کەمنی لەگەڵ د.سەعدی بینی بوو ئەوەی وەك دەڵێن لەخانووە قوڕەکانی عوتێشی بەسەرکردنەوەی فەرمانگەکان هاتبوو…

ئێمە، کرێکارەکانیان کۆکردەوە ، هەموومان جلوبەرگی کارمان لەبەر بوو کە بریتی بوو لەبەدلەیەکی مۆر، جزمەیەکی لاستیقی تا چۆکان ، پارێزگار دایەرەکەی هەموو بەسەر کردەوە ، کابرای بەرپرس لەپێش پارێزگار نەوعێکی تر بوو، ئەوە نەبوو کە غەدری لە ئێمە دەکرد و ڕۆژانە هەرکرێکارێکی لانی کەم چوار پاسی پێ دەشووشت، پارێزگار زۆر نەمایەوە ، خۆی هەر دایەرەکەش گەراجی پاسی مەسڵەحە هەر بایی ئەوەندە بوو ، من هەر لەفکری خۆمدا بووم ، پێی بڵێم پێی نەڵێم ، دواجار جورئەتم دایە بەرخۆم و کۆنە هەوییەکی ڕۆژنامەی (الـتاخی)م پێ بوو دەرم هێنا و لەدەستم گرت و بەرەو ڕووی پارێزگار کە تازە خەریك بوو خواحافیزی دەکرد بڕوا وتم (ئوستاز … العفو) مامۆستا ببوورن…ئـاوڕی دایـەوە پێشەکـی بـەبیرم هێنـایەوە کـە مـن لـەگـەڵ جەماعەتی د. سەعدی غەریبین (من الاکراد العائدین) ئەوە ناوە ڕسمییەکەمان بوو ، یەکسەر وتی (تفەزەڵ ئیبنی) فەرموو ڕۆڵە ، وتم ئوستاز ڕاستی من کاتی خۆی ڕۆژنامەنووس بووم لە ڕۆژنامەی (الـتاخی) ئێستاش پێمخۆشە جەنابت لوتف بکەن بەڵکو لێرە نەقلم بکەن ، یەکسەر وتی باشە ، ئەو ڕۆژە پێنج شەممەیە ڕۆژی شەممە وەرە پارێزگا ، وتم ئەگەر وەرقەیەکم بدەنێ نەبادا نەهێڵن. بەکەسێکی کە لەگەڵی بوو وت وەرقەیەکی بدەیێ وابزانم سکرتێری بوو… ئەویش دەست بەجێ وەرقەی بۆ نووسیم پاش ئەوەی ناوی سێینەی لێ پرسیم.

پارێزگار ڕۆیشت، ئینجا ما کابرای کەللە بۆرە ، بەرپرسی گەراج لێم دەر بووەوە، تۆ چۆن بەبێ پرسی من قسە لەگەڵ سەیدولمحافیز دەکەی و شتی لەو بابەتە ، ئێوارە پاش دەوام برادەرانم بینی و مەسەلەکەم بۆ گێڕانەوە و ڕاوێژم پێ کردن کە دوو سبەی شەممە چی بکەم و چی بڵێم باشە ، بەهەر حاڵ شەممە چوومە پرسگەی پارێزگار و کاغەزەکەم پیشاندان یەکسەر منیان ناردە لای یاریدەری پارێزگار…

هەر لای سکرتێرەکەی ئەوەی لێ پرسیم کە تا چەندت خوێندووە ، کەی لەئێران گەڕایتەوە و شتی لەو بابەتە، من ئەوسا وەك وتم سێی ناوەندیم تەواو کردبوو، بوو بووم بەچواری ئامادەیی کابرای سکرتێری یاریدەری پارێزگا بۆ کاروباری ناوخۆ کە ئەوسا ئیدارەی محەلییان پێ دەگوت و گەراجەکەی پاسانیش سەر بەوێ بوو.

سکرتێر چووە ژوورەوە پاش ئاوا چارەگێك بیست دەقە هاتەوە جێی خۆی و وەرەقەیەکی دامێ و وتی بیبە بۆ زاتیە ، لێی نووسرا بوو (بناء علی امر السید المحافیز یعین نژاد عزیز قادر من الاکراد العائدین فی الادارة المحلیة حسب الاصول والقوانین)، ئیمزا وابزانم یاریدەری پارێزگا کردبووی ، ئیتر لەو ڕۆژەوە من بووم بەفەرمانبەر لە ئیدارەی محلی کەربەلا بەناونیشانی (کاتب) .

ڕاستی سەرەتا زۆرم کەیف بەخۆ هات کە مێز و کورسییەکی ئاسنیان پێدام ، لەگەڵ دوو کەسی دی کە یەکێکیان دیار بوو شیوعی بوو ، ئاخر ئەوسا هێشتا جەبهەی شیوعی و بەعسی بەرقەرار بوو ، زۆر جاران ڕۆژنامەی (طریق الشعب)ی ڕۆژانەی دەهێنا تا ئەو کاتەش هەر (جەبهەی وەتەنی و قومی تەقەدومی) بوون لەگەڵ بەعسیان، ئەوی تر فەرمانبەرێکی بێ وەی بوو تەنیا خەریکی ئیش و کاری خۆی بوو…

کە منیان لەوێ دانا لەلایەن بەرپرسی خۆیەتییەوە پێی وتن (ئەوە فڵانی کوڕی فڵانە من ئیخواننا ئەلئەکراد ئەلعائدونە معەین جدید راح یشارککم الغورفه) ئەوانیش یەکسەر بەخێریان هێنام و دوای ئەوەی بەرپرسی خۆیەتی ڕۆیی بەخوا چا و ئاویشیان بۆ داواکردم…

ئەو ڕۆژە درۆ چا نییە خۆم نەختێك لە بەرەژێری پاشایەکی سەر تەختیدا دەدی ، حەزم نەدەکرد دەوام تەواو بۆ هەندەم لێ خۆش هاتبوو ، ئێوارە کە برادەرانم بینی بۆم گێڕانەوە زۆریان پێ خۆش بوو ، هەر ئەو ئێوارەیەش هونەرمەند حەسەن گەرمیانی دۆستی دێرینم بینی ، هەروەها دووسێ کەسی تازەی تر یەکێکیان سەید داوود کە پارێزەر بوو خەڵکی هەولێر بوو ، چەند کەسێکی خەڵکی سلێمانیشم بینی ڕاستی ناوەکانیانم بیر نەماوە وابزانم یەکێکیان ناوی دلێر بوو..

من زیاتر لەشەش مانگ بوو گەڕابوومەوە خەبەری ماڵیم نەدابوو ، حەزم نەدەکرد، چونکە لەخۆمان دڵنیا نەبووین ، ئەوان دووچاری مەترسییەك ببنەوە ، بەتایبەتی کە ماڵیشمان دەمزانی هێشتا لەگەڵیانە ، کە ئەوێش چاودێرییەکی وەك بیستبووم زۆری لەسەر بوو بەحوکمی مێژوو و جواغرافیای شوێنەکە ..

بەو جۆرە بەردەوام بووم لەدەوام ، تەنانەت لەبەر خۆمەوە دەمگوت ئای کە وەزیفەی (کاتب)یەتیش خۆشە ، ڕاستی ئەگەر ڕۆژێ چەند نووسراوێکی فەرمیم نووسیبا یاخود بمنووسیبایەوە ، کارێکی لەو

چەشنە زەحمەتەم نەبوو لەچاو گەراجەکە تەواو وەك پاشای سەر تەخت وا بووم.
ڕۆژگارێکی تەواومان بەسەر برد بەو شێوەیە ، من هەر وەکو جاران ئێواران لەگەڵ برادەران شەویش لە ئوتێلی (ئەلشەیبانی)، هەندێ لەبرادەران چووبوونە ئوتێلی دی کە لەمەرقەدی ئیمام عەباسەوە نزیك بوو بەناوی (ئوتێل ڕافدێن) ڕاستە نرخی گرانتر بوو نەختێ ، بەڵام بەهۆی برادەرانەوە حەزم لێ بوو منیش بچم بۆ ئەوێ، ئەوە بوو شتەکانی خۆم دە جانتای هاوێشت، هاتمە بەردەم خاوەن ئوتێل کە بەخۆی لەسەر مێزی دەخیلە دادەنیشت، وتم: ببوورە حیسابی من چەندە؟
وتی: خێر بۆ دەڕۆی؟
وتم: بەڵێ دەچمە لای چەند برادەرێك ، بەڵام نەمووت بۆ ئوتێل ڕافیدین…
وتی: کاکە ئێمە لەئەمنەوە ئاگادارکراینەوە کە قەدەغەیە بۆ ئیجازەی ئەوان لەم ئوتێلە بڕۆی.
کابرا لەنیازپاکی خۆی نووسراوەکەی پیشاندام ، منیش پێم وت باشە ئەو نووسراوەم بدێ تا مراجەعەی پێ بکەم و ئیجازەکە وەربگرم ، خوا هەڵناگرێ پێی دام ، کە ئێستاش نووسراوەکەم پاراستووە (نووسخەیەکی لەبەرگیراوی لەگەڵ ئەو نووسینە دایە).
بەهەر حاڵ مەسەلەکەم بۆ برادەران گێڕایەوە و یەکیان وتی لەبیرم نەماوە کێ بوو، بۆ بە ئەوانەی دایەرە ناڵێی کە لە ژوورەوە لەگەڵتن ، بەڵکو ئەوان کەسێك بناسن، بەیانی زوو لەگەڵ دەوام بەو دوو کەسەم وت. کە وتم یەکێکیان دیار بوو شیوعی بوو… ئەوی دی بەحیساب بۆ دەخل بوو، یەکسەر هەڵیدایێ وتی : (ئانی ئەدبرلك کاکە…تدەلل)، من بۆت جێبەجێ دەکەم کاکە . تۆ ئەمر دەکەی.. خوا هەلناگرێ دوو سێ ڕۆژی پێ نەچوو، کابرای خاوەن ئوتێل هاتە لام و پێی وتم (بەللەغونا) واتە ئاگاداریان کردینەوە ئێستا دەتوانی بڕۆی کاکە) لەگەڵ کۆڕێك داوای لێبووردنەوە بەدەست من نەبووە و ئەمر بووە..تاد.
ئیتر لەو ڕۆژەوە پارەی لەسەرم بوو لە ئوتێل (ئەلشەیبانی) دام و گواستمەوە ئوتێل ڕافدین ، لەچاو ئوتێل ئەلشەیبانی پاك و تەمیزتر و بەخزمەتر بوو… لەسەر شەقامی سەرەکیش بوو نزیك مەرقەدی ئیمام عەباسی بوو ، کە هەمیشە زیارەتکاری بۆ دەهاتن… زۆر لەبرادەرانیش لەو ئوتێلە گیرسابوونەوە ، ژیانمان ببووە لەدەوامەوە بۆ ئوتێل و چێشتخانە و ئوتێل و نووستن و دەوام…
جار نا جار بۆ ئیجازە سەرمان لەبەغدا دەدا و دەگەڕاینەوە. ئێستاش لەبیرم نەچووە شەوێك من و ملازم شوان و د.سەعدی و مارف ژاژڵەیی چووبووینە توێریج لەیانەیەکی توێریج کە برایانی ئێزیدی بەڕێوەیان

دەبرد. درەنگیش بوو زوو نەبوو، بەیانیش دەواممان هەبوو، وتیان با سەرێکی بەغدا بدەین ، من وتم کوڕە باوکتان چا، دایکتان چا بەیانی دەواممان هەیە ، ئەوان وتیان هەر دەچین لەبەغداوە دەگەڕێینەوە کەربەلا… وەك عادل ئیمام دەڵێ (أسروا الحاحا) چووین، گەیشتینە بەغدا زۆربەمان خەومان دەهات ، بڕیارماندا بچینە ئوتێل ، پێم وتن براینە ئاخر من هیچ هەویە و ئیجازە و ئەمانەم پێ نییە ، ئەوان هەر یەك کۆنە هەویەکی پێ بوو، منیش کۆنە هەویەکی نوێ نەکراوەی ڕۆژنامەی (التاخی)یم هەبوو ، بەڵام لەلایەك نوێ نەکرابووەوە پێشم نەبوو لەجانتاکەمم دانابوو لەکەربەلا….

د.سەعدی کە خاوەن ئوتێلەکە داوای ناسنامەی لێکردین ، یەکسەر وتی : (انی د.سعدی عمید کلیه الزراعة) من د،سەعدیم ڕاگری کۆلیژی کشتوکاڵ ، هەویەی خۆی دایێ و ئینجا وتی ئەمەش کوڕمە (واتە من) ئیتر کابرا قسەی نەکرد.

شەو هەر ئەوەندەی بەبەرەوە مابوو نەختێك نووستین و خێرا بۆ تێشت بەرەو گەراجی عەلاوی و گەڕانەوە بۆ کەربەلا.. کارێکی عەبەسی بوو کردمان ، پاشان ماوەیەکی زۆر بوو ڕەخنەمان لەخۆمان و ئەو برادەرانە گرت کە (ألحوا اسرارا) بۆ چووین ، تا وای لێهات، ئەگەر ڕۆژێك یەکێك پێشنیازی چوونە توێریجی بکردابووایە من دەمگوت بەو مەرجەی دێم پاشان بەغدای لەگەڵ نەبێ….

تا دەهات ناوە ناوە کوردمان دەدیتن ، تازە هاتوو و کۆن ، ناسیاو و نەناس ، کار و ژیان بەو ڕەنگە بەرێوە دەچوو، تا ڕۆژێك (ئەمر ئیداری)یەکیان بۆ هێنام منیان بەتەنیا نەقڵی (کتێبخانەی گشتی) پارێزگای نەجەف کردبوو ، ئەوسا کتێبخانە گشتییەکان هەموویان سەر بەئیدارەی محەلی بوون ، وەك بێڵی خۆڵ و دێم بەسەردا کرابێ، پاش ئەوەی هەوڵێکی زۆرم دا بێ سوود بوو، ناچار (ئینفکاکیان) پێ کردم و ئێوارە برادەرانم بینی لەوانە ملازم شوان و نیعمەت عەبدوڵڵا و حەسەن گەرمیانی و حاکم تۆفیق و صادق و نزار ڕەحمەتووڵڵا و شێرزاد جوبرائیل کە هەموویان لەچاپخانەیەکدا بوون ، ئەوانیش کە خەبەرەکەیان بیست پێیان ناخۆش بوو لێك دادەبڕێین ، بەڵام چارەیەکی دی نەبوو ، ڕاستی ملازم شوان تەکلیفی لە د.سەعدی کرد بەو سیفەتەی کاتی خۆی مامۆستای پارێزگار بووە ، بەڵام د. سەعدی لەگەڵ ئەوەی زۆریشی پێ ناخۆش بوو کە نەقڵ کراوم ، بەڵام وتی بێ سوودە و نایکەم ، بەو جۆرە خوا حافیزیم لێ کردن ، بۆ بەیانی کە من هەستام ئەوان چووبوونە دەوام ،…

کەلوپەلی خۆم خۆکردەوە بەرەو گەراج سواری پاسێکی دارین بووم ، هەر خۆم حەزم کرد دەنا (18) نەفەرییەکانیش هەبوون" ئەو پاسانە (دەگ ئەلنجەف)یان پێ دەگوت، دونیایەکی سەیرە لەناوەوە، تا

گەیشتینە نیوەی ڕێ، کە هەم پێیان دەگوت (خان النص) و هەمیش ناوە ڕەسمییەکەی (ناحیە الحیدریة) بوو ، هەر ئەوێش بوو لەهەرای ئەو ساڵەی شیعەکان دووچاری بۆردوومانی تۆپ و فڕۆکە هات ، بەهەر حاڵ لای چێشتخانەیەك وەستاین کە تککە و کەباب و ئەوانەی هەبوو من جگە لەوەی تێشتم نەخواردبوو ، هەموو هەناویشم لەگەڵ تاسەی پاسەکەدا هاتبووە خوار، برسیم بوو، نەفەرێك کەبابی مستەحەقم خوارد پاشان چایەکیشم کرد بەسەرا بەجگەرەیەکەوە، پاس زۆری پێ نەچوو ڕێگەی گرتەوە بەر ، ئاوا دوای (خان النص) نیو سەعاتێکی پێچوو گەیشتینە نەجەف.

نەجەف وەك کەربەلا نەبوو، شارێکی پاك بێ شەقامەکانی نەجەف بێسەر و بەر دەهاتنە بەرچاو ، هەروەها ئوتێلەکانی نەجەف ، جگە لەوەش بەهۆی گۆڕستانە گەورەکەیان کە ڕەنگە ئێستا ڕووبەری بەقەد شارێکی کوردستان بێ ، شارێکی کەئیب بوو ، دانیشتووانیشی هەر بەو شێوەیە ، لەگەڵ ئەوەشدا لە ڕووی فەرهەنگییەوە بەتایبەتی فەرهەنگی ئیسلامی و بەتایبەت فەرهەنگی شیعە مەززەبەکان ، هەرچەند لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە دواکەوتنی بەئاشکرا پێوە دەبیندرا ، بەدەگمەن ئافرەتی سفووری لێ دەبیندرا ، لەبەرابەردا چەندین چاپخانەی تێدا بوو ، کۆلیژی (فیقیە)ش کە شایەدنامەی بەکالۆریۆسی دەدایە دەرچوواني…

من بەخۆم کۆشیعری یەکەمم لەنەجەف لەچاپخانەی (النعمان) چاپکرد ، هەرچەندە چاپخانەیەکی دواکەوتوو بوو ، بەڵام بۆ ئەو سەردەمە خراپ نەبوو ، جگە لەوەی نرخی چاپکردنیشی تێدا لەچاو چاپخانەکانی بەغدا هەرزانتر بوو…

سەرەڕای ئەوەش من بەهۆی هاتوچووم بۆ ئەو چاپخانەیە، زۆر شاعیر و نووسەرم ناسین ، لەوانە خوالێخۆشبوو (مستەفا جەمالەددین) خاوەنی دیوانی (عیناك واللحن القدیم) کە مامۆستاش بوو لەکۆلیژی فیقە ، هەر بەبۆنەی چاپکردنی یەکەمین کۆشیعرم لە ساڵی 1977دا لەو چاپخانەیە ڕۆژێ خاوەنی چاپخانەکە ، ژوورێکی پیشاندام سەرتاپای کتێبی گەورەی بەرگ نەکراو بوو ، وتی کاکە ئەوە هەزار کتێبی شەرفنامەیە بەکوردی کاتی خۆی بۆ(کۆڕی زانیاری کورد)م لەچاپداوە ئەوەندەی لێ ماوەتەوە تا ئێستاش نەهاتوون وەریبگرنەوە ، پارەشیان نەداوە ، دەتوانی کارێك بکەی خەبەرێکیان بدەیێ ، منیش قەولم پێدا لەیەکەمین سەردانم بۆ بەغدا پێیان دەڵێم ، وتی بۆ تەلەفۆنیان بۆ ناکەی ، وتم باوەڕ بکە تەلەفۆنیان نازانم چەندە ، وتی ئەگەر کەسێك بناسی من بۆت پەیدا دەکەم ، وتم باشە ژمارەی بەددالەکەم بۆ پەیدا بکە، من ڕاستەوخۆ تەلەفۆن بۆ سەرۆکی کۆڕ دەکەم ، یان ڕاستر سەرۆکی دەستەی کورد لە کۆڕی زانیاری عێراق ، کە ئەو کاتە وای

لێهاتبوو، ئەو دەمیش مامۆستا مەسعوود محەمەد بوو.
من ڕۆژانە بۆ چاپکردنی کۆشیعریەکەم سەردانم دەکرد بۆ هەڵەچنی و ئەوانە، بەیانی کە چووم ژمارەی بەددالەی کۆڕی پەیدا کردبوو..
بەتەلەفۆنی چاپخانە ژمارەکەم لێدا ، دیار بوو بەددالە بەعەرەبی جوابی دامەوە، وتم ئەگەر بکرێ دەمەوێ قسە لەگەڵ ئوستاز مەسعوود سەرۆکی هەیئەی کوردی بکەم، من فڕانم لەنەجەفەوە قسە دەکەم و کارەکەش پەیوەندیدارە بەدەستەی کوردی کۆڕ…کە وام وت یەکسەر تەحویلی کردم، مامۆستا مەسعوود خۆی وەڵامی دایەوە، یەکسەر بەکوردی وتی فەرموو، وتم مامۆستا من ناوم نەژادەیە حاڵ و حیکایەتی ئەوەندە دانە بۆ بەرگەی شەرفنامەی مام هەژار لەچاپخانەی (النعمان) لەنەجەف کەوتووە، وا دیارە پارەی نەدراوە ، بۆیە بەرگیشی تێ نەگیراوە ، بەپێویستم زانی ئاگاداری جەنابت بکەمەوە ، پاشان وتم ئەگەر دەکرێ خۆتان قسە لەگەڵ خاوەنی چاپخانە بکەن ، ئەوەتا لەتەنیشتمە لەگەڵی بدوێننەوە، چونکە زۆر ئیلحاحی لەمن کرد، ژمارەی بەددالەی کۆڕیش هەر خۆی بۆ پەیدا کردم ، ئیتر من گووشی تەلەفۆنەکەم دایە دەست ئەبو نازانم چی ، بیرم نەماوە ، واتە خاوەنی چاپخانە چونکە بیرم نەماوە، پێم وت ئەوە ئوستاز مەسعوودە ڕەئیسی هەیئەی کوردی مجمع.
وا دیار بوو پاشان بەماوەیەکی کورت لێژنەیەك هاتبوون کتێبە بۆ بەرگەکانیان بارکردبوو و حەقی کابرای چاپخانەشیان دابوو، خوا هەڵنەگرێ لەچاکەی ئەوە خاوەنی چاپخانە لەچاپکردنی کۆشیعری یەکەمم خاترێکی چاکی گرتم .
ڕاستی لەچاپدانی کۆشیعری یەکەمم لە چاپخانەی (النعمان) لە نەجەف حیکایەتێکە یەکیشی لە پشتە ، چوون لە هەمان وەخت بوو پێم باش بوو بەسەریدا تێنەپەڕم .
ئەو کاتەی ئێمە بۆ ناوەڕاست و باشووری عیراق نەفی کرا بووین ، بە هۆی ئەوەی مووچەیەکی دیاریکراومان هەبوو ، بەحاڵ بەشی بخۆوبۆڕێی دەکرد بە تایبەتی بۆ من کە بە شایەدنامەی سێی ناوەندی دامەزرا بووم ، چ جای ئەوەی بیر لە چاپکردنی کتێبان بکەینەوە..
لەو کاتەدا بیرم بۆ ئەوە چوو (کۆری زانیاری کورد) وەك دەزگایەکی کوردی
کە دوو سێ چاپکراویم لەو شێوەیەدا بینی بوو پێشکێشی ئەوێی بکەم .
لەو دەمەدا کۆڕ بە دوو بژاردە یارمەتی نووسەرانی دەدا ، یەکیان چاپکرن بوو
وەك بڵاوکراوەی خۆیان ، ئەوی دیکەیان دەسگیرۆیی (تعضید) بوو ..
منیش بە پێی ئەو یاسا و ڕێسایانەی کۆڕ کاری پێ دەکردن بردم و پێشکەشم

کردن ، پاش ماوەیەکی زۆر کە کۆشیعرەکەم بە هەر جۆرێك بۆ خستبووە‌ ژێر چاپ دوای بێ هیوا بوون لە وەڵام کە دوایی وەڵامیان بە نەرێنی دامەوە، بەو مانایەی نەدەتوانن چاپی بکەن و نە یارمەتی لەچاپدانی بدەن ..
ئەوە لە وەختێکدا وەکات هەر لە کۆشیعر دوو کۆشیعری دی چاپکرابوون کە لەو ئاستەشدا نەبوون لە دەزگایەکی وەك کۆڕ ، کە هەمیشە شایەدی باشی لەم بارەیەوە بۆ دراوە و دەدرێ چاپ بکرێن ، هەر ئەوەش بوو ئەنگیزەی ئەوەی بیر لەوە بکەمەوە.
لەو ڕاستەشدا کە بێ هیوا بووم لە لایەك هەوڵم دا قسە لەگەڵ خاوەنی ئەو چاپخانەیە بکەم کە پێشتر بە هۆی چەند برادەرێکەوە بینیبووم ، بەوەی چابخانەیەکی ئەگەرچی دواکەوتوو بوو بەڵام زۆر هەرزانتر بوو لە چاپخانەکانی بەغدا ، بۆ من یەکاویەك بوو
لە لایەکی دی لەبەر کشامەوە نامەیەکی ئاماژەگلەییم ڕاستەوخۆ بۆ سەرۆکی کۆڕ مامۆستا مەسعود محەمەد نووسی ، کە تا ئەو کاتە نەمدیبوو تەنیا لە ڕێگەی کتێب و نووسینەکانییەوە ناسیبووم .
پاش ئەوەی کۆشیعرم (کە یەکەم کۆشیعرمە) لە چاپ بوو ، منیش قسەم لەسەر داوای خاوەنی چاپخانە بە تەلەفۆن وەك کوردێکی جنووب لەگەڵ مامۆستا کردبوو لەبارەی ئەو هەزار و هەندە نووسخە بەرگنەکراوە حەقنەدراوەی (شەرەفنامە)ی
مام هەژار ، کە هەر ئەوەش وای لە خاوەنی چاپخانە کرد لە نرخی چاپدانی کۆشیعرەکەم خاترێکی چاکم بگرێ ، چونکە بۆ ئەو کە بە حەقی خۆی گەیشتبوو وەك ئەوە وا بوو پارەکەی لە نەبوونەوە بۆ هاتبێتەوە ، سەرباری ئەوەی لە کۆڕ داکردنی ئەو حەمکە نووسخەیەش بووەوە کە بۆ نزیکی دوو ساڵ بوو جێیەکی زۆریان لە چاپخانەدا گرتبوو.
نامەکەم بۆ سەرۆکی کۆڕ نووسی .. ماوەیەکی تا ڕادەیەك زۆری بەسەردا چوو ڕۆژێ وەختی دەوام بە پۆستە نامەیەکم لەبارەی لەچاپنەدانی کۆشیعرەکەمەوە لە خودی سەرۆکی کۆڕ م. مەسعوود محەمەدەوە پێگەیشت ..

ئەمەی خوارەوە دەقی نامەکەیە(*):
((مێژوو : 20 \ 2 \ 1977
برای بەڕێز کاکە نەژاد
دوای سڵاو
بەینێکە نامەی مێژوودارت ، 22 \ 1 \ 1977 ، م پێ گەیشتوە .. هەڵم گرتبوو بۆ هەلێکی خۆشتر لەوەی کە بە عادەت بۆم ڕێك دەکەوێت، تاکو لە بارێکی نەفسی

ئارامدا وەرامەکەی بدەمەوە و بۆتی بنێرم .. تا ئیمڕۆ لەگەڵ چەند
برادەرێکی خۆشەویست و قەدری قەدرزانــدا دوبــارە بۆ خۆم و ،
یەکمجاریش بۆ ئەوانم خوێندەوە
چی لەو نامەیەدا نۆسراوە جێی خۆیەتی .. هەمومان مافی گلەییمان پێ
دایت..
لەگەڵ ئەمەشدا دەمەوێ دڵنیات بکەم ، بڕیاری کۆڕ لەبەر هیچ
نیازێکی تایبەتی
وەیا تێ بینی لاوەکی نەهاتۆتە بەرهەم : بڕیارێکە و وەك هەزارانی
تری ئەم جیهانە پان و بەرینە دەردەچن بەو جۆرەی کە دەیزانیت..
برادەرانی کە نامەکەتم بۆ خوێندنەوە کۆڵێك بۆت هەستەوەر بون و تا
بشڵێی رایان
لە نووسینەکەت بو ، تەنانەت گوترا تۆ نوسەری پتر لەوەی بوێژ
بیت..
بەهەرحاڵ و بە پێی هەندێ قسەی ناو نامەکەت، ئێمەی ئەم بەرەی
دولایەنی وتووێژ کە خۆت لایەنەکەی تری ، وامان زانی کە بارمتەیەکی
ئێمە بتوانین پێشکەشی بکەین بەشێکی گرنگی ئەرکی لە چاپدانی
شیعرەکانت کەم دەکاتەوە .. من خۆم (10) دینارم بەبەر خۆم خست ،
د. عبــدلرەحمانی حــاجی مــارفیش (10) دینــاری بۆخۆی ناوهێنــا ،
برادەرانی تریشس ئامادەی یارمەتین .. سەرەرای ئەمە، لە پاشماوەی
هەندێ مامڵەتی لێرە بە پێشەوەش میقدارێك کاغەزمان لا ماوەتەوە
بەبەریەوە هەیە ، وەیەکی تر لە سەختی کارەکەت ببڕێ ، جا ئەگەر لە
برایەتی خۆت رادەبینیت ئەم خزمەتە بچوکە لە براکانت قبوڵ بکەیت ،
تکایە ، خەبەرم پێ
بدەوە تاکو خزمەتەکە پێشکەش بکەین.. رەنگە لەحاڵی قبوڵ کردنتدا
پێویست بێت خۆت یاخود باوەڕ پێ کراوێکت بێتە لامان بۆ بزافتنەوەی
کــارەکە .. تــا ئــەو رۆژەی نــامەی قبوڵکــارانە و برایــانەت پێــم
دەگاتەوە بە خوات دەسپێرم ئاواتەخوازی خۆشی و بەرەوپێش چۆنتم ..
دڵسۆزت
مسعود محمد)

(*) دەقی دەستختی نامەکە لەگەڵ دیکۆمێنتەکان داندراوە.

لەوساوە پاش نامەیەکی دیکەی من لە وەڵامی ئەم نامەیە کە بەو
مانایەم نووسیبوو:
(جەنابی مامۆستا سوپاسی هەڵوێستی بەڕێزتان و هەموو ئەو مامۆستا
بەڕێزانە دەکەم .. بەڕێزتان بەو نامەیە لوتفتان بۆ بەندە نواند ،
بەڵام مامۆستا بە داوای لێبووردنەوە من سواڵم نەکردووە ، من

داوام لە دەزگایەکی کوردی کردووە کە بە مافی خۆمم زانیوە داوای
لێ بکەم …)
هیوام زۆرە ئەم نامەیە لە ئارشیفی کۆڕ یا هی مامۆستا (ئەگەر
هەیبووبێ) مابێ ..
لەوێ ڕۆژێوە دوای ئەوەی لە بارەگای کۆڕ بە دیداری مامۆستا شاد
بووم تا وەفاتیشی هەمیشە سەردانیم دەکرد ، تەنانەت کە لە بەغدایش
لە زانکۆ دەمخوێند
لە مالێشیان سەردانم دەکرد ، تەنانەت پێشنیازی دامەزراندنەوەی
کۆڕی زانیاریش پاش ڕاپەڕین کە سەرۆك مسعود بارزانی زۆری لەسەر
سوور بوو و هەموو ئامادەییەکی دەربڕیبوو بۆ دامەزراندنەوەی و
فەراهەم کردنی پێداویستی و هێنانی خەڵکی شارەزا لە هەر چوار
پارچەی کوردستان هەروەها لە ناو هەندەرانشینان(کاك محەمەدی
کوڕیان ئاگادارە) بە من سپێررا بە جەنابی ڕابگەیێنم ..
بەڵام پاش تێپەڕبوونی نزیکی چوار مانگ ، بۆ سۆراخی پرۆژەکە لە
ماڵی م. ئەمجەدی خزمیان بوو لە هەولێر بەتایبەتی چووم بە بیرم
هێنایەوە ، بە داخەوە بە هۆی کۆمەڵێك ئەگەر ، کە ئێرە جێی
باسکردنی نییە وەڵامێکی ئەرێنی لەوبارەیەوە نەدایە‌وە.
بە هەر حاڵ لەنەجەف ئوتێلێکم هەڵبژارد لەسەر شەقامی سەرەکی بوو،
لەدەرەوەدا خاوێن دیار بوو، هەر چەند لەناوەوە بەو جۆرە نەبوو،
نرخی مانەوەی تا ڕادەیەك بۆ ئەوسای من کە مووچەکەم مانگێ لەبەینی
سی و پێنج دینار بوو لەبار بوو، وابزانم ئوتێلەکە ناوی (الغدیر)
بوو ، ئەوەی باش بوو ژوورەکان بالکۆنیان هەبوو بەسەر شەقامدا
دەیانڕوانی ، ئێواران تا درەنگانی شەو نیمدەر□□کم ڕادەخست
دادەنیشتم، ڕووناك بوو ، دەمتوانی بەشەوقی دارتێلەکانی شەقامیش
بخوێنمەوە ، ئێمە و مانان چیترمان هەبوو لەغەیری خوێندنەوە ،
دوای دەوام وەختی پێ بڕوێنین، هەرچەندە خوێندنەوە دەمێك بوو بۆ
من ببوو بە خوو..
لەبرادەرەکانم دوورکەوتمەوە ، کە ئێواران لەچایخانەدا
کۆدەبووینەوە، ئەو شەوە بەخەیاڵ و خەیاڵپڵاوی زۆر خەوتم.
بەیانی زوو هەستام و نان و چایەکی بەپەلەم لەچایخانەیەکی تەنیشت
ئوتێل خوارد، هەر دوێنێ ناونیشانی (کتێبخانەی گشتی نەجەف)م
وەرگرتبوو، دوور نەبوو بەپێیان چووم ، گەیشتمە کتێبخانە و
بەڕێوەبەری کتێبخانە نووسراوی نەقڵی لێ وەرگرتم و دەست بەجێ
(موباشەرە)ی بەنووسراوێك بۆ نووسیم و خوا هەڵناگرێ بەڕێزەوە کە
زانی کوردم پێشوازی لێ کردم ، زۆر لەمن گەورەتر بوو بەباوکم تۆ
بڵێ بەباپیرم دەشا ، من ئەوسا تەمەنم دەوری 20 ساڵ دەبوو…
کتێبخانەی گشتی نەجەف هەزاری بەرهەزاری بوو ، چەند (کاتب)ێکی

دیکەی وەك من بێجگە لەبەڕێوەبەر کاریان تێدا دەکرد ، بەڕێوەبەر هەرچی چۆنێك بوو جێیەکی لەقوژبنێك بۆ کردمەوە و مێز و کورسیەکی ئاسنیان بۆ دانام ، وا دیار بوو بەیەکێك لەکاتبەکانی وت ئیش و کاری ئێرەی فێر بکە ، لە ڕووی داخڵکردنی کتێب و خواستن و گەڕاندنەوەی بۆ شوێنی خۆی چۆن دادەنرێنەوە. هەروەها تۆمارکردن و ژمارە بۆ دانان بەپێی ناوەرۆك و دانەری کتێبەکە ، ماوەی شەش مانگێك لەوێ مامەوە، لەهەموو ئەو ماوەیەدا ژیانێکی ڕۆتینیم بەسەر برد بۆیە شتێك نییە شایەنی گێڕانەوە بێ لەوەی بەدەر خەڵکی (نەجەف)م زۆر بێسەروبەر دەدی لە ڕووی پەیوەندی و شیرازەی کۆمەڵایەتی ، لە لایەك ئیدعای دینیان دەکرد وەکی دی دەمبینی لە هەڵسوکەوت و بازاڕ و گرانفرۆشی و و نیفاق و هەرچی خوا پێی ناخۆش بوو ئەوەیان دەکرد ، تەنانەت لە گۆڕستانیش کە بۆ یەکەم جارم بوو ببینم نووسینگەی ناشتن (مکاتب الدفن) وەکو نووسینگەی عەقارات هەبێ ، دەمبینی دەسنوێژیان بە پەرداخێك ئاو هەڵدەگرت ، تا جارێ بە یەکیانم وت ئێوە چۆن بە پەرداخێك پاك دەبنەوە ، باوەڕ بکەن گاڵتەی بە قسەکەم هات !! بەڵام لەو ماوەیەدا بەقەد سێ چوار ساڵ کتێبم خوێندنەوە، کە کۆشیعرەکەشم دەرچوو دونیایەك کەیفم خۆش بوو. هەرچەندە کە بڵاو بووەوە بایەخی زۆریشی بەهەردوو دیو لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی ئەوسا پێدرا ، بەڵام دوای چەند ساڵێك هەستم کرد پەلەم کردووە لەچاپکردن…

بەهەر حاڵ دوای چەند مانگێك دەنگۆی ئەوە بڵاو بووەوە کە کتێبخانە لە (ناحییەی عەبباسیەی) بیناکەی تەواو بووە و کتێبیشی بۆ دەست نیشان کراون و پێویستی بەبەڕێوەبەر و کاتبێك و فەڕاشێك و پاسەوانێك هەیە، وا دیار بوو، بەڕێوەبەریان ڕازی کردبوو (کاتب) من بنێرێ ، کاتبێکی دی لێ بوو بەناونیشانی بەڕێوەبەر، کە ناوی (صادق) بوو، پاسەوانیش شیعەیەکی خەڵکی وێ بوو، ناوی (ماجد) بوو. پیشەوەرێکیش بەناوی محمد خۆشناو ئەویش هەر کوردی عائیدون بوو .

هەرچەندە من هەوڵێکم دا بۆ ئەوەی هەر لەوێ بمێنمەوە ، ئەگەر نەجەفم بە دڵیش نەبێ لانی کەم شار بوو ، بەڵام بەڕێوەبەر نەیسەلماند ، منیش لەدڵی خۆما وتم دەبا یچم عەبباسیەش تاقی بکەمەوە ، ئێمە بووین بە کێڵگەی تاقیکردنەوە.

ڕۆژی چوونیان بۆ دیاری کردین ، پاش ئەوەی ئەوان لەگەڵ بەڕێوەبەری تازە دانراوی کتێبخانەی تازەی عەبباسیە کتێبەکانیان دامەزراند بوو ، وا دیار بوو بەڕێوەبەری گشتی کتێبخانەی نەجەف خۆیشی سەردانی کردبوو ، پێش ئەوەی من بچم ، کە چووم هەموو شتێك دانرا بوو ، کتێبخانەیەکی خنجیلانەی تازە لەسەر شەقامی گشتیی ناحیە ، بچووك بەڵام تا ڕادەیەك بۆ ناحیەیەکی وەك عەبباسیە کە هەر پێویست

نەبوو ، چونکە لەهەموو ئەو ماوەیەی لەوێ بووم ، نزیکەی ساڵێك دەبوو بیست کەس نەهاتن کتێب بخوێننەوە یان بخوازن.

عەبباسیە ناحیەکی پەرش و بڵاو بوو ، خانوو و باخچەی لەقەد خۆی زیاتری تێدا بوو، دەکەوێتە سەر ڕووباری فورات هەر بەو هۆیەوەش هەوایەکی مامناوەندی هەبوو، لەچاو نەجەف و کووفە (کە ناحییەکە سەر بە کووفە بوو) تاڕادەیەك هاوینان هەستت دەکرد چەند پلەیەك فێنکترە، بەڵام چونکە گەرمایەکەی بەهۆی فوراتەوە شێدار بوو ، زۆرجار بەتایبەتی کە پلەی گەرما بەرز دەبووەوە بەتایبەتی بۆ یەکێکی وەك من کە نیوەی تەمەنم لهناوچەی شاخاویدا بەسەر بردبوو ، گەرماکەی بەهۆی (شێ) وە هەناسەی تەنگ دەکردم ، دانیشتووانی عەبباسیە زۆربەی زۆری ئەگەر خەڵکی ئەوێ نەبن وەکو من ، عەرەبی شیعە مەززەبەکان تەبعیان لەچاو خەڵکی کەربەلا نەك نەجەف ، هەستم نەکرد بیانەوێ یارمەتی من وەك نەفیکراوێك بدەن ، تەنانەت جاروبار گوێم لەهەندێ ناڕازبوونیش دەبوو لەبەرامبەر حکوومەت کە ئەوانە چین بەسەر ئێمەیان وەرکردوون ، مەبەستیان ئێمە بوو کە بەڕەسمی پێیان دەگوتین (ئەلئەکراد ئەلعائیدوون).

من کە چوومە کتێبخانە و دەسبەکاریی خۆم نووسی ، بەڕێوەبەری کتێبخانەم دەناسی، چونکە وەك وتم هەردووکمان لەکتێبخانەی نەجەف ناونیشانمان (کاتب) بوو ، ناوی باوکیم بیر نەماوە ، پیاوێکی کورتە باڵا لەمن بەتەمەنتر بوو ، بەڵام هەمیشە حەزی دەکرد پێز لێ بدا وەکو بەڕێوەبەر خۆی بنوێنێ (موبارەکە) من بیر لەچی دەکەمەوە، ئەو خەریکی چی ، هاتبوو مێزەکەی خۆی لای سەرەوە بەکورسی زیادەوە لەم سەرو ئەوسەر دانابوو، هی منیشی لەخوارەوەی خوارەوە لەقوژبنەکەی لای دەرگا…

ئەوانە هیچی جێی سەرنجی من نەبوون ، چوون هەر لەنەجەف وەختی کاتبایەتی کابرام خوێندبووەوە ، گرینگ لای من شوێنی مانەوەم بوو، بەڕێوەبەر بەخۆی ماڵی لەنەجەف بوو، هاتوچووی دەکرد و بەکەیفی خۆی بوو ، کەچی بەمنی دەگوت (لازم نلتزم بالدوام کاکە) واتە پێویستە ئیلتزام بەدەوامەوە بکەین ، لەکاتێکدا ئەوەی ئیش بوو نەمانبوو ، نە کەس دەهات کتێبێك بخوێنێتەوە نە کەس کتێبێکی دەخواست. ئێستاش تێنەگەیشتم ئەو کتێبخانەیان بۆ لەوێدا کردبووەوە ، منیش پێم وت سەید صادق ئەی لەکوێ نیشتەجێ بم ، وتی بڕۆ لەکووفە لەئوتێل بە، نزیکە و تۆمسیش هەردەم هەیە بەینی ئێرە و کووفە واتە عەبباسیە و کووفە ، وتم مووچەکەم ئەوەندە نییە خۆت دەزانی بایی ئوتێل و خواردن و هاتوچوو بکا… وتی دە کەواتە بڕۆ موراجەعەی ناحیە (نەشی گوت بەڕێوەبەری ناحیە) وتی ناحیە بکەی ، وتم ئینجا ناحیە چیم بۆ دەکا ، وتی نووسخەیەکی نەقلی تۆیان پێداون بزانە چیت بۆ دەکەن ،

لەو ئان و ساتەدا بووم هاتمە دەرەوە بچمە ناحیە ، ناحیە بە بەینێك لەسەرەوەی كتێبخانە بوو ، بەجادەدا دەڕۆیشتم ، ناكاو وەك ئەوەی خەون بێ تووشی قادر بووم ، ئەدی ناڵێم وەك خەون وابوو، قادر مەجید قشووری هاوڕێ و هاوپۆلم لەبەشێكی سەرەتایی و هەموو ناوەندی تا سێیەمی ناوەندیمان لەدوا ناوەندی گەڵاڵەی تێكەڵاو تەواو كرد بوو ، ئەو زوو ژنی هێنا بوو منداڵیشی هەبوون بێجگە لە باوك و دایك و خوشكێكی، هەر بانگم كردن و نەكردن باوەش بەیەكداگرتنمان تێكی كردەوە ، ناحیەم هەر لەبیر چووەوە ، چوینە چایخانێكەیەك ، كە بەحیساب لەناو بازاڕ بوو ، بازاڕەكە لەخۆیدا لەسێ چوار دوكان زیاتر نەبوو ، ئەو حیكایەتی خۆی ، من حیكایەتی خۆمم بەدوور و درێژی گێڕایەوە، بەڵام دەركەوت ماڵی لەعەبباسیە بەرامبەر كتێبخانە ئەویش لەیەكێك لەفەرمانگەكاندا دامەزرا بوو ، وا دیار بوو كە هەم خێزاندار بوو هەم ژمارەی خێزانەكەشیان زۆر بوو ، خانوویەكیان پێدا بوو ، ماڵی دەوڵدا بوو، ئەوەندە پێكەوە لەوێ دانیشتین كەمێكی ناحیەی نەما و دەوام تەواو بوو ، وتی ئەمشەو لای من بە خوا كەریمە بۆ سبەینێ.

قادر مەجید قشووری، بەئەسڵ كوردی باكوورە ، دەیان ساڵە كەوتوونەتە باشوور ، ئێستا دوكتۆرای لەشەریعەت هەیە و مامۆستایە لەیەكێك لەكۆلیژەكانی زانكۆی سەلاحەددین لەهەولێر، ئەو هەر كە ماڵیان لەعەبباسیە بوو كۆلیژی فیقهی لەنەجەف تەواو كرد و پاشان دیراسەی باڵای تەواو كردوو و شایەدنامەی دوكتۆرای هێنایەوە ، ئەو شەوە لەماڵی قادری مامەوە ، ماڵەوەشیان باوكی ڕەحمەتی كە بەداخەوە لەوێ كۆچی دوایی كرد بەناچاری لەگۆڕستانی شیعان (وادی السلام) بەخاكمان سپارد، هەروەها دایكی و خێزانەكەیشی منیان پێشتر دەناسی ، ماڵێكی بەڕێز بوون هەمیشە لەو ماوەی لەوێ بووم زۆر یارمەتی بەتایبەتی مەعنەوی و دڵدانەوە ، زۆرجارانیش بەزۆر تەكلیفی نان خواردن و ئەمانەی لێ دەكردم ، نموونەی هاوڕێ و هاوپۆلێكی بەوەفا و قەدری برادەرزان…

ئەو شەوە تا بەرەبەیان لەگەڵ قادر دانیشتین یادەوەرەكانمان دەگێڕانەوە بۆ بەیانی سەعاتی نۆی سەرلەبەیانی تێشتم لەماڵی ئەوان خوارد سەعات بۆ دەی بەیانی دەهات، پێكەوە بەرەو ناحیە چووین ، من داوام لێكرد لەگەڵم بێت ، چونكە پێشی من لەوێ بوو، هەندێ لەفەرمانبەرانی ناحیەشی دەناسی ، پێشتر چووینە لای كاتبی ناحیە ، قادر منی پێ ناساند، كە فەرمانبەری كتێبخانەی گشتیم و تازە لەنەجەفەوە گواستراومەتەوە عەبباسیە ، كاتب ناحیە یەكسەر وتی دەزانین ، چونكە نووسخەیەك لەنووسراوی گواستنەوەی بۆ ئێمەش هاتووە ، پاشان وتی: كاكە ئێمە ئاگادار كراوینەتەوە كە پێویست

دەکا هەموو ئێوارەیەك لەناحیە خۆت بناسێنی و ئیمزا بکەی. منیش وتم یانی چۆن؟ وتی ئەوە تەعلیماتە لەئەمنی نەجەفەوە بۆمان هاتووە ، وتم بۆچی بەڕێز من حەپسم ، وتی نا نا بەڵام ئەوە ئەمرە پێویستە ئێواران خۆت لای (السید سامر) بناسێنی کە لێرەی…
منیش وتم ئینجا بەڕێز من بۆ شوێن و جێم بەڕێوەبەری کتێبخانەش کە پێم وت بارگەم لەکوێ دەبێ پێی وتم دەتوانیت یا لەکووفە یاخود نەجەف لە ئوتێل بی، منیش ڕۆژانە ئەو هاتوچووەم پێ ناکرێ… وتی باشە بزانم ئێستا قسە لەگەڵ (السید مدیر الناحیة) دەکەم ، قادریش نەختێك بەرگری لێ کردم..کاتب ناحیە وتی بڕۆ دەوری سەعاتی دوازدە وەرەوە..کەچوومەوە وتی (ابشر) واتە مژدە (السید مدیر ناحیە) ئەمری کرد لەقەسابخانەی نەجەف کە لە عەبباسە بوو ژوورێکی ئیدارە هەیە، بەشێوەیەکی کاتی لەوێ بمێنەوە ، پاشان بزانین چۆن دەبێ..
ئەو ژوورەی کلیلەکەیان پێدام لە دەرەی عەبباسیە بوو ژوورێکی چوارگۆشەیی 5-7م دەبوو ، مێز و کورسیەکی لێ بوو ، پەنجەرەیەکی بچووك ، ناو قەسابخانەکە نزیکەی هەزار مەتر دەبوو ، بەزنجیرە قەنارەی بۆ ئاژەڵان تێدا بوو، قەسابخانە خۆی لەدەرەوەی ناحیە بوو، شوێنێکی چۆلی بێ سەبر، جگە لەوەش ، سەرەڕای شووشتنی ڕۆژانە بۆنی خوێن و پاشماوەی ئاژەڵی سەربڕاو ڕۆژە ڕێیەك دەڕۆیی، شەوێك، دووان ، هەفتەیەکی پێچوو ئیتر ئارامم لەبەر بڕا نەمتوانی چیتر بەردەوام بم ، هەموو ئێوارانیش کە دەچووم لای (سامر) ناوەکە ئیمزا بکەم ، پێم دەگوت بەڕێز وەڵاهی وەزعم لەو ژوورە زۆر خراپە و حاڵ و حیکایەتم لەگەڵ قەسابخانە ئەوەیە ، کە بەرەبەیان سەعاتی سێی شەو دەرگا گەورە دوودەریەکەی قەسابخانە دەکەنەوە، من کە تازە وەنەوز بردمێتییەوە بەناچاری خەبەرم دەبێتەوە ناتوانم بنوومەوە، دەبێ چاوەڕێ بم تا ڕووناك دادێ بەو بەیانییە زووە بچمە دەوام ، من بچم ماجدی پاسەوان لەخەو هەستێنم تا دەرگام بۆ بکاتەوە ، ئەویش هەموو جارێ دەیگوت (اللە کریم) بەخوای نزیکەی دوو هەفتەی تریشم بە (اللە کریم) بەڕێ کرد، بەڵام چی لەو ماوەیەدا لە بێخەوی و بێ ئاودەنگی و بەتەنیایەکی وەڕسکەرەوە چەندین کیلۆم کەم کردبوو بەجۆرێك بنیسا بووم هەرچی بیدیبام دەیگوت لە گۆڕستان گەڕاوەتەوە.
ئەو جارە بەڕاوێژ لەگەڵ قادر عەرزی حاڵێکم ڕاستەوخۆ بۆ بەڕێوەبەری ناحیە نووسی، مەگەر بەدەستی خۆتی بنووسی ئەوەندە جوانم نووسیبوو بەڵکو چارەیەکم لێ بکا، بەڕێوەبەری ناحیە ناوی (ابراهیم مستەفا جمالدین) بوو ، لەسەری نووسیبوو (للحفز)، واتە بۆ هەڵگرتن !!! بەهۆی هاتوچووی چاپخانەی (النعمان) لەنەجەف کە باوکی ئەو ئیبراهیمەیش مامۆستا مستەفا جەمال الدین هاتوچووی

دەکرد و منیان پێ ناساند بوو ئەو مامۆستا بوو لە (کلیەی فیقهە) لەنەجەف شاعیریش بوو ، کۆ شیعرێکی جوانی پاشان بڵاوکردەوە بەناوی (عیناك واللحن القدیم) وتم بەڵکو بەو بڵێم…

نەجەف خۆت بگرە و چاپخانەی (النعمان) کە خاوەنەکەی زۆر ڕێزی دەگرتم، بەتایبەتی دوای ئەوەی ئەو هەموو کتێبیە بەرگ نەکراوە حەق نەدراوانەی شەرفنامەم لەکۆڵ کردەوە، پێم وت جەناب حاڵ و حیکایەتم ئەوەیە ، ئوستاز خۆ من عائیدونم کافر نیم ، بەڵکو وابکەی م. مستەفای باوکی بەڕێوەبەری ناحیە ببینم چارەسەرێکم بکا ، خوا هەڵناگرێ خۆی بەئۆتۆمبێلی خۆی بردمیە ماڵی م، مستەفای باوکی بەڕێوەبەری ناحیە…

بەخێری هێناین ، خاوەنی چاپخانە وتی کاکەت لەبیرە ، دیار بوو ناسیمیەوە ، ئینجا حاڵ و مەسەلەکەم بەدرێژی بۆ باس کرد ، جارێ تاوێك داما پاشان دوو جار وتی (لاحول و ولا قوە الا باللە) ئینجا ڕووی لەمن کرد و وتی : (شوف کاکة هذا کلب بن کلب هذا بعثی ماکو جارە ویا) بزانە ببینە کاکە ئەو سەگی کوڕی سەگە بەعسیە بەو مانایەی بەقسەی ناکا.

منیش بۆ موجامەلە وتم : نا مامۆستا حاشا لە جەنابت ..

وتی : نا نەخێر منیش لێی ڕازی نیم.

بەهەر حاڵ ، هەم بە هۆی ئەو و هەروەها بە هۆی خاوەنی چاپخانەی (النعمان)ـەوە کە شەفاعەتییان بۆ لای بەڕێوەبەری گشتی کتێبخانە گشتییەکانی نەجەف بۆ کردم کە کتێبخانەی عەبباسییەش سەر بە ئەوێ بوو تا ڕازی بکەن بەوەی لە بینای کتێبخانەکە خۆی بمێنمەوە ، ئەوە بوو بە تەلەفۆن بە بەڕێوەبەری کتێبخانەی عەبباسییەی وت با کاکە لە کتێبخانە بمێنێتەوە ، بزانە هەوڵ بدە شوێنێکی بۆ دیاری بکە لەوێ .

بەم جۆرە هەوارم گواستەوە کتێبخانە و لە قەسابخانە ڕزگارم بوو و نەختەئاهێکم هاتەوەبەر ، بەڵام پاشی چی ، دوای ئەوەی سێ مانگ و نیو پێستم بردرایە دەبباغخانە و لەبارودۆخێکی دەروونی وادا بووم کە بە ڕاستیش بە قسە بۆم ناگێڕدرێتەوە ..

کتێبخانەی گشتیی عەبباسییە (ناوەکەی وا بوو) لەسەر شەقامی سەرەکیدا بوو ، لە لایەکی دی نزیك بوو لە ماڵی قادری هاوڕێ و هاوپۆلی چەندان ساڵی تەمەنم لە قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی گەڵاڵە ی تێکەڵاو کە لەو ئان و ساتیدا بۆم بوو بە خدری زیندە بەتایبەتی کە ئەو بە ماڵ و منداڵەوە لەوێ بوو.

بینای کتێبخانە چونکە بینایەکی نوێ بوو لە بابەتی ئەسبابی تەندروستی پاك و تەمیز بوو ، هەر بەوەشڕا دەرکەوت کە هەر پاش چەند ڕۆژێکی کەم هێزم هاتەوەبەر و کەوتمەوە سەر خوێندنەوە و

نووسین ، ئێوارانیش زۆرجار لەگەڵ قادر بووایە یا بەتەنێ پیاسەیەکم بە سەر پردەکە لە کەناری زێی (فوورات)یدا دەکرد ، یا لە چایخانە بچووکەکەی ناحییە کە کەبابخانە تاقانەکەی ناحییەشی بە تەکەوە بوو دادەنیشتم ئینجا بەرەبەری ئێوارە دەچوومە ناحییە لای سامر ئەفەندی ئیمزام دەکرد کە بەڵێ من لێرەم و بەهیچ لایەکدا نەچووم ..

ئەو بارەش ماوەی چەند مانگێکی خایاند ، پاشان چارم نەما بیرم لە پلانێك کردەوە ، نەدەکرا وەك حەپس وابم و نەتوانم بە سەفەریش بەهیچ لایەکدا بچم ، بە قادرم وت بڕیارم داوە خۆم نەخۆش بکەم لەم بارەیەوە بەڵکو یارمەتیم بدەی ، بەم جۆرە بەتانییەکم لەخۆم لوول دەدا و قادریش دەستی دەگرتم و دەیبردمە ناحییە و لەوێش نووسراوی حەواڵە کردنی نەخۆشخانەی کووفەیان بۆ دەکردم .

جاری یەکەم بە دکتۆرم وت کە عەرەب بوو : بەڵکو چەند ڕۆژێك ئیجازەم بۆ بنووسی بچم لە بەغدا چارەسەری خۆم بکەم ، خوا هەڵناگرێ بۆی کردم ..

پاشان لە جاری دووەمدا بە ڕێکەوت دکتۆرێکی کوردم دیتەوە لە هەمان نەخۆشخانە کاری دەکرد ، خەڵکی زاخۆ بوو ، بە داخەوە ناوەکەیم بەبیر نەماوە ، وەزع و حاڵی خۆمم تێگەیاند وتم بەڵکو وا بکەی ناوە ناوە ئیجازەم بۆ بنووسی ، ڕاستیی مەردانە هاتەپێش ، بەم جۆرە کە دەچوومە بەغدایش دەچوومە لای هەر سێ ڕەوانشاد ، م. عەزیز گەردی و کاردۆ گەڵاڵی و حەکیم کاکەوەیس کە لە حەیدەرخانە – شەقامی ڕەشید خانوویان گرتبوو ، ئەوی ڕاستییە کاك حەکیمم لەوێ ناسی ئەو دەمە لە بەشی کۆمپیۆتەری وەزارەتی پلاندانی عیراقی کاری دەکرد ، بەڵام م. عەزیز و کاردۆ دۆستی زووترم بوون .

بەو حاڵە چەند مانگێکم لە بەینی دەوام و ناوە ناوەی ئیجازە بۆ بەغدا بەڕێ کرد.. زۆر جار برادەرانی تریشم دەدیتن ، کە هەبوون لە بەغدا دەژیان ، هەشبوون وەك خۆم هەر یەك بەلایەکدا کەوتبوون ، شێرکۆ بێکەس کە لە (بەغدادیە)ی شاری ڕوومادی دەژیا ، هەروەها حەسەن ڕەمەزان (حاکم حەسەن) یش هەر لەو ناوە بوو ، وابزانم ئازاد جندیانیش هەر لەو دەوروبەرە بوو .

زۆر جار ڕێکدەکەوت لە برادەرانی هەولێریش کە دەهاتنە بەغدایێ ڕێکەوتی یەکدیمان دەکرد لە چایخانە بووایە یا لەسەر شەقام .

بەغدا شارێکە لە قبووڵ کردنی غەریبان لە هەولێر دەچێ ئەگەر لەپێشتر نەبێ ، بۆیە هەموو جارێ کە دەهاتمە بەغدا ، ئاهێکم دەهاتەوەبەر ، ئەوسا لەو شەقامی ڕەشید و جمهووری و سەعدوونە بە دەیان کوردت بە جل وبەرگی کوردییەوە دەدی ، جگە لەوەش بەغدا وەك

ئەوەی بنکەی فەرهەنگی عەرەبی بوو لە هەموو ئەو ڕۆژنامە و گۆڤارانەی لێی بڵاودەکرانەوە و ئەوانەی لە دونیای عەرەبستانێ و دەرەوەیدا بۆی دەهاتن ، بنکەی کولتوور و ڕۆشنبیری کوردیش بوو بەوەی زۆربەی هەرە زۆری ، ئەگەر نەڵێم هەموو ڕۆژنامە و گۆڤار و کتێبانەی بە کوردی بڵاودەکرانەوە لە بەغدایێ بوون ، مەگەر یەك دوو چاپخانەی دواکەوتوو لە هەولێر و سلێمانی ئەویدی چاپخانە پێشکەوتووەکان لە بەغدایێ بوون ، تەنانەت کرێکاری چاپخانەکان زۆربەی هەرە زۆریان کە لەو ڕۆژنامە و گۆڤارانە و هەروەها کتێب تایپکردن تا ماوەیەکی زۆر عەرەب بوون و دەبووایە نووسینی کوردییان بە هێڵی لاری وشە لێکدابڕاندنەوە بچێتە بەر دەست تا تێکەڵی نەکەن چونکە تێی نەدەگەیشتن و کوردییان نەدەزانی .
بەم دواییە وابزانم دەوروبەری ساڵی 1972 یا 1973 چاپخانەیەکی پێشکەوتوو لە هەولێر دامەزرا کە سەر بە وەزارەتی پەروەردەی عیراقی بوو (چاپخانەی پەروەردە ژمارە 2) کە ئەویش تایبەت بوو بە چاپکردنی کتێبی قوتابخانە و ئەمیری بوو کتێبی دی چاپ نەدەکردن .
بێجگە لەوەی کۆڕی زانیاری کورد ، کە پاشان دوای هەرای 1975 کرا بە دەستەی کورد لە کۆڕی زانیاری عیراق و کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی و بەڕێوەبەرایەتی خوێندنی کوردی و ڕادیۆی کوردی بەغدا و دەزگای هاوکاری کە لە دوایدا بوو بە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی و ژمارەیەکی زۆر لە خوێندکارانی کورد لە زانکۆکانی بەغدا کە بەرچاو بوون و هەست بە جموجۆڵ و چالاکیان دەکرا هەمیشە لەو کۆڕ و سیمینارانە کە لە بارەگای کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی لە گەڕەکی وەزیریە پێشکێش دەکران ئامادە دەبوون و بەشداری کارایان تێدا دەکرد.
بەهەر حاڵ تا حەوت هەشت مانگی دی هەر وا مامەوە ، هەموو ئێوارانیش دەبووایە لە ناحییە (ئیسپاتی وجوود بکەم) لەو ماوەیەش کە لە کتێبخانە دەمامەوە و دەوام و نووستنم هەر لەوێ بوو کابرای پاسەوانیش کە ناوی (ماجد) بوو هەندێ جار هەر بەدوایی نەدەهات ئەگەر جارجاریش بهاتبووایە تەنیا یەك دوو سەعات دەمایەوە و دەڕۆیشت بەو حسابەی من بەردەوام لەوێ دەبووم پاسەوانییەکەیشی بەمن سپارد بووو!!
سێ پایەکی عەلاوەددین (علاءالدین)ی لێ بوو چێشت و چام پێ ئامادە دەکرد وەکی دی شەوانە زۆربەی کاتم بە خوێندنەوە بەسەر دەبرد ، گڵۆپەکانم هیچی نەدەکوژاندەوە ، هەمیشە هەڵ بوون ، بەوەش هەست بە تەنیایی کردنم سووکتر دەبوو وەك داریوش دەڵێ (لە هەر کوێدا چرا هەڵبێ لە ترسی تەنیایی بوونە) کە خودی گۆرانییەکانی داریۆش خۆیشی بەشێکی دی بوون لە دڵنەوایی و سەبری ئەو ڕۆژگارە

زیندەبەتاڵانە ..
هەندێ جاریش بەڕۆژ دوای دەوام چەند سەعاتێك دەچوومە کووفە و لەوێ ئەگەر زەخیرە و سەوزەیەکم پێویست بووایە دەمهێنا ، جاریش هەبوو هەر لە عەبباسیە دەمامەوە لای قادر لە ماڵیان یاخود پێکەوە پیاسەیەکمان بە کەنارەکانی فوورات دا دەکرد یا دەچووینە چایخانەکە ..
وردە وردە هەندێ برادەری عەرەبیشم بۆ پەیدا بوون ، لەوانە یەکێك بەناوی (حەلیم) کە کوڕی شێخێکی ئەو دەڤەرە بوو ، ئەو دەم لە پۆلی شەشەمی ئامادەیی لە نەجەف دەیخوێند دوای چەندان ساڵ بە ئەفسەری پلە نەقیب لە هەولێر بینیمەوە وا دیار بوو لە سەربازگەی هەولێر دەوامی دەکرد .
ئەم حاڵ و بارە وا تێدەپەڕی و ژیانی ئێمەش بەو شێوە وەڕسکەرە ، نەشماندەزانی تا کەی بەردەوام دەبێ و دەگەینە کوێ و چیمان لێ دێ ..
جاروبار کە ئیجازەیان پێ بدابوومایە دەچوومە لای برادەرانی کەربەلا و چەند شەوێك دەمامەوە ، زۆرجاریش پێکەوە لەگەڵ د. سعدی و ملازم شوان و حەسەن گەرمیانی لەو بەینە دەهاتینە (توێریج) کە وەك وتم یانەی لێ بوو ، چونکە نە کەربەلا و نە نەجەف یانەیان لێ نەبوو .
بەم جۆرە لە عەبباسیە بەردەوام بووم ، تا ڕۆژێ لە ڕۆژنامە خوێندمانەوە کە (بەڕێوەبەری گشتیی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی)یان کووشتوە ، ڕاستیی من دوور و نزیك ئەو پیاوەم نەدی بوو نە ناسیبوو ، بەڵام دەیانگوت خەڵکی سلێمانییە و یەکەمین بەیانی کودەتای بەعس لە 1968 ئەو لە ڕادیۆدا خوێندویەتییەوە ، دەیانگوت بە دەستی ئەنقەست و بە پلان دژی زمان و کولتووری کوردی بووە و قەت بە کوردی قسەی نەکردووە و ئەوەیشی نووسیویەتی بۆیان کردووە بە کوردی کە لە ڕۆژنامەی (هاوکاری) بڵاوی دەکردەوە ، ڕاستیی لە زەمانی ئەودا زۆر لە نووسەرانی کورد لە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانییان خۆیان لە بڵاوکراوەکانی دەزگا دەپاراست ، کە یەکێکیان من خۆم بووم .
هەر دوو ڕۆژ پاش بڵاوبوونەوەی ئەو هەواڵە لە ڕۆژنامەکانی عیراق ، لە کتێبخانە بووم کە پیاوانی ئەمنی عەبباسییە هاتن یەکەم جار بە ئاسایی پێیان وتم لە ئەمنی نەجەف داوات دەکەن ، منیش وام زانی هەر بۆ مەسەلەی مانەوە لە کتێبخانە یا شتێکی لەو بابەتە بۆ بۆیە بە ئاساییم وەرگرت لەگەڵیان چووم ، بە ڕێککەوت براچووکی قادر لەبەر دەرگای ماڵەوەیان بوو (بۆ ئاگادار کردنەوەی قادر) پێم وت مستەفا ئەگەر قادر هاتەوە بڵێ نەژادیان برد ، وتم با هەر بزانێ ، دەنا بیرم لەوە نەدەکردەوە یا شتێکم بە خۆم شك نەدەهات ، ئەو

کاتە تا ڕاپەڕینیش من لە هیچ حزبێك یا ڕێكخستنێك نەبووم ، بەهەر حاڵ منیان برد بۆ ئەمنی نەجەف ، کەگەیشتینە ئەوێ ، هەر بەگەیشتنمان ، منیان بردە ژوورێك دوو کەسی لێ بوون بەجلوبەرگی مەدەنی .
پاش ئەوەی ناو و ناونیشانییان لێ پرسیم من هەر ئەوەندەم گوت (استاذ اگدر اعرف أنی لیش هنا) ئوستاز ئایا دەتوانم بزانم من بۆ لێرەم؟ هەر کە ئەوەم گوت، یەکێکیان کە بە پێوە بوو ، زۆتە بۆزیك بوو ڕەشتاڵە تەمەنی لەبەینی 40 تا 45 ساڵ دەبوو چەند زللەیەکی لێدام لەگەڵ کۆمەڵێك جوینی ناشیرین بەوەی وای پیشان دا کەمن چۆن نازانم بۆ لێرەم . هەرچەندی وەڵڵا و بیلام زۆر بۆ هێنایەوە سوودی دوای ئەوە بانگی کرد منیان بردە دەرەوە ، گەراجێکی لێ بوو لەژێر زەمین دەچوو، منیان لەو گەراجە دانا.
پاش دوو سەعات زیاتر.. کەمتر، دووکەس هاتن سواری ئۆتۆمبیلێکی پیکابی گەورەی شۆفرلێتیان کردم و هاتینە دەرەوە.
سەرەتا نەمزانی بۆ کوێم دەبەن ، ڕاستی نەشموێرا چیتر پرسیار بکەم..
پاش کەمیك ڕۆیشتن ، زانیم بەرەو ڕێگای شاری (حیلە)یە ، لەو دەمەدا نەختیك ترسام بەڵام بەسەرخۆم نەهێنا ، لەهەمانکاتدا زۆرم تینو بوو ، چونکە هەم گەرمابوو، هەمیش لەبەیانییەوە ئاوم نەخواردبووەوە..
بەم جۆرە ، ئۆتۆمبیلەکە زۆر بەخێرای دەڕۆیشت و لە هیچ سەیتەرە و بازگەیەکیش نەدەوەستا یەکسەر تێدەپەڕی.
گەیشتینە (حیلە)، وام زانی لەوی دەمهێڵنەوە..
نەخیر لە (حیلە)یش ڕەت بووین کە لە (حیلە) ڕەت بووین ترسم زیاتر بوو جورئەتم دایە بەرخۆم و لەکابرای لەگەڵم بوو پرسی (اگدر اعرف وین نروح) دەکرێ بزانم بۆ کوێ دەچین..
ئەو بێ ئەوەی تەماشام بکا تەنیا گوتی (بعدین) واتە پاشان..
بەهەرحاڵ ئۆتۆمبیل دەڕۆیشت، وردە وردە لەگەڵ بڕینی ڕێگادا زانیم دەچینە بەغدا بەڵام تا ئەو کاتەش کە نزیك بووینەوە لەبەغدا ئەوەندەی بیرم دەکردەوە نەمدەزانی بۆچی گیراوم.
دەوروبەری سەعاتی 2 دووی پاش نیوەڕۆ گەیشتنە بەغدا ئۆتۆمبیلەکە بەرەو ساحەی ئەندەلووسی نزیك (قصر الابیض) ڕۆیی..
چووە کۆڵانێك ، خۆی لە کۆڵانیکی ئاسایی دەچوو ، پاشان لەبەر دەرگای خانوویەك وەستا ، خانووەکانی ئەو گەڕەکە زۆربەیان خانووی تاڕادەیەك گەورە بوون..
منیان هێنایە خوارەوە و بردمیانە ژوورەوە لەوێ لەناو خانووەکە بردمیانە ژوورێك کابرایەکی لێ ڕاکشابوو لەسەر قەرەوێلەیەك

وادیاره بوو ئەفسەری ئەمن بێت چونکه ژوورەکه مێز و کورسیشی تێدابوو ، کابرا بەعەرەبی بەکابرای ڕاکشاوی گوت: (سیدی هذا نزاد، جبنا من النجف) واته گەورەم ئەوه نەژاده که ئەو به (نزاد) ناوی بردم و لەنەجەف هیناومانه. کابرا یەکسەر هەستایەوه وەك بڵێی تاوانبارێکی بزربووی چەند ساڵەیان دۆزیبێتەوه وتی: (ئی ئی..) پاشان تەماشایەکی منی کرد بەنەوعێك و
کابرا بەپێشەخۆی دام..
که هاتینه دەرەوه، یەکسەر چاویان بەستم و دەستیان گرتم نزیکەی ئاوا سێسەت مەتریك ، کەمتر زیاتر ڕۆیشتین وا دیاربوو لەو خانووه دوورکەوتبووینەوه. وەختیك چاویان کردمەوه لەشوێنیکی تر بووین ، لەوێ بردمیانه ژێرزەمینێك که به پەیژه بۆی چووین بنمیچی زۆر نزم بوو ، دوای ئەوەی کابرا بەر و باخەڵی پشکنیم پاکەت و شخاتەم پێ بوو ، شخاتەکەی لێ ستاندم و پاکەتەکەی دامەوه و وتی هەر وەختیك که دەرگا داخرا سەیریکی دەوروبەری خۆمم کرد لەو ژێر زەمینه ، ڕاستی جگه له هەست بەتەنیایی کردن ترسایشم و ئیتر وام لێکدایەوه دەبی ئیخباریەکی زۆر گەورەم لێ کرابی..
ژێرزەمینەکه مرۆڤ نەیدەتوانی بەڕاوەستان تێیدا ڕابوەستێ بەهۆی ئەوەی بنمیچی زۆر نزم بوو. زۆریش پیس بوو، تەنانەت پاشماوەی پیسایشی تێدابوو، دیوارەکانی هەندێ نووسینی بەسەرەوه بوو ، هەندێکیان ناو و ڕۆژی گرتن و بەڕەڵابوونی خۆی
کەهەندێکیانم دیت ، ڕاستی زۆر پەشێکام که هەبوو دوو تا سێ مانگ لەو ژێر زەمینەدا ماوەتەوه ، بەتایبەتی که ژێرزەمینەکه هیچ ڕووناکیەکی تێدا نەبوو.
بەڵام دەنگه دەنگی خەڵکی ئاسایی (ڕێبواران) له دەرەوه دەهات دوو پەنجەرەی درێژووکانی بچووکی لەلای سەرەوه هەبوو.
بەهەرحاڵ ، من دواى ئاگرم نەکردەوه پاکەتیکی بەغدام پێ بوو، جگەرەم بەجگەره دادەگیرساند..
تینیوویەتی هێزی لەبەر بڕیبووم قورگم وشك ببوو پێکەوه نووسابوو ، نەمدەزانی چی بکەم ، تۆ حساب بکه لەبەیانییەوه که ئێستا ئێوارەیەکی درەنگه و بەو ڕۆژه درێژانەی هاوین و بەم گەرمایەی بەغدا ئاوم نەخواردبووەوه.
دونیا تاريك داهات ، ژێرزەمینەکه زۆر تاريك بوو ، تاریکی لەو ئان و ساتانەدا دەیان خەیاڵت بۆ دێنێ..
دەوری سەعاتی9 ی شەو، دەنگی پێم هاته بەرگوێ بەرەولای دەرگاکه به پەیژەکەوه دەهاتنه خوار بەپێی ئەو زانیاریانەی هەمبوو و لەزیندانیانم بیستبوو ، یەکسەر خەیاڵم بۆ شتی خراپ چوو ، لەدڵی خۆمدا وتم دەمبەن دەمکوژن ، لەهەمان کاتیشدا بیرم لەوه دەکردەوه

، تۆ بڵیی من لەسەر چی گیرابم ، کی ئیخباری لێ کردبم و شتی من لەو فیکر و خەیاڵانەدا بووم کە دەرگایان کردەوە ، دوو کەس بوون ، یەکیان وتی (گوم)واتە (هەستە) ، ئیتر بە پیشەخۆیان دام بەرەوسەرەوە..
بۆ یەکەم جار پاش چەندین سەعات، چاوم بە ئاوەدانی ڕوون بووەوە ، بەڵام زۆرم تینوو بوو. بەیەکێکیانم گوت زۆرم تینووە، وتی :(بعدین) واتە دوایی..
منیان برد لەپیش ژوورێکیان دانام وتیان (ئینتەزیر) واتە چاوەڕێ بە..
کابرا چووە ژوورەوە، ماوەیەکی کورت لەژوورەوە بوو هاتە دەرەوە ، پێی وتم وەرە! پێش خۆی دام بۆ ژوورەوە.
ژوورەکە مێز و کورسی و قەنەفەی لێ بوو ، لەژووری ئەفسەر دەچوو، دوو کەسی لێ بوون یەکێکیان لەپشتی مێزەکەوە بە کەماڵی سەنتەنەتەوە دانیشتبوو ، ئەوەی دیکەیان لەتەنیشت مێزەکە چەند وەرەقەیەکی سپی لەبەردەم بوو قەڵەمێکی لەسەر

(*) (بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت) لە ئەسڵدا ئەمە ناوونیشانی یادداشتەکانی باوکم بوو کە نزیکەی نۆ سەت و قسوور لاپەڕەی فۆڵسکاب (A4)ی دەستخەت بوو ، بێجگە لە چەندان وێنە و دیکۆمێنتی گرینگ کە بە داخێکی زۆرەوە بە بۆردمانی فڕۆکە لەگەڵ خانوو و ماڵێمان ساڵی 1974 لە گەڵاڵە تیاچوو .

ناوی زانکۆ: خانەنشین!.. سەدیق سەعید ڕواندزی

یاسایەکی ئابووری هە□یە، پەیوەندی بە خستنەڕوو، داواکارییەو□ هە□ی□ و هە□ر کاتێك کاڵایەك لە بازاڕدا زۆربوو، بەهای دێتە خوار تا ئەو ئاستەی هیچ نرخێکی نامێنێت، گەر لە ڕووی کواڵیتی و پێکهاتەشەوە جیاواز بن لە یەکتری، بەڵام چونکە خستنە ڕووی زۆرە هەر ناتوانرێت بەهای بەرزبێتەوە. لەو سۆنگەیەوە، لەگەڵ زۆربۆنی زانکۆکان لە هەرێمی کوردستان، کە دەرەنجامی ململانێی سیاسی هەردووحزب و زۆنی حزبی بوو، نەك پێویستییەکی زانستی و پیشەیی و مەعریفی وای لێ هات

لە هەر قەزایەك زانكۆیەك كرایەوە، ئیدی لە دەرەنجامی ئەم دەخەوە، واقیعەك هاتە ئارا كە كوردستان پڕ بوو لە هەزاران ئەوكەسانەی بە كۆلاژكردنی نووسین، بەكارهێنانی سەدان سەرچاوە، وەرگرتنی تایبەتەوە، بوونە خاوەن ماستەر و دكتۆرا كە ئێستا نزیك بەوەیە هەموو كەس هەڵگەی ئەو بڕوانامانە بێت، بێ ئەوەی لە ڕووی زانستی و ئەكادیمییەوە زانیارییەكی قووڵ و ئەوتۆی لە پسپۆڕییەكەدا هەبێت. هەیانە نەگەیشتەتە سی ساڵە كەچی دكتۆرای لە یاسا، ئەدەب، زمان، ماف و مێژوو، جوگرافیا هێناوە! لە كاتێكدا لە زانستی سایكۆلۆژیدا، مرۆق لە سەرووی سی ساڵییەوە ئەو كات توانستی هزریی و كەسی و كۆمەڵایەتی پێ دەگات.

هەیە، هەر لە بیستەكانی تەمەنییەتی، كەچی پسپۆڕی نەشتەرگەرییە، ئەم دەركەوتانە نیشانەی پێشكەوتنی زانستییانەی خوێندن بە گشتی و خوێندی باڵا نین، بەڵكو ئاماژەن بە نەمانی هیچ جۆرە سنوور و پسپۆڕایەتی و تێگەیشتنی زانستییانە لە نێوان كەسەكاندا، بۆیە دەبینین وێرای ئەوەی لە هەرێمی كوردستاندا نزیك بە دوو ملیۆن قوتابی هەیە، بە هەزاران ماستەرو دكتۆرا لە پسپۆڕییە جیاوازەكان هەن، كەچی ئەوە ئاستی پێشكەوتنی هزری كۆمەڵگەی ئێمە و توانستی هوشیاری تاكەكانە كە دەیبینین! لەو ڕۆژانەدا، هەواڵی تاوتوێكردنی نامەیەكی ماستەری كەسێكم بینی، كە تیایدا لیژنەی تاوتوێكردن و هەڵسەنگاندنی لە چەند ئەندامێك پێكهاتبوو. ئەوەی سەرنجی ڕاكێشام، لە میانەی ناساندن و دەرخستنی ناونیشانی زانستی و پیشەیی لیژنەی سەرپارشتیاری نامەكە ئەوە بوو، لە بەرانبەر ناوی یەكێكیان نووسرابوو: (ناوی زانكۆ: خانەنشین) .

بە ڕاستی سەیرم پێ هات ! ئاخر نازانم زانكۆ چۆن خانەنشین دەبێت؟ ئایا ئەویش لە شەست و سێ ساڵیدا خانەنیش دەبێت؟ دەبێ مووچەكەی چەند بێت؟ چەند ساڵ خزمەتی كردبێت؟ بە ڕاستی ئەم جۆرە ناساندنە، نیشانەی هەژارییە لە زمان ونووسین و دەربڕین، دەنا ئەوەی خانەنشین دەبێت مامۆستای زانكۆیە نەك زانكۆ ! ئەوانەی تایتلی ئەو تاوتوێكردنەیان داناوە، وایان زانیوە جیاوازی لە نێوان مامۆستای (خانەنشینی زانكۆ) لەگەڵ (زانكۆی خانەشین) نییە! چی تێدایە، حەسەن كەچەڵ بێت، یان كەچەڵ حەسەن !

*ئەم بابەتە لە هەفتەنامەی ڕێگای كوردستان ژمارە (1479) لە 13/1/2025 بڵاوكراوە تەزە.

ترامپ و سیاسەتەکانی.. زاهیر باهیر

دۆناڵد ترامپ ئەو گەمژەیە نییە کە زۆرینەی میدیاکان و سۆشیال میدیاکانی جیهان پێمان دەڵێن. ڕاستە پێشبینیکردن لە بڕیار و ڕەفتارەکان و سیاسەتەکانی زۆر گرانە بەڵام ئەو وەکو بزنسمانێك و سیاسییەك ئەو قسەیەی کە دەیکات زۆربەی کات دەیگەیەنێتە جێ، ئەو بڕیارەی کە دەیدات دەیخاتە مەیدانی کردنەوە، کابرایەکە زۆر وەخت یەك ڕووە و ئەوەی لە دڵیدا بێت دەیخاتە سەر لێوانی.

جیاوازی ئەم لەگەڵ سەرۆکەکانی پێش خۆیدا ئەم وەکو ئەوان ئەجێندەی شاراوەی نییە. ئەوان کەمتر بزنسمان و زیاتر گوێگر لە کۆمپانیاکان و بزنسامانەکان بوون. ئەم، بزنسامانە و گوێ کەمتر لە کۆمپانیا و بزنسمانەکان دەگرێت. بەڕای من سیاسەتەکانی سەبارەت بەم سیستەمە و بەردەوامیدان پێی تا ڕادەیەك دروستە و خزمەتی بەرژەوەندی گەورە کۆمپانییەکانی ئەمەریکا و جیهان دەکات و بە دروستکردنی جەنگ و پشێوییەکان، سەرقاڵکردنی خەڵکی و میدیا و وەشاندنی زۆربەی گەورەی لە بزوتنەوەی کرێکاران و چەوساوەکان دەدات. ئەو دەزانێت کە ڕێکخراو و دامەزراوەکانی وەکو یو و ئێن و ناتۆ ڕۆڵێکی ئەو تۆیان نەماوە و ئەو هۆکار و زەمانەی کە لە پێناویدا دروست بوون تێپەڕیون و تەنها پارەیەکی زۆر لەسەر ئەمەریکا دەکەوێت .

ئۆکرانیا و سیاسەتی ئەو:

گەر تەماشای سیاسەتی ئەو بکەیت سەبارەت بە ئۆکرانیا واقیعانە دەڕوانێتە بارودۆخەکە ئۆکرانیا شەڕەکەی دۆڕاندووە و حکومەتی بەزیویش ناتوانێت هیچ مەرج و بەندێك بەسەر حکومەتی براوەدا بسەپێنێت، لەبەر ئەوە هەتا زووتر سوڵحی لەگەڵدا بکات ئۆکرانیا سوودمەندتر دەبێت. ترامپ دەزانێت کە ناتۆ ناتوانێت بە ڕاستەوخۆیی بکەوێتە شەڕەکەوە، دەشزانێت وڵاتانی ئەوروپا و حیزبەکانی کە دەسەڵاتیان لە دەستدایە لاوازن زۆر جاریش دیل و چاو لەدوای دەنگدانی کۆمەڵ و کۆمەنێتی ئیسلامییەکانن.

چین و ڕوسیا:

ترامپ دەزانێت کە چین لە ململانێی و شەڕێکی نەبڕاوەدایە بۆ هەیمەنەکردنی بەسەر جیهاندا و گرتنەوەی جێگەی ئەمریکا، ئەوەش

دەزانێت کە ئەمەریکا هەرچییەك بکات ئەم جەنگە ئابووریی و باڵادەستەی ئایندە لە چین ناباتەوە ، بەڵام دەزانێت و دەتوانێت دوای بخات.

ترامپ زیرەکانە پەنجەی خستۆتە سەر ئەو هۆکار و خاڵانەی کە دەتوانێت بە ماوەیەکی کەم پێشڕەوەتی چین و خاوکردنەوەی کێبڕکییەکە ڕابگرێت یاخود گرفتی گەورە و قوڵی بۆ دروست بکات. ئەو دەزانێت کە ئەمریکا پێویستی بە نەوت نییە نە لە ئێستا و نە لە ئایندەشدا، هاوکاتیش دەرك بەوە دەکات کە چین پێویستی بە نەوتێکی زۆرە، کە ئەوە وزەی سەرەکییەتی بۆ بەهێزکردنی ئابوورییەکەی ، بە واتایەکی دیکە بۆ لاوازکردنی ئابوری ئەمەریکا .

ڕوسیاش وەکو ئەمریکا پێویستی بە نەوت و غاز نییە بەڵام نەوت و غاز سەرچاوەیەکی گەورەی ئابوورین و چەکێکیشن بۆ بردنەوەی شەڕەکانی و لە وابەستە کردنی هەندێك وڵات بەخۆیەوە مانەوەیان لەژێر ڕەحمەتی پوتین دا ، کە نەوتیان دەوێت بەڵام بە نرخێکی هەرزان .

ڤەنزویلا:

ترامپ بەوەی کە کردی لە ڤەنزویلا و دەستبەسەرگرتنی کێڵگە نەوتییەکانی بوو بە خستنە بازاڕی ڕۆژانەی چەند ملیۆن بەرمیلێك نەوت. کردنی ئەمە لە بازاڕدا زەربەیەکی گەورە دەدات لە ڕوسیا بە دابەزینی نرخەکەی، واتە خراپکردنی بارودۆخی دارایی و ئابوورییەکەی. ئەو کاتە ڕوسیا بە پڕکردنەوەی ئەو زەرەرەی کە لە فرۆشتنی نەوتدا دەیکات باجەکەی دەخاتە سەر میللەتەکەی، بە بڕینی تێچووەکانی دامەزراوە و شوێنە خزمەتگوزارییەکانی، بە بەرزکردنەوەی نرخی پێداویسییەکایی ژیانی خەڵك ، بە بڕینی یاخود کەمکردنەوەی هاوکارییەکانی ئەو کەسانەی لە ڕوسیادا پێویستیان بە یارمەتی دارایی هەیە، هەڵئاوسانی دراو و بەرزکردنەوەی بڕی سوو لەسەر قەرزی خەڵک و کۆمپانیا وەبەرهێنەرەکان و گرانبوونی هاوردەکردنی هەر کەرەسە و کوتاڵ و شمەکێك بۆ ناو ڕوسیا. ئەمانە و زۆری تر کارایی زۆر خراپ و جددیان لەسەر ئابوری دەبێت و بە ڕاستەخۆش لەسەر سیاسەتی دەوڵەت و بەڕێوبردنەکەی .

سەبارەت بە چینیش بە گومان چینیش زەرەرمەند دەبێت و کارایی خۆی دادەنێت لە سەر کێبڕکێی لەگەڵ ئەمەریکا و هەیمەنەی ئابووری لەسەر ئەو وڵاتانەی کە وەبەرهێنانی تێدا دەکات.

ئەوەی کە ترامپ کردنی لە ڤەنزویلا هەر ئەوە نییە کە باسم کرد کە هەندێك لە میدیای ناوچەکە و جیهانی باسی دەکات . ترامپ دەزانێت کە ڤەنزویلا نەك هەر دە و خەڵەنبەرەکانە لە جەستەی هەندێك لە

وەڵاتانی دەرودراوسێ و وەڵاتانی دیکەشدا، بەڵکو ڤەنزویلا وەکو سەنتەرێکی کەمەککار و هاوکار و ژیانەوەی هەندێك وڵاتێ کە لەوانە کوبایە کە لە سەدا 95 وزەی لە ڤینزویلا وەردەگرێت، کۆڵۆمبیایە وەڵاتانی دیکەیە تەنانەت وەڵاتانی کاریبیان وەکو توباگۆ و ترینداد کە مامەڵەی بازرگانی سەرەکییان لەگەڵ ڤەنزویلادا هەیە .
ئەمە جگە لەوەی کە ترامپ کردی، سیستەمی BRIC)) ‘ بریك Brazil, Russa, India , China’ ، کە لە ئێستادا 11 وڵات ئەندامن بەڵام ڤەزویلا ئەندام نییە گەرچی داوای کرد کە ببێتە ئەندام بەرازیل ڤیتۆی کرد لەبەر ئەوەی وەرگرتنی ئەندامانی نوێ دەبێت هەر هەموو ئەندامان ڕازی بن. سیستەمی وەڵاتانی’ بریک’ لێدان و خستەکاری دراوێکە کە ئەو 11 دەوڵەتەی لەناو ئەو سیستەمەدا دەتوانن بازرگانی و لە ڕوی دیکەشەوە بەکاری بهێنن ، ئەمەش دەبێتە لاوازی بەهای دۆلار و داشکانی بەهاکەی و کەمکردنەوەی ڕەواجی لە جیهاندا.
گەر بارودۆخەکە بە گوێرەی ویست و پلانی ترامپ بڕوات وەڵاتانی ‘بریک’ بە هەبوونی سیستەمی دراوی کە هەمویان پێوەی پەیوەست دەبنەوە گەر هەڵنەوەشێنەتەوە ئەوە زۆر لاوازی دەکات و دوای دەخات .
ترامپ، حسابی بۆ بکەین یا نەیکەین، هەرچەن ڕاو بۆچونمان هەبێت ، خۆشمان بوێت یا نا ، بەڕای من کابرایەکی زۆر زیرەکە و دەزانێت چی دەکات . ئەو دەیەوێت ئەمەریکا وەکو پێشتری بمێنێتەوە، دەیەوێت ئابووری ئەمەریکا و پێگە و پایەکەی هەر وەك جاران بمێنیتەوە ، دەیەوێت گەشەی ئابووری ئەمریکا لەسەر هاووڵاتیانی بە ڕادەیەکی کەم و لەسەر کۆمپانیا گەورەکان و سامانداران بە جۆرێکی زۆر ڕەنگبداتەوە ، دەیەوێت کۆمپانیا ئەمریکییەکان و سامانداراني هەر ئاوا بە بالادەستی بمێننەوە .

ڤەنزوێلا و کوبا و کۆڵۆمبیا و ئەمەریکا:

ڤەنزوێلا لە مێژوودا بەپێی ڕێککەوتنە دوولایەنە درێژخایەنەکان، دابینکەری سەرەکی نەوت و سووتەمەنی کوبا بووە، زۆرجار لە بەرامبەر خزمەتگوزارییەکانی وەک پشتگیری پزیشکی و هاوکاری تەکنیکی. بەپێی داتاکانی بازرگانی نەتەوە یەکگرتووەکان، کوبا لە ساڵی 2022 بە بەهای نزیکەی 161 ملیۆن دۆلار کاڵای ڤەنزوێلای هاوردە کردووە و نەوتی خاو و بەرهەمە سووتەمەنییەکان لە پێشی بالادەستن.
ئاڵوگۆڕی بازرگانی نێوان ڤەنزوێلا و کۆڵۆمبیا لە ساڵی 2022 وە جارێکی دیکە گەشەی کردۆتەوە: ئامارەکانی ساڵی 2024 لە نێوان مانگەکانی یەکەم و تەمموزی 2024، بازرگانی دوولایەنە گەیشتە نزیکەی 607 ملیۆن دۆلار، کە بە بەراورد بە هەمان ماوەی ساڵی 2023

بە ڕێژەی 36.5% زیادیکردووە. ئامارەکانی ساڵی 2025 لە مانگی یەک تا حوزەیرانی 2025، کۆی گشتی بازرگانی نزیکەی 564 ملیۆن دۆلار بووە، کە بە نزیکەیی 13 % لە چاو ساڵی ڕابردوودا زیادیکردووە. لە مانگی یەکەوە تا ئەیلوولی 2025 قەبارەی بازرگانی بەرزبووەتەوە بۆ نزیکەی 863 ملیۆن دۆلار، کە نزیکەی 8.3 % زیادیکردووە بە بەراورد بە هەمان ماوەی ساڵی 2024.
زۆربەی ئەو فراوانبوونە لە هەناردەکردنی کۆڵۆمبیا بۆ ڤەنزوێلا وەک خۆراک، کەلوپەلی بەکاربەر، ماددە کیمیاییەکان و پلاستیکەکانەوە سەرچاوە دەگرێت. هەناردەی ڤەنزوێلا بۆ کۆڵۆمبیا زۆر بچووکتر دەمێنێتەوە و کاڵاکانی وەک بەرهەمی ئاسن و پۆڵا، ئەلەمنیۆم و هەندێک سووتەمەنی لەخۆدەگرێت. بەکورتی کۆی بەهای بازرگانی لەگەڵ کۆڵۆمبیا ئێستا بە سەدان ملیۆن دۆلارە لە ساڵێکدا، هاوسەنگییەکە بە شێوەیەکی زۆر بەرەو هەناردەکردنی کۆڵۆمبیا ملی ناوە. بازرگانی دوولایەنە لە بەرزبوونەوەدایە لەگەڵ بوژانەوەی یەکگرتنی ئابووری سنووربەزێن لە دوای ساڵی 2022.

ڤەنزویلا و وڵاتانی کاریبیان

ڤەنزوێلا لە مێژوودا ڕۆڵێکی بەرچاوی ئابووری و سیاسی لەو وڵاتانەدا هەبووە، بە تایبەت لە ڕێگەی بەرنامەکانی وزەی ئیمتیازاتی وەک پیترۆکاریبەوە. پیترۆکاریب ڕێککەوتنێک بوو کە ڕێگەی بە دەوڵەتانی کاریبی دەدا نەوتی ڤەنزوێلا بە مەرجی لەبار بکڕن (درێژمەدای قەرز و دواخستنی پارە) و بۆ زیاتر لە دە ساڵ بزوێنەرێکی سەرەکی بازرگانی ناوچەیی بوو. بەڵام ئەم بەرنامەیە بەهۆی سنوورداربوونی بەرهەمهێنانی ڤەنزوێلا و پرسە ئابوورییە فراوانترەکانەوە تا ڕادەیەکی زۆر ڕاگیراوە.
لە حەوت مانگی یەکەمی ساڵی 2024 دا، هەناردەی ڤەنزوێلا بۆ ئاروبا و کوراساو نزیکەی شەش ملیۆن دۆلاری ئەمریکی بووە.
پەیوەندییە بازرگانییەکان لەگەڵ وڵاتی ترینداد و تۆباگۆ لەژێر کاریگەری هەردوو ئاسۆی ئاڵوگۆڕی بازرگانی و هاوکاری وزەدا بووە، هەروەها تەحەددای دیپلۆماسی و لۆجستیکی ئەم دواییە.
ترینداد و تۆباگۆ بەدوای پەرەپێدانی هاوبەشی گازی سروشتی لەگەڵ ڤەنزوێلادا بوون (بۆ نموونە، هاوبەشی کێڵگەی غازی هاوبەشیی)، ئەمەش ڕەنگدانەوەی بازرگانی پەیوەندیدار بوو بە وزە لە داهاتوودا، هەرچەندە ئەم جۆرە پڕۆژانە ڕووبەڕووی پاشەکشەی ڕێکخراوەیی و سیاسی بوونەتەوە. بە گشتی بازرگانی لەگەڵ ترینداداد و تۆباگۆ لە ڕووی ناوچەییەوە بەرچاوە بەڵام لە ئاستەکانی ڕابردوو کەمترە و لەم دواییانەدا سنووردار بووە.

گایەنا لە ساڵی 2019 (نوێترین ئاماری ورد لەبەردەستدایە)، ڤێنزوێلا نزیکەی 9 ملیۆن دۆلاری ئەمریکی کاڵای هەناردەی گایەنا کردووە، کە بە شێوەیەکی سەرەکی بەرھەمە نەوتیی□ پ□ا□وتەکانە. لە هەمان سا□□دا گایەنا نزیکەی بەھای 74 ملیۆن دۆلاری ئەمریکی هەناردەی ڤێنزوێلا کردووە و برنجیش وەکو بەرھەمی سەرەکی.

ترامپ و گرینلاند

ترمپ ئەوەندە گەمژە نییە وابزانێت کە چین یا ڕوسیا دێن ئەو دوورگەیە داگیر دەکەن و مەترسی بۆ سەر ئەمەریکا دروست دەکەن . بێ گومان ئەمە باش دەزانێت ، بەڵام ئەو دەیەوێت گەر لە داھاتوودا پێویستی کرد ئەو ڕێگایە لە پاپۆڕەکانی چین و روسیا بگرێت ھاوکاتیش گێچەڵێك بە ئەوروپا و سەرکردەکانیشی بکات .
ئەو زۆر زیرەکانە کات و تاکتیکەکانی ھەڵدەبژێرێت تاکو مەبەستەکانی پێ بپێکێت. ھەموان دەزانن کە ترامپ دوو شتی دەوێت یەك سوکایەتیکردن بە ئەوروپا و سەرکردەکانی و ملکەچکردنیان بۆ باڵادەستی ئەمەریکا ، باشترین تاکتیکیش کە بەکاری ھێنا زیادکردنی ڕێژەی گومرگ بوو لەسەر ھاوردەی وڵاتانی ئەوروپا بە کردنی سازشێکەوە کە ھێشتا بە قازانجی ئەمەریکا و کەسایەتی خودی ترامپ گەرایەوە .
ئەوی تر بایاخدانە بە ڕوسیا و خۆشکردنی پەیوەندییە لەگەڵیدا ، ئا لەم بارەدا دەیەوێت ھەرچۆن ھەبێت شەڕی نێوانی ڕوسیا و ئۆکرانیا بوەستێنێت ، ڕێکەوتنێك بکات لە نێوانییاندا کە بە بەرژەوەندی ڕوسیا و ئەمریکاش بگەڕێتەوە .
ھەوڵی زۆری دا بەڵام سەرکردە شەڕخوازەکانی ئەوروپا بە تایبەت بریتانیا و ئەڵمانیا ھێشتا پێداگری لەسەر ڕێکەوتنێك دەکەن کە بە قازانج و براوەی ئۆکرانیا و خۆیان بگەڕێتەوە ، خودی ترامپ-یش ھیچ چارێکی بۆ نەماوەتەوە جگە لەوەی کە ڕووداوەکان کاتێک بخولقێنێت تاکو ئەوان بخاتە ھەڵوێست و پێگەیەکی زۆر ناسك و لاوازەوە کە ڕازی ببن بەوەی کە دەیەوێت و دەیکات کە ڕێکەوتنی ڕوسیا و ئۆکرانیایە بەو جۆرەی کە خۆی دەیەوێت، ھەروەھا خاوەندارێتییە لە گرینلاند .
لەم حاڵەتەشدا یا دەبێت ویستەکانی ترامپ بەدەست بێت یاخود ترامپ لە شەڕو ڕێکەوتنی ئۆکرانیا و روسیادا دەکشێتەوە ، گەر ئەمەش □وبدات ئەوروپا ھیچ توانایەکی نا بێت کە ھاوکاری زیاتری ئۆکرانیا بکات و ئۆکرانیا بەسەرکەوتن بگەیەنێت، ئیدی ڕوسیا وردە وردە شوێنی زیاتر لە ئۆکرانیا داگیر دەکات ڕێکەوتنی دواتری ھەردوو وڵات گرانتر دەبێت لە ڕێکەوتنیشایاند سیاسییەکانی ئەوروپا ئەو سوکایەتییە قەبوڵ دەکەن و شەرمەزار دەبن .

پرسیارەکە لێرەدا ئەمەیە ئایا ئەوانە بۆ ترامپ دەچێتە سەر و دەتوانێت جێگە بۆ چین و هەژموونی چین چۆڵ نەکات؟ ئەم پرسیارە وەڵامەکەی داهاتوویەکی نزیك دەیداتەوە.

زاهیر باهیر
16/01/2026

کۆمەڵگا بەبێ ژن.. مەحمود عەبدوڵڵا

لەگەڵ هێرشی تیرۆریستان بۆ گەڕەکەکانی شێغ مەقسود و ئەشڕەفییە جەدەلێک کۆمەڵگەی کوردی ، ل□ باشور کرد بەدوو بەشەوە. بەشێکی لەگەڵ ئەو گوتارە نێرسالاریەی هەندێک مەلا بون کە پێیان وایە شوێنی ژن مال□□و□یە، بەشێکیش لەدژی ئەم گوتارە وەستانەوەو بەگوتارێکی دژە ژن و دواکەوتو ودونیابینی تیرۆریستانی دەزانن. لەم نێوەندەدا گوتارێکی خۆڵەمێشیش هەیە کە ل□ نێوان هەردوو گوتاری لایەنگرو دژە ئازادی ژن یاریدەکات .
ئەوانەی لایەنگری زهنیەتی نێرسالارین پێیان وایە ئازادی ژن پێچەوانەی شەریعەتە و ڕاستیشن چونکە لەڕاستیدا ئازادی ژن بەرهەمی مۆدێرنەو گوتاری ڕۆشنگەرییە نەک ئاین. ئەوانەشی کە لایەنگری ئازادی ژنن ،پێیانوایە ژن پێویستی بەوەنییە بگەڕێتەوە بۆ گوتاری دینی دەربارەی بون و پێگەی لەکۆمەڵگادا، ئەوە ژن خۆیەتی بڕیاردەدات چی بێت و چی نەبێت. هەرچی گروپی سێهەمە دەیهەوێت جوانکاری بۆ دەقەکان بکات و ئاین لەگەڵ گۆڕانکاریەکانی دونیا دا بگونجێنێت و لەوڕێگەیەوە خۆی لە دونیابینی تیرۆریستانن جودابکاتەوە. بەخوێندنەوەو تەفسیری نوێ. لەڕاستیدا پێویستە ئێمە چیتر نکۆڵی لەوە نەکەین کە دەقە دینیەکان گیرۆدەی کات و شوێنن ، بۆیە ئێمە یان دەبێ دونیا بگێڕینەوە بۆدواوە بۆئەوەی لەگەڵ دەقەکان بگونجێت وەک ئەوەی تال□یبان لەئەفغانستان ئەنامیاندا. یان دەبێ ددانی پێدابنێین کە دەقەدینیەکان دژە ئازادین و لەگەڵ دونیابینی و هۆشیاری و پێداویستی ئەم سەردەمە ی ژندا ناک□ن.
یەکەمین بەریەککەوتنی دەقە ئاینیەکان ،دژایەتییە لەگەڵ جاڕنامەی

جیهانی مافەکانی مرۆڤ ،چونکە بەگوێرەی جاڕنامەی مافەکان ژن و پیاو یەکسانن، بەڵام دەقە دینییەکان بەڕوونی دژی ئازادی و یەکسانین لەنێوان ژن و پیاودا. ئەگەر بەگوێرەی دەقە ئاینییەکان بێت نەک هەرژن ئازاد نییە، بەڵکو پیاویش ئازاد نییە،وەک بونەکی ڕەسەن بیربکاتەوەو بژیت. دوەمین بەریەککەوتن و دژایەتی دەقەکان دەربارەی ژن ،ناکۆکی و پارادۆکسە لەگەڵ فەلسەفە،چونکە بیرکردنەوەی فەلسەفی پێمان دەڵێت:

بونی ڕەسەن بونەکە کە خۆی بڕیار لە چارەنوسی خۆی دەدات،سێیەم بەرکەوتن و دژیەکی دین بەریەککەوتنە لەگەڵ گوتاری ڕۆشنگەری ،چونکە ڕۆشنگەری بریتییە لەتوانای تێگەیشتن و بیرکردنەوە بە گەڕانەوە بە ئەویتر. بەڵام ئاین کۆمەڵێک بکە و مەکە، چاکەو خراپەی دیاریکردووە و هەرکەس پێچەوانە بجوڵێتەوە ئەوە بەسەرپێچی دادەنێت. دواجار بەرکەوتنی ئاشکرای ئاین بەرکەوتنە لەگەڵ واقیع ،ئەمە لەواقیعەکەدا دەژین کە زۆر جودایە لەگەڵ ئەو واقیع و ژینگەیەی دەقەکانی بەرهەم هێناون و لۆژیکی ئاین ناتوانێت کەس ئیقناع بکات چونکە هێزی لۆژیکی لەدەستداوە،تەنیا لەڕێگەی لۆژیکی هێزەوە مومکینە ژنان بەگوێرەی خواست و ئارەزوی پیاو بژین. وەک جۆن ستیوارت میل دەڵێت:" تەنیا یاسای قەزەونی هێزە،کە ئازادی ژن زەوت دەکات نەک لۆژیک" دەبێ ئەمە ئەوڕاستیە بزانین ئەو زهنیەتەی بەکەیلەکردنی ژنان سەرچاوەکەی یاسای قەزەونی هێزە!نەک خواوەند . ئەوانەی دژە ئازادی ژنن دەبێ ئەوڕاستییە بزانن کە دژی خودی ئازادی کۆمەڵگەشن،چونکە ئەوە سەلمێندراوە کە لەهەموکات و شوێنێک ئازادی کۆمەڵگە و ئارادی ژن پێکەوە دێنە بون و هاتونە بون ،هەروەها پێشکەوتن و ئازادی ژن دوڕووی دراوێکن ،کەس ناتوانێت لەسەر گۆی زەوی سیستەم و حوکمڕانی و شارستانیەتێکمان پیشان بدات،کە پێشکەوتو و دژە ژن،ئازاد و دژە ژن بێت! بۆیە ئەوانەی دژی ئازادی ژنن لەبنەڕەتدا دژی ئازادی و پێشکەوتنن بەخودی کۆمەڵگە ،کاتێک ئەمە بانگەشە بۆ ئازادی ژن دەکەین،لەوڕوانگەیەوەیە کە کۆمەڵگە بەبێ ئازادی ژن کۆمەڵگەیەکی دواکەوتووە لەلایەک،لەلایەکیتر دەکەوێتە ژێر حوکمی ئیستیبداد،ئەوەیە کۆمەڵگە بەبێ ژن! ئازادی ژن ئازادی و پێشکەوتنی خودی پیاوانیشە. بۆیە دروشمی ژن ژیان ئازادی ،لەخۆڕا نەوتراوە،بەڵگەی مێژویی و فەلسەفی و ئەقڵانی لەپشتە. بۆیە ئەوانەی دژی ئازادی ژنن،لەگەڵ تیرۆریستان یەک دونیا بینیان هەیە لەبنەڕەتدا مرۆڤگەلێکن ئارەزوی ستەمکاری و کۆیلایەتی و جەنگیری دونیا دەکەن، لەترسی گۆڕانی جیهان و لاوازی توانای خۆگونجاندن پەنا بۆ سەرکوتکردنی ژنان دەبەن.

کاکم، گا بە گونان دەناسێتەوە.. فەریق مەحمود کاکەبرا

ئەدۆنیس لە گوتەیەکی بە نرخدا دەبێژێت: کاتێك کۆیلە بگاتە دەسەڵات، هەموو شتێك دەکەن بە کۆیلایەتی و کۆیلەو کۆیلەکردن. دەسەڵاتداری راستەقینە کەسانی ئازادن و تا سەرئێسقان دژی کۆیلایەتین.

چۆمسکیش دەنووسێت: رۆڵی ڕۆشنبیر بەرەنگاربوونەوەی دەسەڵاتە، نەك خزمەتکردنی، ئەوانەش بە خزمەتکردنی دەسەڵات هەڵدەستن دانانرێن بە ڕۆشنبیری راستەقینە، بەڵکو کەسانی هەلپەرستن.

لە لایەکی ترەوە ئەلبیرکامۆ تەماشای ڕۆشنبیر دەکات بەوەی کە یەکەم کەسی بەرپرسیارە لەو دۆخە خراپانەی کۆمەڵگاکانی تێدەگەوێت، ئەگەر ئەوان خاوەن درك بن بەو واقیعە نالەبارانەی تێیدا دەژین، دەبنە پێسەنگ و خاوەنی هەڵوێست.

بەڵام بە داخەوە وەك لە کۆمەڵگا پاشکەوتووەکاندا هەیە گەر ڕۆڵی رۆشنبیر هەر لە کارمەندێکی میرییدا کورتبهێنێت کەواتە دەبێت چاوەروانی چ توێژێك بیت دۆخەکان بەرەو گۆڕانکاری بەرێت و وڵات پێشبخات؟

نکۆڵی لێ ناکرێت هەموو سیاسەتێك بریتیە لە زۆرانبازی لە پێناوی بەدەستهه□نانی دەسەڵاتدا، لێرەوە دەسەڵات هەموو جۆرە ڕێگایەکی تون□دوتیژی و نام□□□ی بەکاردێنیت بۆ مانەوەی لە هێزدا و بەکارهێنانی هەموو ڕێگاو تواناکانی بۆ قەڵەمڕەوی زیاتر و پێشلکردنی مافەکانی ئەوانی دی، کە لە دەرەوەی سنووری بازنەی حیزب و دەسەڵاتدان.

لێتان ناشارمەوە وەکو چاودیرێکی رووپەڕی میدیای کوردی شۆك دایگرتم کاتێك وتاری(لووسک□ نووسەرە خۆڵەمێشیەکان)م لە ماڵپەڕێکدا خوێندەوە، نووسەری بابەتەکە، کە خۆی ناوێکی تازەی سۆشیال میدیایەو دادەنرێت بە نەوەی دووەمی میراتی خەباتی شۆڕشی چەکداری

کورد، وەك نووسەری سێبەر پلار دەگرێتە ئەو نووسەرە ئازادانەی دژی گەندەڵییەکانی دەسەڵاتی مافیاڕەفتار دەنووسن و چەندان ناوەناتۆرەیان بۆ داد□□ژ□ت، کە ئەو وشانە کاتی خۆی هەر لە چەورەی بەر سینەماکان دەبیستران هێندە بە وشەی ئازاد قەڵسە کە نایەوێت هیچ وشەیەك لە دەرەوەی ئینتمای خۆی ببیستێت، تەنانەت ئەگەر لەسەر پانتایی سۆشیال میدیاش بێت، ئەو لە سەرەتای وتارەکەیدا ناسنامەی خۆی دیار دەخات و سەبارەت ئەو نووسەرە ئازادانەی بە لوسکە ناویاندەبات دەنووسێت: ” بەربوونەتە هەموو ئەو شتانەی وەک رەمز و سیمبولی نیشتیمانی و نەتەوەیی ساڵەها یە ئەم گەلە خێرلەخۆ نەدیوەی بە زیندوویی و یەکگرتوویی هێشتۆتەوە “.
سەیر لەوەدایە؛ وان کە خاوەنی داهاتی بنخان و سەرخانی کوردستانن، بەهەواو ئاویشیەوە، خاوەنی ئەو هەموو سیخووڕو بندیوارو چەکدارو داهاتە خەیاڵییەن، لە لایەکی ترەوە خاوەنی ئەو هەموو دەزگا زەبەلاحە میدیایی و کەناڵی سەتەلایت و دەزگای چاپەمەنی و ماڵپەڕو ڕۆژنامەو گۆڤارو دەزگاو بە ناو بنکە رۆشنبیرییەن ، جگە لە سوپایەك لە قەڵەمبەدەستی کۆپلە… بۆچی سەغڵەت دەبن بەو وتانەی کە نەوەی نوێی ئەم میللەتە خێرلەخۆ نەدیوە وەکو مافێکی ڕەوای تەعبیرکردن ، کە ٣٤ ساڵە بە دەسەت نادادییەکانی ئەو دوو بنەماڵەی دەسەڵاتەوە دەناڵێنن؟
کاکی کۆلکە نووسەر ئەوانەی بە دڵی ئەو نانووسن بە لووسکە ناودەبات، ئاست نزم و نانووسەرو نەفام و کارتۆنی و زیانبەخش و ناشرین ونا بەجێ و شەڕەنگێز و توندوتیژو کاڵوکرچ و لاساییکارو چەندان وشەی سواو و نامۆڕاڵ، بە وێنەی جەللادێکی دەمپیسی پیاوانی دەسەڵات پیایاندا دێتە خوارەوە، چەشنی دووبارە کردنەوەی وێنەی ئەو شەقەی لە مامۆستای بە تەمەنی خۆپیشاندەر درا.
کاکی کۆلکە نووسەر دان بەوەدا دەنیت کە ئەو لوسکە نووسەرانە ئێستا بوونەتە زۆرینەو دەنووسێت:” تادێت هەژمونیان بەسەر رووبەری دونیای نووسیندا زیاتر دەردەکەوێ و لەهەموو پەیج و سەکۆو ماڵپەڕێکی مەجازی دەیانبینیەوە “. دەبوو بەر لەوەی ئەم راستییەی بنووسیایە، ئەو پرسیارەی لە خۆی بکردایە: بۆچی دەنگی ناڕازیی ڕۆژ بە ڕۆژ ڕوو لە زیادبوون و هەڵکشاندایە؟ وەك خۆی نووسیویەتی و بەگێرەشێوێن ناویان دەبات، ئایا لە بەربوونی دادپەوەریی و یەکسانی و دابینکردنی مافە سەرەتاییەکانی هاوڵاتیاندایە؟ یان بە پێچەەوانەوە؟
ئەم زۆرانە حەتمییەتێکی م□□ژووییەو هەر لە کۆنەوە وابووە، هەرچەندە گوریسی ستەم لە ئەستووریدا دەپچڕێت، یاسای گەردوونیش پێمان دەڵێت: هەموو دەسەڵاتی□ك سەرەتاو کۆتایی هەیە، بەڵام

کۆتاییەك جیاوازە میللەت ئاخی بۆ هەڵبكێشێت و کۆتاییەکیش میللەت نەفرینی لێ بکات، سیناریۆکانی (بینۆشێ و چاوچیسکۆو قەزافی و سەدام و بن عەلیش…) دوا وشەی ڕۆمانێکن کە ویستی گەلانی ئازادیخواز و هۆشیاری ئەم سەردەمە نووسیانەوە، کاتێك میللەت هەست بە بوونی هیچ جیاوازییەك نەکات لە نێوان ئەو ژیانە کولەمەرگییەی دەژی و مردندا.